

สแตนมนุษย์กินคน

เพื่อศึกษากลับไม้พื้นบ้านกับชีวิตคนท้องถิ่น

ระพี สาคริก

ฝ่ายวิชาการ
โครงการห้องสมุดก๊วยไม้ระพี สาคริก

สเดนมมนุษย์กันคน

เพื่อศึกษากล้วยไม้พื้นบ้านกับชีวิตคนท้องถิ่น

ผู้เขียน ระพี สาคริก

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๓

จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

ราคา ๑๐๐ บาท

ISBN 974 - 87234 - 2 - 9

จัดพิมพ์โดย

ฝ่ายวิชาการโครงการห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริก

อาคาร ๓ ชั้น ๒ หอสมุดแห่งชาติ ท่าわสุกรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๖๒๔-๕๑๗๔

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ ฟันนี้ พับบลิชซิง โทรศัพท์ ๕๗๙-๑๙๓๓ และ ๕๗๙-๓๓๕๒

ขอขอบคุณ

ขอขอบคุณในน้ำใจอันล้ำลึกด้วยคุณค่าของกลุ่มกล้วยไม้ห้าสาย (Five Friendships) ที่ให้การสนับสนุนสิ่งพิมพ์ ที่เผยแพร่โดย โครงการห้องสมุดกล้วยไม้ ระพี สาคริก

คำปรารภ

หนังสือเรื่อง “สู่แดนมนุษย์กินคน” ซึ่งท่านถืออยู่ในมือเล่มนี้ น่าจะมีแนวคิดที่ให้คิดสอใจแก่ท่านที่ไฝหาความจริงแทรกอยู่เป็นช่วงๆ

แม้ว่าข้อมูลซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ จะถูกบันทึกลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ในสมุดบันทึกส่วนตัวของผมค่อนข้างจะเรียบร้อยพอสมควร และได้ถูกเก็บไว้ในบ้าน โดยเฉพาะในห้องสมุดซึ่งเก็บรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวกับการทำงานของตนมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒๕ ปี รวมทั้งภาพถ่ายซึ่งถูกบันทึกไว้จำนวนหนึ่ง

ผมเคยคิดที่จะนำมาเรียบเรียงร้อยกรองให้เป็นบทความซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์แก่สาธารณชน แต่ในที่สุดก็ได้เขียนค้างไว้ไม่ยาวนาน ประกอบกับช่วงถัดมามีเรื่องราวต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการทำงานกว้างขวางมากขึ้น จึงทำให้เรื่องนี้ขาดหายไป จนกระทั่งในที่สุด ตนก็หาไม่พบ ทำให้เกิดความรู้สึกตกค้างอยู่ในใจเรื่อยมา

ยิ่งมาถึงช่วงหลังๆ มีงานซึ่งเกิดจากแรงศรัทธามุ่งเข้ามาหากว้างขวางขึ้นเรื่อยๆ จึงทำให้เรื่องนี้แทบจะถูกลืมไปอย่างสิ้นเชิง

จนกระทั่งเวลาผ่านพ้นมาถึงอีกช่วงหนึ่ง จึงเกิดโครงการ “ห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริก” จากแนวคิดซึ่ง “ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)” ร่วมกับ “หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร” ได้มาขอห้องสมุดส่วนตัวซึ่งผมเก็บรวบรวมข้อมูลและสรรพสิ่งต่างๆ หลายสิ่งหลายอย่าง เท่าที่ผ่านเข้ามาสู่วิถีการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานมาแทบจะตลอดชีวิต ไปติดตั้งไว้ ณ หอสมุดแห่งชาติ เพื่อให้ความรู้แก่สาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชนรุ่นหลัง ซึ่งตนให้ความสำคัญมาโดยตลอด

ก่อนมอบให้ ผมได้ปรารภว่า “อย่าเอาไปแต่วัตถุ ขอให้ นำวิญญานมันไปด้วย” ซึ่งหมายความว่า เมื่อรับไปแล้ว น่าจะมีกิจกรรมถ่ายทอดความรักเพื่อนมนุษย์ โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นหลัง โดยใช้ห้องสมุดนี้เป็นพื้นฐาน ไม่ว่ากิจกรรม

ใดหากเกิดจากรากฐานคุณธรรม และนำปฏิบัติ ณ ที่ใดก็ได้

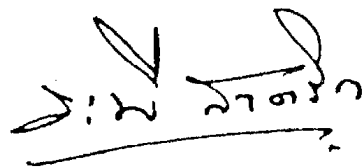
หลังจากนั้นมาแล้วช่วงหนึ่งซึ่งไม่นานนัก ก็มีชนรุ่นหลังซึ่งมีศรัทธา อาสาสมัครเข้ามาทำงาน ณ จุดนี้และมีการริเริ่มกิจกรรมต่างๆ ที่สานความคิดสู่มุมมองกว้างมากขึ้น แม้ว่าจะมีอุปสรรคเกิดขึ้นเป็นช่วงๆ สืบเนื่องมาจากปัญหาพื้นฐานของสังคมปัจจุบัน

กิจกรรมที่เราร่วมกันทำ เน้นที่การเผยแพร่ความรู้ในด้านคุณธรรม มีการออกสิ่งพิมพ์ข่าวสาร จัดรายการวิทยุ โทรทัศน์ และทัศนศึกษา ซึ่งพิจารณาเห็นว่า น่าจะช่วยให้เกิดการพัฒนารากฐานความคิดเป็นหลักสำคัญในที่สุด คณะทำงานก็ได้ค้นพบบันทึกเรื่องนี้ และพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความสำคัญ ควรแก่การนำเผยแพร่ นับเป็นการจุดประกายให้ผมหวนกลับมาเห็นความสำคัญ และนำเรื่องนี้กลับมาพิจารณาเรียบเรียงต่ออย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่ง แทนที่จะปล่อยให้สูญไปอย่างน่าเสียดายที่สุด

ข้อเขียนทั้งหมด ในภาพรวมจึงน่าจะมีผลจูงใจให้ผู้ที่ศรัทธาในตนเอง หวนกลับไปทบทวนทุกสิ่งทุกอย่างเท่าที่ชีวิตผ่านพ้นมาแล้วในอดีต ถือเป็นการฟื้นฟูสติแห่งตน เพื่อให้ชีวิตซึ่งดำเนินต่อไปสู่ออนาคตมีความมั่นคงมากขึ้น ในขณะที่สภาพสังคมปัจจุบันกำลังสั่นคลอนอย่างหนัก

ท่านที่มองเห็นสัจธรรมในระดับหนึ่งและมีโอกาสอ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว น่าจะได้รับสิ่งอันทรงคุณค่าที่แทรกอยู่ในเนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้ไม่มากนักน้อย และการที่ข้อมูลตลอดจนแนวคิดซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือนี้ถึงมือท่านคงไม่ใช่เพราะผมคนเดียว หากอยู่ที่ผู้ริเริ่มทำให้ผมหวนกลับมาทบทวนเขียนจนเสร็จสมบูรณ์ตามเหตุและผล

ผมจึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ และขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือรวม ทั้งที่ช่วยเป็นกำลังใจให้โดยทั่วกันด้วย

สารบัญ

คำปรารภ	(๑)
ขอบคุณต้นไม้กับเพื่อนมนุษย์	๑
จุดเริ่มต้น ซึ่งนำไปสู่แดนมนุษย์กินคน	๓
กล้วยไม้เป็นสื่อสำคัญที่นำผมไปสู่แหล่งต่างๆ ของโลกอย่างกว้างขวาง	๕
ก้าวขึ้นเวทีการประชุมกล้วยไม้ระดับโลกครั้งแรกโดยไม่ได้คาดคิด	๗
ได้รับจดหมายเชิญจากมหาวิทยาลัยปาปัวนิวกินีโดยไม่ได้คาดคิดมาก่อน	๑๑
การเดินทางจากกรุงเทพฯ สู่เกาะปาปัวนิวกินี	๑๗
เริ่มต้นชีวิตภายในเกาะปาปัวนิวกินีจากวันแรก	๒๗
เยี่ยมชมสวนพฤกษชาติของมหาวิทยาลัยปาปัวนิวกินี	๓๓
เหตุสืบเนื่องมาจากต้นไม้ที่ได้รับรางวัล	๖๑
ก่อนกลับเมืองไทย ได้รับเชิญให้บรรยายที่ลอสแอนเจลิส	๑๒๕
เรื่องสืบเนื่องมาจากปาปัวนิวกินี	๑๓๙
ภาคผนวก	๑๔๕

ประวัติชีวิตและงานผู้เขียน

ขอบคุณต้นไม้กับเพื่อนมนุษย์

ผมได้ให้ความรักความสนใจธรรมชาติของมนุษย์ร่วมกับต้นไม้มาตั้งแต่
อายุเริ่มต้นขึ้นเลขสองตัว นอกจากนั้น การมองต้นไม้ด้วยทัศนคติที่ละจากภาวะ
ยึดติดอยู่กับด้านซึ่งเป็นรูปวัตถุลงไปทีละเล็กละน้อย ได้นำตนไปสู่บรรยากาศที่
ช่วยให้เห็นสุนทรียภาพของธรรมชาติชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งตระหนักได้
ถึงสิ่งอันทรงคุณค่าซึ่งต้นไม้ได้ให้แก่มนุษย์มากขึ้นทุกที

มาถึงบัดนี้คงต้องขอขอบคุณธรรมชาติของเพื่อนมนุษย์ร่วมกับต้นไม้ ที่ได้
สร้างแรงจูงใจให้ผมก้าวออกมาใช้ชีวิตสัมผัสกับความจริง นับตั้งแต่สิ่งซึ่งอยู่นอก
บ้านเรือนตัวเอง ไปจนถึงนอกห้องเรียนและรั้วสถาบันการศึกษาเลยออกไปถึงนอก
ประเทศ ซึ่งมีผู้คนหลากหลายด้วยรูปแบบความคิด และผลพวงทางวัฒนธรรม ซึ่ง
อยู่ในกระบวนการสภาพแวดล้อม ช่วยขัดเกลากำแพงที่เคยปิดกั้นรากฐานจิตใจ
และความคิดตัวเองให้เบาบางลงไป เปลี่ยนมาทำให้ประตูปริศเปิดกว้างมากขึ้น

มุมหนึ่งของโลกซึ่งกำลังจะกล่าวถึงนี้ แม้ใครอาจเห็นว่าเป็นมุมเล็กๆ มุมเดียว และมันอาจเล็กเกินกว่าที่จะมีพลังเรียกร้องความสนใจคนในสังคมส่วนใหญ่ ซึ่งเน้นความสำคัญในด้านวัตถุให้หันมาสนใจ แต่มุมเล็กๆ ก็มีได้หมายความว่า จะเล็กน้อยในสิ่งอันทรงคุณค่าซึ่งแฝงอยู่ในส่วนเล็กๆ โดยเฉพาะผู้ที่มิมีสายตาอัน แหลมคมย่อมมองเห็นได้เสมอ

จุดเริ่มต้นซึ่งนำไปสู่แดนมนุษยกีนคน

ระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๙๗ ซึ่งขณะนั้นผมมีอายุ ๓๒ ปี ได้รับทุนไปศึกษาต่องานการวิจัยและการผลิตข้าว ในมลรัฐภาคใต้ของสหรัฐอเมริกา ร่วมกับเพื่อนข้าราชการอีก ๔ คน การเดินทางจากกรุงเทพฯ ในช่วงนั้นยังคงใช้เครื่องบินแบบโบพัต ซึ่งมีประสิทธิภาพและความสะดวกในการเดินทางไม่สูงมาก เช่นยุดนี้ ช่วงแรกจึงต้องไปพักค้างคืนที่กรุงมินลา ประเทศฟิลิปปินส์ ๑ คืน

ถึงกระนั้น พอเครื่องบินไปถึงที่นั่นก็ทำให้หลายคนลุกแทบไม่ขึ้น เนื่องจากเมาเครื่องบินจนอวกแตกไปตามๆ กัน หลังจากนั้นก็บินต่อไปพักค้างคืนที่นครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลียอีก ๒ คืน ก่อนที่จะเดินทางเข้าสู่นครซานฟรานซิสโก ซึ่งอยู่ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย โดยอยู่บนฝั่งด้านทิศตะวันตกของสหรัฐอเมริกา

ระหว่างช่วงซึ่งพักอยู่ที่นครซิดนีย์ถึง ๒ คืน เราได้ใช้เวลาว่างส่วนหนึ่งเดินทางเข้าไปชมพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติซึ่งเป็นสมบัติของที่นี่ สิ่งหนึ่งซึ่งรู้สึกว่ามีอิทธิพลเรียกร้องความสนใจจากผมเป็นพิเศษเห็นจะได้แก่ ชั้นส่วนของบ้านมนุษยกีนคนเผ่าต่างๆ ซึ่งทางการออสเตรเลียได้รวบรวมนำมาจาก เกาะปาปัวนิวกินี

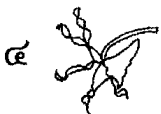
อันเป็นดินแดนซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของตนในขณะนั้น

เกาะปาปัวนิวกินีตั้งอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิกตอนเหนือของประเทศออสเตรเลีย ประมาณเส้นรุ้งขนาน ๐ ถึง ๑๐ องศาใต้เส้นศูนย์สูตรลงมา จัดอยู่ในเขตร้อนของโลกซึ่งมีความชุ่มชื้นสูงมาก

เมื่อกล่าวถึงโบราณวัตถุ เท่าที่พบเห็นในขณะนั้นก็คงไม่ห่างไกลมาจากอดีตมากนัก ฝาและหลังคาบ้านซึ่งมุงด้วยใบไม้แห้ง ได้ถูกยกมาตั้งแสดงไว้ทั้งแผง ทำให้สังเกตเห็นว่ายังอยู่ในสภาพเรียบร้อยดีพอสมควร ตามบริเวณขอบประตูหน้าต่าง มีการนำเอาห้วกะโหลกคนมาประดับเรียงกันไว้เป็นแถว

ผมรู้สึกว่าคุณไม่มีความรู้ในด้านมนุษยวิทยาจึงทำให้คิดเอาเองว่า มันน่าจะเป็นห้วกะโหลกลิงมากกว่า เนื่องจากขนาดห้วกะโหลกเท่าที่เห็นอยู่ในขณะนั้น มันเล็กผิดปกติไปจากความเคยชินส่วนตัว แต่อีกด้านหนึ่งของความรู้สึกก็ยอมรับว่า ช่วงนั้นตนยังไม่มีโอกาสออกไปสัมผัสกับสิ่งต่างๆ ซึ่งอยู่นอกรั้วประเทศมาก่อนเลย อย่างไรก็ตาม ตนได้สังเกตเห็นป้ายคำอธิบายซึ่งบ่งบอกอย่างชัดเจนว่า เป็นห้วกะโหลกมนุษย์เผ่าหนึ่งในถิ่นนั้น

ภาพซึ่งผมมีโอกาสพบเห็นในพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่นครซิดนีย์ ระหว่างช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๗ ยังคงติดตาและความทรงจำอย่างฝังจิตฝังใจมาโดยตลอด จนกระทั่งถึงช่วงหลังๆ

กล้วยไม้เป็นสื่อสำคัญที่นำผมไปสู่แหล่ง ต่างๆ ของโลกอย่างกว้างขวาง

เรื่องนี้ได้สอนสังขรณ์ให้รู้ว่า การทำสิ่งใดก็ตาม หากเปิดรากฐานจิตใจให้กว้างทำให้คิดได้อย่างอิสระไม่ว่าจะปฏิบัติสิ่งใดก็ตาม ย่อมคำนึงถึงประโยชน์สุขของเพื่อนมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญอยู่เหนือตนแล้ว ย่อมมีวิถีทางนำตนออกไปสู่โลกกว้างอย่างเป็นธรรมชาติได้เสมอ

หลังจากกลับจากการเดินทางไปศึกษาดูงานวิจัยเรื่องข้าวในสหรัฐอเมริกาครั้งนั้นแล้ว ผมก็กลับมาทำงานค้นคว้าวิจัยรวบรวมพันธุ์ วิเคราะห์พันธุ์และปรับปรุงพันธุ์ข้าวของประเทศไทยในระดับพื้นฐานต่อมาอีกเป็นเวลานานปีพอสมควร จนกระทั่งทำการตั้งโรงสีข้าวทดลองขึ้นพร้อมๆ กับการก่อตั้งกรมการข้าว ระหว่างนั้นตนก็ถูกทางการส่งไปศึกษาวิชาสถิติและการวางแผนวิจัยทางชีววิทยาต่อ ณ ศูนย์ฝึกอบรมขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ณ กรุงเตลฮี ประเทศอินเดีย แต่ภาพของสิ่งที่นำมาจากปาปัวนิวกินีซึ่งตนพบเห็นในประเทศออสเตรเลีย ก็ยังไม่ลบเลือนไปจากหัวใจแม้แต่น้อย

กล้วยไม้เป็นสื่อสำคัญที่นำผมไปสู่แหล่งต่างๆ ของโลกอย่างกว้างขวาง ๕

อย่างไรก็ตาม ผมเป็นคนที่มีความเป็นตัวของตัวเองค่อนข้างลึกมาก แม้ระหว่างการทำงานรับใช้ระบบราชการ ตนก็ไม่คิดว่าเป็นทาสรับใช้บุคคลใดหรือคนกลุ่มไหน แม้ผู้ซึ่งอาจกล่าวว่าเป็นผู้บังคับบัญชาในแต่ละระดับชั้น ผมจึงไม่ยอมให้ใครมาจูงจมูกได้ง่ายๆ ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าน่าจะมีผลครอบงำความคิดตัวเองให้จำต้องตกเป็นทาส

ตนจึงมักใช้เวลาว่างเพื่อหาทางดิ้นรนสู่อิสรภาพอยู่เสมอ แต่ก็รู้จักแยกแยะว่าถ้าเป็นเรื่องส่วนตัวโดยไม่มีผลเสียหายต่อส่วนรวมแล้ว ตนได้ให้ความร่วมมือกับทุกคน แต่หากจะให้ทำในสิ่งซึ่งตนไม่เห็นด้วยไม่ว่าจะมีอำนาจแค่ไหน ก็จะนิ่งเฉยเสีย และไม่นำมาสนใจอีกต่อไป

ดังนั้น ระหว่างการทำงานเรื่องข้าวในช่วงนั้น จนกระทั่งมาทำงานในตำแหน่งหัวหน้าแผนกการโรงสีสังกัดกองวิศวกรรม กรมการข้าว ผมได้ใช้เวลาว่างปลูกและศึกษาค้นคว้าเรื่องกล้วยไม้ เป็นงานอดิเรก และรู้สึกท้าทายที่จะนำความรู้ซึ่งได้รับจากเรือนกล้วยไม้หลังเล็กๆ ที่สร้างขึ้นอย่างง่ายๆ ในบริเวณหลังบ้านพักออกมา เผยแพร่สู่ประชาชนภายในประเทศ

อนึ่ง เนื่องจากตนเป็นคนมีความรักความสนใจและให้ความสำคัญแก่ชนรุ่นหลังไว้เหนือตัวเอง จึงมีบรรดาเยาวชนคนรุ่นหลังให้การตอบสนองโดยนำตัวเข้ามาหา จึงได้ให้การแนะนำช่วยเหลือและสนับสนุน จนกระทั่งมีการจัดตั้งชมรมแล้วในที่สุดก็เปลี่ยนมาเป็นสมาคม สานต่อมาถึงการที่ได้รับเชิญให้ก้าวออกไปสู่ต่างประเทศในลำดับต่อมา โดยเริ่มต้นจากประเทศเพื่อนบ้านก่อนอื่น

ผลสะท้อนซึ่งน่าจะถือว่ามีคุณค่ามาก เห็นจะได้แก่การที่ตนได้รับแรงศรัทธาจากเพื่อนมนุษย์ทั้งในและต่างประเทศมากมายหลายตากว้างขวางออกไปเรื่อยๆ อย่างเป็นธรรมชาติ จนถึงวงการระดับภูมิภาคจนถึงระดับโลกอย่างไม่เคยคาดหมายล่วงหน้ามาก่อนเลยแม้แต่หน่อย

ก้าวขึ้นเวทีการประชุมกล้วยไม้ระดับโลก ครั้งแรกโดยไม่ได้คาดคิด

ในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๐๖ การประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ ๔ ได้เวียนมาจัดขึ้นที่นครสิงคโปร์ ประเทศมลายู (ชื่อตามเหตุการณ์ในสมัยนั้น) นับเป็นครั้งแรกที่งานนี้มาจัดขึ้นในภูมิภาคเอเชีย ผมคิดอยู่เสมอว่า ตนเป็นคนสนใจกล้วยไม้ตัวกระจิดริดคนหนึ่งเท่านั้น คงไม่อาจเอื้อมขึ้นไปสูงลิบลัวเช่นนั้นได้ ดังนั้นความไฝฝันในรากฐานตนเอง จึงอยู่ที่การทำงานอย่างมีความสุข จากจิตวิญญาณที่ให้ความรักความสำคัญแก่เพื่อนมนุษย์อยู่เหนือตนมากกว่า

แต่แล้ว โดยไม่ได้คาดฝันมาก่อนเลย วันหนึ่งในช่วงปี พ.ศ.๒๕๐๓ ได้มีคนอังกฤษจากสิงคโปร์ มาขอปรึกษาและขอความร่วมมือจากผมในการเตรียมงานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ ๔ ซึ่งทางสิงคโปร์เพิ่งได้รับความเห็นชอบจากการประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ ๓ ที่ประเทศอังกฤษเมื่อไม่กี่เดือนที่ผ่านมา ให้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมครั้งที่ ๔ ขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๐๖ และขอเชิญผมเป็นวิทยากรบรรยายในที่ประชุมคนหนึ่งด้วย

ผมยังจำได้ดีว่า เมื่อถึงวันนั้น ผมยังได้รับการเสนอชื่อให้เข้าไปร่วมเป็น

อย่างกว้างขวางว่า เสร็จงานแล้วมีแผนที่จะไปเที่ยวชมกล้วยไม้ป่าที่ป่าป่วนิกินี ถ้าใครมีเพื่อนสนิทที่คุ้นเคยกับพื้นที่ที่นั่นก็มักจะชวนกันไปด้วย

เราเป็นคนไม่มีเงิน และการทำงานก็ไม่เคยคิดหาเงินจากใคร แม้การไปประชุมแต่ละครั้งก็จะควักกระเป๋าตัวเอง นอกจากนั้นยังขึ้นชื่อว่าเป็นงานประชุมกล้วยไม้โลกด้วยแล้ว ทุกคนจะต้องจ่ายเองทุกอย่างแม้กระทั่งค่าลงทะเบียน การได้รับเชิญเป็นวิทยากรคงไม่ได้รับสิทธิพิเศษอะไรทั้งนั้น เงินเดือนข้าราชการตัวเล็กๆ อย่างเรา ในช่วงนั้นก็อยู่ในราวไม่กี่พันบาท

ถ้าใครสงสัยว่า ถ้าเช่นนั้นไปได้อย่างไรทุกครั้ง คงตอบตามตรงว่า ก็แรงศรัทธาเพราะผลจากการทำงานอย่างจริงจังโดยไม่คิดต้องการอะไรจากใครยังไถ่ละครับ ที่ทำให้ถึงเวลามันมาเอง นี่ก็เป็นสัจธรรมอย่างหนึ่ง กับอีกอย่างหนึ่งเห็นจะได้แก่ “การกัดฟันสู้จากรากฐานตัวเองซึ่งมีอุดมการณ์ค่อนข้างแรงมากสักหน่อย” ดังจะพบความจริงว่า ตนเป็นคนประจบประแจงคนที่อยู่เหนือกว่าไม่เป็น เชื่อคนก็ไม่ใช่ง่ายนัก และสามารถยืนอยู่ท่ามกลางคนร้ายและคนมีอำนาจมากกว่าได้อย่างไม่หวั่นไหว จึงสามารถยืนอยู่ท่ามกลางที่ประชุมนานาชาติได้อย่างปราศจากความรู้สึกสะทกสะท้าน หากกลับได้รับการยกย่องแทบจะทั่วถึงกัน

แม้ว่าตนจะสนใจไปศึกษาหาความรู้ที่ในดินแดนปาปัวนิวกินีมาก่อน แต่ครั้งนี้ก็ไม่ยอมตามกันใครทั้งนั้น เหตุจึงทำเช่นนั้นเพราะความไม่มีเงินอย่างเดียว นอกจากนั้นยังมีอีกเหตุผลหนึ่ง เนื่องจากเราทราบล่วงหน้ามานานพอสมควรแล้วว่า มีฝรั่งจากประเทศต่างๆ วางแผนจะมาเยี่ยมชมผลการพัฒนาวงการกล้วยไม้ของไทย ซึ่งกลุ่มใหญ่ที่สุดประมาณ ๔๐๐ คนเป็นอย่างน้อย นอกจากนั้นยังมีกลุ่มเล็กๆ ติดตามมาอีก ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากเขาได้ยินกิตติศัพท์มานานแล้วและรู้สึกประทับใจ

ส่วนในด้านของเราเอง ก็มีแผนซึ่งคิดว่าจะต้องพัฒนาต่อไปอีกในหลายๆ เรื่อง โดยเฉพาะแผนงานประชาสัมพันธ์ซึ่งกำหนดไว้สำหรับใช้เจาะออกไปสู่โลกภายนอก สิ่งเหล่านี้ทำให้เราต้องกำหนดตัวเองให้รีบเดินทางกลับเมืองไทยทันทีหลังจากเสร็จสิ้นภาระกิจที่ออสเตรเลียแล้ว

เรามีการจัดทัศนศึกษาให้แตกต่างกันไปเยี่ยมชมสวนกล้วยไม้หลายแห่ง ส่วนตอนค่ำก็ได้มีการจัดงานพบปะสังสรรค์ ขึ้นที่หอประชุมวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ซึ่งมีการนำเอากล้วยไม้มาจัดแสดงโดยเหตุที่ช่วงนั้นการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเริ่มขยายตัวกว้างขวางออกไป แต่เรายังมีหวายปอมปาด้วเป็นตัวนำอยู่เพียงอย่างเดียว จึงมีการวางแผนขยายการใช้ประโยชน์ให้กว้างขวางออกไปอีก

คำวันนั้นซึ่งเป็นช่วงต้นเดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๑๒ ที่หอประชุมวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ถนนวิภาวดีรังสิต นับเป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์การใช้ดอกไม้ของไทย ที่มีการนำเอาดอกกล้วยไม้มาร้อยทำมาลัยคล้องคอ โดยร้อยในลักษณะเดียวกันกับ “ลัย” ของสาวาย เพื่อหวังให้มีผลิเริ่มรสนิยมอีกลักษณะหนึ่ง โดยเฉพาะคำวันนั้น เราใช้มาลัยดอกหวายปอมปาด้วประมาณ ๕๐๐ พวง เพิ่มความประทับใจให้กับบรรดาแขกที่มา จนกระทั่งทำให้กลับไปพูดกันแบบปากต่อปากกว้างขวางมากขึ้นว่า “เมืองไทยน่าจะรับงานประชุมกล้วยไม้โลกได้แล้ว เพราะแม้สิ่งที่เห็น ก็ทำได้ดีกว่าประเทศซึ่งเขาผ่านการสัมผัสมาแล้ว แต่เราก็ได้แต่รับฟังไว้ เนื่องจากตนไม่เป็นคนหลงลมปากคนง่าย ๆ ถ้าไม่มีพฤติกรรมซึ่งสามารถพิสูจน์ให้เห็นชัดเจนจริงๆ

อย่างไรก็ตาม ชื่อของปาปัวนิวกินีที่ฝังรากลึกอยู่ในหัวใจก็ยังคงไม่มีสิ่งใดจะมากลบกลืนให้สูญสิ้นไปได้เลยแม้แต่น้อย นับตั้งแต่การที่ได้มีโอกาสสัมผัสกับสิ่งซึ่งอยู่ในพิพธิภณัฏฐธรรมชาติที่นครซิดนีย์เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๗

ได้รับจดหมายเชิญจากมหาวิทยาลัย ปาปัวนิวกินีโดยไม่ได้อาคัดคิดมาก่อน

ประมาณเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๖ ผมได้รับจดหมายฉบับหนึ่งจากมหาวิทยาลัยปาปัวนิวกินี ขอเชิญให้ไปบรรยายเรื่องกล้วยไม้ที่นั่น เนื่องจากมีแผนจะจัดงานแสดงกล้วยไม้ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้คนท้องถิ่นมองเห็นความสำคัญของกล้วยไม้ ส่วนการบรรยายนั้นมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้ไปชมงานรวมทั้งบรรดาอาจารย์ นักศึกษาและเจ้าหน้าที่ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้

อนึ่ง การได้รับเชิญครั้งนั้น ทำให้ผมรู้สึกตื่นเต้นพอสมควร เพราะไม่เคยคาดคิดมาก่อนเลยว่าตนจะมีโอกาสอย่างเท่าเข้าไปเหยียบดินแดนแห่งนี้ เพียงได้เคยทราบกิตติศัพท์มาอย่างกว้างขวางว่า มีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย รวมทั้งเป็นแหล่งที่น่าสนใจศึกษาหาความรู้ในด้านมนุษยวิทยา ทำให้รู้สึกว่า ครั้งนั้นนอกจากจะมีโอกาสดีมาถึงแล้ว ยังไม่ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายเช่นพวกฝรั่งทั้งหลาย ซึ่งฉันน่าจะไปกันนักกันหนาอีกด้วย

ผมขอโทษที่ต้องขออนุญาตขัดจังหวะอีกสักนิด โดยเหตุที่คิดจะแทรก
หลักธรรมเข้าไว้ตรงนี้ด้วยคือ นี่แหละครับ ทุกสิ่งทุกอย่าง ถ้าเราไม่คิดโลภมาก
จนเกินไป ทำให้มุ่งมั่นทำงานเพื่อคนอื่นอย่างมีความสุข ย่อมช่วยให้รอดได้เสมอ
และเราก็อาจไม่ต้องเสียอะไรต่อมิอะไรไปอย่างเกินเหตุเกินผล ดังเช่นที่คนแต่ก่อน
เคยพูดฝากไว้เป็นภาษิตว่า “ช้าๆ ย่อมได้พริ้วเล่มงาม”

อนึ่ง ผมใคร่ขออนุญาตกล่าวถึงตัวบุคคลผู้ซึ่งใช้ชีวิตอยู่ที่นั่น และมีบทบาท
สำคัญเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง บุคคลผู้นี้ได้แก่ อังเดร มิลล่า (Mrs.Andree
Millar) ซึ่งช่วงนั้น เธอเป็นผู้อำนวยการสวนพฤกษศาสตร์และโครงการอนุรักษ์
ธรรมชาติของมหาวิทยาลัยปาปัวนิวกินี

อังเดร เป็นสุภาพสตรีชาวฝรั่งเศสที่ย้ายภูมิลำเนาติดตามสามีมาอยู่
ปาปัวนิวกินี เนื่องจากสามีเธอมาทำงานอยู่ที่เหมืองทองคำ เพราะที่นี้มีทองคำ
ธรรมชาติอยู่ด้วยในบางจุด หลังจากสามีถึงแก่กรรมแล้ว เธอก็ตั้งรกรากทำงาน
อย่างจริงจัง เกี่ยวกับการศึกษาและอนุรักษ์ธรรมชาติโดยเน้นความสำคัญที่
กล้วยไม้พื้นบ้านของปาปัวนิวกินี ต่อมาเรื่อยๆ โดยไม่คิดจะกลับประเทศฝรั่งเศส
นอกจากนั้นเธอยังได้สะท้อนให้เห็นภาพจุดยืนของตัวเองซึ่งต่อสู้กับอิทธิพลทุกรูป
แบบจากชนผิวขาวที่พยายามเข้ามาบุกรุกกอบโกยผลประโยชน์จากท้องถิ่นอย่าง
เห็นได้ชัด

อังเดร เป็นคนต้นคิดอย่างสำคัญในการผลักดันให้มหาวิทยาลัย
ปาปัวนิวกินีเชิญผมไปพูดที่นั่น นอกจากนั้นยังได้แสดงน้ำใจเสนอเราต่อไปอีกว่า
หลังจากเสร็จงานแล้ว จะขอต้อนรับโดยเชิญให้เดินทางไปสัมผัสกับธรรมชาติและ
ศึกษากล้วยไม้ป่าต่ออีกประมาณ ๒ อาทิตย์

อนึ่ง มีเพื่อนร่วมเดินทางไปกับผมด้วยอีกคนหนึ่ง คือ ดร.อุทัย จารณศรี

ซึ่งเป็นศิษย์เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องกล้วยไม้ที่ใกล้ชิดคนหนึ่งในช่วงแรกๆ ซึ่งตนพยายามปลูกปั่นมาตั้งแต่อายุประมาณ ๑๓ ปี จนกระทั่งมีโอกาสเข้ามาศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตร ๕ ปีในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และให้ช่วยงานด้านการฝึกอบรมเรื่องกล้วยไม้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องกันมา เป็นการพัฒนารากฐานการเรียนรู้ให้เปิดกว้างมากขึ้น และยังรับไว้เป็นนิสิตฝึกงานการวิจัย ซึ่งผมทำร่วมกับศาสตราจารย์ ดร.ฮารุกิ คามิโมโตะ จากมหาวิทยาลัยฮาวายและสนับสนุนให้ได้รับทุนผู้ช่วยนักวิจัยไปศึกษาระดับปริญญาโทและเอกที่มหาวิทยาลัยฮาวายจนกระทั่งจบ

ในช่วงนั้น ผมทราบแน่ชัดว่า ดร.อุทัย กำลังใกล้จะจบหลักสูตรปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยฮาวาย โดยสมบูรณ์ และกำหนดจะเดินทางกลับประเทศไทยช่วงปลายเดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๑๗ ตนจึงตอบรับเชิญจากมหาวิทยาลัยปาปัวนิวกินีและวางแผนจะเอา ดร.อุทัย ไปด้วย จึงได้ขอให้เขาเชิญ ดร.อุทัย ลูกศิษย์เราไปด้วย ซึ่งทางมหาวิทยาลัยฯ ก็ได้ตอบตกลง และยินดีออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปกลับ รวมทั้งระหว่างอยู่ที่นั่นให้เราทั้งหมด

ผมเป็นคนมีนิสัยรักวิธีการสอนศิษย์ด้วยการไปไหนเอาไปด้วยกัน และให้โอกาสศิษย์เรียนรู้จากผลการปฏิบัติของครูผู้ได้รับแรงศรัทธาจากคนอื่นอย่างเป็นธรรมชาติ และระหว่างการเดินทางไปด้วยกันก็อยู่ด้วยกันเสมือน “เพื่อนกับเพื่อน” อย่างเป็นธรรมชาติมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว แม้แต่ว่าจะชวน ก็ไม่เคยบังคับศิษย์คนไหนว่าจะต้องไปด้วยกันนะ หากเป็นการไปด้วยความรู้สึกรักที่จะไปด้วยมากกว่า ดังนั้นการไปครั้งนี้จึงน่าจะมีความหมายซึ่งแฝงไว้ด้วยคุณค่าระหว่างครูกับศิษย์อยู่ในส่วนลึกของหัวใจ ถ้าใครสนใจเรื่องนี้น่าจะติดตามอ่านเนื้อหาสาระ ที่แฝงไว้ด้วยแง่คิดจากแง่มุมต่างๆ ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปมากพอสมควร

ทางด้านของมหาวิทยาลัยปาวัววิกีนีก็ได้กำหนดวันจัดงานแสดง
กล้วยไม้ไว้ระหว่างวันที่ ๓ ถึง ๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๑๗ และกำหนดให้ผม
ปาฐกถาเผยแพร่ความรู้ ในวันที่ ๔ พฤษภาคม พร้อมทั้งขอร้องให้นำเอากล้วยไม้
ซึ่งเป็นผลงานจากการผสมพันธุ์และปลูกในประเทศไทยไปร่วมแสดงด้วย ดังนั้น
ผมจึงกำหนดวันเดินทางไว้เป็นการล่วงหน้าว่า จะออกจากประเทศไทยในวันพุธที่
๑ พฤษภาคม ๒๕๑๗

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตนได้สำรวจดูแล้วว่า มีบริษัทการบินระหว่าง
ประเทศเพียงบริษัทเดียว และมีเพียงวันเดียวในหนึ่งสัปดาห์ซึ่งมีเที่ยวบินตรงไป
ลงที่นั่นเพื่อผ่านเข้าประเทศออสเตรเลีย เราจึงต้องวางแผนการเดินทางให้ไปต่อ
เที่ยวบินนั้นได้พอดี

อนึ่ง ผมมีงานเพื่อส่วนรวมอีกงานหนึ่งซึ่งตนรับให้ความร่วมมือเป็นการ
ล่วงหน้าไว้ก่อนแล้ว คือการจัดงานแสดงดอกไม้นานาชาติครั้งใหญ่ ณ กรุงเวียนนา
ประเทศออสเตรีย ระหว่างวันที่ ๑๘ ถึง ๒๕ เมษายน ปีเดียวกัน ซึ่งผู้ไปช่วยงานนี้
นอกจากมีคุณกัลยา สาคริกแล้ว ยังมีผู้เกี่ยวข้องกับกล้วยไม้อีกหลายคน เดินทาง
ไปช่วยกันทำงาน และได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจาก คุณเดช ตาละพัด
เอกอัครราชทูตไทยกับภรรยา ซึ่งมาคอยเป็นกำลังใจและพร้อมที่จะให้การ
สนับสนุนทุกเรื่องตลอดระยะเวลาซึ่งคณะเราทำงานอยู่ที่นั่น

ความจริง ระหว่างทำงานอยู่ที่นั่นก็มีเรื่องราวน่าตื่นเต้นเกิดขึ้นจนกระทั่ง
ทำให้แก้ไขปัญหามาผ่านพ้นไปได้อีกทั้งยังกลับเรื่องร้ายให้กลายเป็นดี แต่คงไม่ขอนำ
มากล่าวไว้ ณ ที่นี้ เพราะจะทำให้เรื่องราวมันยืดยาวกันไปใหญ่ จึงขอนำเอาเรื่อง
ราวซึ่งเกิดขึ้นที่กรุงเวียนนาไปเล่าไว้ในโอกาสอื่น หรืออาจนำลงพิมพ์ในข่าวสาร
กล้วยไม้ ซึ่งออกในนามสมาคมกล้วยไม้แห่งประเทศไทย ๖ ร่วมกับโครงการ

ห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริก ณ หอสมุดแห่งชาติก็ได้

หลังจากเสร็จการทำงานที่กรุงเวียนนาแล้ว ผมกับคุณกัลยา สาคริก ก็รีบบินกลับกรุงเทพฯ ในช่วงเช้าวันเสาร์ที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๑๗ ตอนยังจำได้ดีว่าตลอดช่วงเวลาการเดินทางในเครื่องบินกว่า ๑๐ ชั่วโมง ได้นั่งเปิดไฟส่องจากเพดานเครื่องบินลงมาตรงหน้า เขียนบทความระบายความรู้สึกจากส่วนลึกของหัวใจตัวเองลงบนแผ่นกระดาษฟูลสแก๊ปหลายหน้าโดยไม่คิดจะนอนหลับพักผ่อนเช่นคนอื่นๆ

ผมรู้อยู่ในใจตัวเองว่า การทำงานจากใจจริงคือการพักผ่อนอย่างเป็นธรรมชาติภายในใจตัวเองอยู่แล้ว อีกทั้งยังเป็นความจริงว่า ระหว่างการเดินทางในช่วงที่ตนยังมีกำลังวังชาแข็งแรงมากพอสมควร ไม่ว่าไปไหน จะไม่ยอมหยุดการคิด โดยสูญเสียเวลาไปกับการนอน กระทั่งช่วงเวลากลางคืนก็จะกดปุ่มเปิดไฟส่องจากเพดานส่องลงมาตรงหน้า และนั่งเขียนหนังสือไปตลอดทาง ดังนั้นจึงพบว่า ไม่ว่าไปไหนมักจะพกกระดาษกับปากกาติดตัวไปอย่างแน่วใจว่าไม่ขาดแน่

ข้อเขียนครั้งนั้น ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ชื่อ “ความสุข” จัดทำโดยคณะบุคคลผู้รักต้นไม้ ซึ่งลงพิมพ์ติดต่อกันหลายฉบับ และนำไปเก็บไว้ในห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริก ณ หอสมุดแห่งชาติ อาคาร ๓ ท่าวาสุกรี กรุงเทพฯ ในขณะนี้

การเดินทางจากกรุงเทพฯ

สู่เกาะปาปัวนิวกินี

หลังเดินทางกลับจากกรุงเวียนนาถึงกรุงเทพฯ ในช่วงเช้าวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๑๗ แล้ว ผมก็มีภาระจากใจซึ่งรู้สึกห่วงใยเสมือนชีวิตอีกส่วนหนึ่ง นั่นคือ กิจกรรมอาสาสมัครของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งตนให้ความใกล้ชิดสนิทสนมเสมือนลูกหลานตัวเองมาโดยตลอด พอเครื่องบินลงมาถึงสนามบินประมาณ ๗ โมงเช้าเราก็พบความจริงว่า นิสิตกลุ่มนี้ทั้งหญิงชายหลายคน นำดอกกุหลาบสีแดงติดมือมามอบให้ และมีลูกๆ จากที่บ้าน กับญาติสนิทอีก ๒-๓ คน มารอรับ

เรากลับไปบ้านเพียงชั่วครู่ แล้วผมก็ออกจากบ้านไปเยี่ยมนิสิตค่ายอาสาที่ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ระหว่างการออกปฏิบัติงานค่ายที่จังหวัดยโสธร ซึ่งผมบินไปรับคนเจ็บที่นั่นมาเข้าโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ ก่อนที่ตนจะเดินทางไปทำงานที่กรุงเวียนนา กลับมาจึงรีบมาเยี่ยมอีกครั้งหนึ่ง

ระหว่าง ๓ วันที่อยู่กรุงเทพฯ ยังต้องไปบรรยายอบรมกล้วยไม้แก่

ประชาชนที่ภาควิชาพืชสวน ซึ่งรู้ว่ามีหลายคนหรือทั้งหมด กำลังรอให้ผมไปบรรยายด้วยตัวเอง นี่แหละครับที่ผมเคยกล่าวว่า สัจธรรมของไทย แม้ในสังคมประเทศอื่นซึ่งมีรากฐานตกอยู่ในสภาพเดียวกัน ทุกสิ่งขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้ซึ่งได้รับการยอมรับและยกย่อง แล้วหลงตัวเอง กอดเอาสิ่งเหล่านี้ไว้นั่น สถานการณ์ก็จะยิ่งแย่ลงไปเรื่อยๆ แม้คนที่สมัครใจวิ่งเข้าไปอยู่ในกระแสด้านนี้ ส่วนใหญ่ก็เกิดจากความต้องการเสพรสชาติจากสิ่งเหล่านี้แล้วจึงแก้ไขปัญหาก็ยากยิ่งขึ้น

ผมร่วมด้วย ดร.อุทัย จารณศรี ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๑๗ โดยสายการบินไทย ชั้นประหยัด ไปถ่ายขึ้นเครื่องของสายการบินแควนตัส ของออสเตรเลีย ที่สนามบินโคตค บนเกาะฮองกง แล้วจึงบินตรงไปยังเมือง พอร์ตมอร์สบี (Port Moresby) ซึ่งเป็นเมืองท่าและเป็นศูนย์กลางการปกครองของเกาะปาปัวนิวกินีด้วย

ในช่วงนั้น ปาปัวนิวกินียังอยู่ภายใต้การปกครองของออสเตรเลีย แต่หลังจากไปถึงที่นั่นแล้วก็สังเกตเห็นว่า กำลังมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองภายในค่อนข้างคึกคัก เพื่อเตรียมตัวประกาศอิสรภาพ ในด้านการคมนาคมทางอากาศระหว่างประเทศ ทราบว่ามีสายการบินแควนตัสซึ่งเป็นของออสเตรเลียเพียงสายเดียวที่มีเที่ยวบินผ่านที่นั่น จากนั้นก็บินเข้าออสเตรเลีย รวมทั้งเที่ยวกลับออกไป และยังทราบว่ายังมีเพียงอาทิตย์ละครั้งเดียวเท่านั้น หากพลาดจากเที่ยวนี้ก็จำต้องรอต่อไปอีก ๗ วัน นอกจากนั้นยังทราบว่าที่นั่นมีการใช้สิทธิพลกันไม่น้อย แม้ใครถือตัวซึ่งยืนยันการเดินทางเป็นทางการแล้ว ก็ยังไม่แน่ใจว่าจะได้ออกเดินทางตามกำหนด

ระหว่างที่ผมกับ ดร.อุทัย รอการถ่ายเครื่องอยู่ที่ท่าอากาศยานโคตคของฮองกง ตนก็ไม่ยอมใช้เวลาว่างเดินชมสินค้าซึ่งมักจะติดป้ายโฆษณาไว้ว่า “ปลอดภาษี” เนื่องจากรู้อยู่แก่ใจว่า “ปลอดภาษีก็จริงอยู่ แต่ไม่ได้ปลอดการค้า

หากำไร ซึ่งทำให้รู้สึกว้า ใช้โอกาสชดกันค่อนข้างหนักกว่าราคาขายภายในเมืองมาก”

ระหว่างที่ตนเดินใช้ความคิดพิจารณาอะไรๆ ไปเรื่อยๆ ตามประสาของคนที่ชอบคิดหาเหตุผล ขณะที่กำลังเดินผ่านหน้าร้านๆ หนึ่ง มีคนจีนขายของในร้านนั้นมองหน้าแล้วถามผมว่า “คุณมาจากเมืองไทยใช่ไหม?” ผมจึงตอบว่า “ใช่” เขาถามต่อไปอีกว่า “จะไปไหน?” ผมตอบกลับไปว่า “เรากำลังจะเดินทางไปปารีสวันนี้”

ผมรู้สึกโดยสัญชาตญาณว่าเขาทำหน้าสงสัย ทำให้หยุดนิ่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วจึงย้อนถามกลับมาในเชิงปรารภว่า “คนไทยทั่วๆ ไป เห็นแต่ไปเที่ยวกันในประเทศที่หรูหราทั้งนั้น ฟังจะมาได้ยินครั้งนี้ว่ามีคนไทยไปปารีสวันนี้ ที่แล้วๆ มา เห็นแต่คนญี่ปุ่นไปกันเรื่อยๆ ที่นั่นมีอะไรดีสำหรับคุณ?”

ผมจึงตอบไปว่า “มีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่น่าสนใจเรียนรู้ ทรัพยากรธรรมชาติเท่าที่ผ่านมาแล้วก็ได้ยินว่ามีมาก นอกจากนั้นประวัติความเป็นมาของคนท้องถิ่นเผ่าต่างๆ มันทำให้รู้สึกน่าสนใจศึกษาเพื่อค้นหาความจริง คนอย่างผมไม่เคยเห็นไม่เคยรู้ก็อยากไปรู้ไปเห็น เพื่อจะได้แง่คิดอะไรใหม่ๆ กลับบ้านบ้าง” ผมสังเกตเห็นเขาจับฟังแล้วหัวเราะเบาๆ ติดตามมาด้วยการพยักหน้านิดหน่อย คล้ายกับจะบอกว่า “คุณนี่ เป็นคนไทยที่คิดแปลกไปจากคนอื่นซึ่งเขาเคยพบมาแล้ว” ส่วนผมเองก็คิดว่า การเจอใจคนมันก็ทำให้สนุกเพลิดเพลินไปอย่างหนึ่ง โดยไม่ก่อความเสียหายให้กับใครทั้งนั้น

เราสองคนรออยู่ที่สนามบินโคตคจนกระทั่งถึงสี่ทุ่มครึ่ง เครื่องแควนตัสลำที่เราโดยสารจึงออกบินไปแะกรุงมนิลา โดยใช้เวลาบินประมาณ ๑ ชั่วโมง ๔๐ นาทีเห็นจะได้ ในที่สุดเครื่องก็ร่อนลงจอดบนลานของสนามบินดังกล่าว และพักราวๆ ๑ ชั่วโมง จึงได้ออกบินต่อไปยังเมืองพอร์ทมอร์สบี โดยใช้เวลาบินประมาณ ๔ ชั่วโมงกว่าๆ

ขออนุญาตเล่าถึงรายละเอียดที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทางจากฮ่องกง ไปยังเมืองพอร์ตมอร์สบีสักนิดหน่อย เนื่องจากพบว่ามีเรื่องน่าสนใจชวนให้คิดพอสมควร กล่าวคือ หลังจากเครื่องบินขึ้นที่ฮ่องกงแล้ว ผมได้ที่นั่งหมายเลข ๒๐ ซี ที่นั่งชุดนี้เป็นชุดเรียงสาม หมายเลข ๒๐ เอ นั้นอยู่ติดหน้าต่างเครื่องบิน มีฝรั่งคนหนึ่ง นั่งอยู่ตรงนั้น ส่วนตรงกลางยังว่างอยู่ นายฝรั่งคนนี้ทำทางคล่องแคล่วมากพอสมควร แต่ก็สุภาพเรียบร้อย

เขาเหลือบมองผมและผมเองก็เหลือบมองเขา หลังจากทักทายกันด้วยสายตาแล้ว ในที่สุดเขาก็เอ่ยปากทักทายขึ้นก่อนเบาๆ ว่า “ฮาโหล” ผมจึงกล่าว “ฮาโหล” ตอบโดยมารยาทเช่นกัน เข้าใจว่าความรู้สึกระหว่างเราสองคนขณะนั้นคงจะตรงกัน แล้วจึงเริ่มต้นทักกันตามประสาเพื่อนร่วมเดินทาง หลังจากนั้นก็ได้พูดคุยเรื่องอะไรกันต่อไปอีก เพราะสังเกตเห็นว่าเขากำลังจะอ่านหนังสือ

ส่วนผมชอบนั่งเขียนหนังสือระหว่างการเดินทางจนเคยชินเป็นนิสัย กระทั่งเครื่องบินกำลังจะร่อนลงที่สนามบินกรุงมนิลา ซึ่งขณะนั้นเป็นเวลาประมาณ ๕ หุ่่มเศษๆ เห็นจะได้ หลังจากเครื่องบินลงจอดสนิทแล้ว ผมเห็นเขาเดินหายลงไปข้างล่างพักใหญ่ ส่วนตนเองยังคงนั่งเขียนหนังสืออยู่ในที่นั่งตามปกติ จนกระทั่งทางสายการบินประกาศเรียกผู้โดยสารขึ้นเครื่องเพื่อออกเดินทางต่อไป

ระหว่างช่วงที่เขากลับขึ้นมาบนเครื่องอีกครั้งหนึ่ง ผมเห็นมีผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งนั่งอยู่แถวหน้าถัดจากเราไป กำลังนอนหลับโดยเอนพิงพิงแถวกลางออกมาขวางทางเดินที่นั่งแถวในและอยู่ด้านหลัง ทำให้เขาเข้าที่นั่งเดิมได้ยากมากขึ้น จึงใช้มือผลักพนักเก้าอี้ขึ้นพร้อมกับปรารภเปรยๆ ว่า “แหม หลับยันเลย” แล้วเขาก็ก้าวเท้าเข้าไปนั่งที่เก่า โดยที่ผู้หญิงคนนั้นไม่ได้ตื่นขึ้นมาให้ความสนใจอะไรเลย แม้แต่น้อย ถ้าผมจะพูดต่อจากนายฝรั่งคนนั้นก็เห็นจะเปรยต่อไปว่า “แหม ชีเซา ชะมัด” แต่ก็คงไม่ใช่ฐานะที่จะพูด

ช่วงถัดจากนี้เองที่ผมเริ่มต้นเปิดฉากการสนทนาขึ้นก่อน โดยถามเขาว่า“คุณจะไปไหน?” เขาตอบกลับมาทันทีว่า “ไปพอร์ทมอร์สบี” “คุณอยู่ที่นั่นรึ?” ผมถามต่อ เขาจึงตอบว่า “ใช่ครับ” ผมจึงเสริมต่อไปอีกว่า “ถ้าฉันเราก็ก็น่าจะไปทีเดียวกันนะซิ” ผมเห็นเขายิ้ม แล้วก็ย้อนถามกลับมว่า “คุณล่ะ มาจากไหน?” ผมตอบสั้นๆ ว่า “กรุงเทพ” เขาอุทานทันทีว่า “อ้อ” พร้อมทั้งพยักหน้า แล้วก็พูดต่อไปว่า “ผมเคยไปกรุงเทพสองสามครั้ง แล้วคุณมาทำไมที่พอร์ทมอร์สบี ธุรกิจการค้าหรือว่ามาเที่ยว?” ผมตอบว่า “ไม่ใช่ทั้งสองอย่างแต่เราได้รับเชิญจากมหาวิทยาลัยที่นั่น”

ผมเริ่มรู้สึกว่ เขาให้ความสนใจเรามากขึ้นจึงทำให้การสนทนามีการติดพันกันมากขึ้น โดยกล่าวว่า “มหาวิทยาลัยที่นั่นเติบโตเร็ว กำลังขยายกิจการอยู่เรื่อยๆ เขารู้จักกับอังเดร มิลล่าซึ่งเป็นคนตบแต่งต้นไม้ และรักษาสถานที่ในมหาวิทยาลัย ได้สวยงามมาก” คุยกันมาถึงช่วงนี้ทำให้ผมสนใจมากขึ้น เพราะเขาพูดถึงอังเดรซึ่งเป็นคนเขียนจดหมายติดต่อเชิญผมในนามมหาวิทยาลัยปาปัวนิวกินีมาแต่แรก

ผมจึงใช้โอกาสบอกเขาต่อไปว่า “สุภาพสตรีคนนี้แหละ ที่เป็นคนติดต่อกับผมละ” หลังจากนั้นก็ได้ยินเสียงเขาคุยต่อไปว่าอังเดรมิลล่าเป็นคนรักและสนใจกล้วยไม้มาก ออกรายการวิทยุที่นั่นทุกช่วงเช้าวันเสาร์ และพูดถึงเรื่องการปลูกต้นไม้สวยงามๆ งามๆ อยู่เสมอจนกระทั่งมีผู้คนรู้จักอย่างกว้างขวาง

พูดมาถึงช่วงนี้ ใคร่ขออนุญาตแนะนำนิสัยและลักษณะความคิดสตรีชาวฝรั่งเศสที่ชื่อ “อังเดร มิลล่า” อีกประเด็นหนึ่งซึ่งน่าจะถือว่ามีความสำคัญไม่น้อยในปี พ.ศ.๒๕๑๗ เป็นช่วงหนึ่งปีล่วงหน้าก่อนการประกาศเอกราชของปาปัวนิวกินี อังเดรเป็นผู้ที่ยืนอยู่เคียงข้างชนเผ่าพื้นเมืองและให้การสนับสนุนอย่างแข็งแรง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดปัญหาระหว่างชนเผ่าพื้นเมืองกับชาวผิวขาว เธอสามารถพูดกับผู้บริหารซึ่งเป็นคนผิวขาวในขณะนั้นได้อย่างมีน้ำหนักร โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเป็นแรงผลักดันให้มหาวิทยาลัยปาปัวนิวกินีเชิญผมไปให้การสนับสนุนงานอนุรักษ์และพัฒนา ถ้วยไม้เพื่อประโยชน์ของชนเผ่าพื้นเมืองอย่างจริงจัง ทำให้ผมเกิดความรู้สึกว่า อังกฤษเป็นคนที่มีความคิด รวมทั้งกิจกรรมนำปฏิบัติในลักษณะอาสาสมัคร ซึ่งคล้ายคลึงกับผมหลายอย่าง มิน่าเล่าจึงได้เกิดแรงศรัทธาผลักดันให้มหาวิทยาลัยต้องเอาตัวผมไปให้ได้ แม้ว่าขอนำ ดร.อุทัย จารณศรี ไปด้วยอีก คน ก็ทำให้รู้สึกว่ายอมรับไม่ยากเลย

ขออนุญาตหวนกลับมาเล่าถึงบรรยากาศระหว่างการเดินทางอยู่ในเครื่องบินต่อไปอีก เนื่องจากการสนทนาได้ทำให้ผมรู้สึกว่า “โลกใบนี้มันไม่ได้ใหญ่โตอะไรเลย” คุณไปคุยมาทั้งๆ ที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลยในที่สุด เรื่องมันก็จะชักจะใกล้กันเข้ามาทุกที หลังจากได้ยินคำว่า อังกฤษจัดรายการวิทยุเพื่อคนท้องถิ่นเป็นประจำก็ยิ่งทำให้รู้สึกว่า “ถ้าเช่นนั้นก็ตรงกับนิสัยผมด้วย” เพราะตัวเองก็มีรายการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับต้นไม้ ที่สานถึงความสวยงามของจิตใจคนอย่างมีเหตุมีผลเป็นประจำ ทั้งทางสถานีวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ ซึ่งช่วงแรกเริ่มจากสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม ถัดมาก็มาถึงสถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ ทุกเช้าวันเสาร์ ซึ่งช่วงหลังเปลี่ยนเลขช่องเป็นช่อง ๕ และออกวิทยุกองบัญชาการ กองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ทุกคืนวันพุธ มาถึงปัจจุบันตนก็ยังรักษาความเสมอต้นเสมอปลายในด้านกิจกรรมสาธารณะด้านนี้ไว้ โดยออกรายการโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ทุกวันพฤหัสบดีเวลา ๑๘.๐๐ น.ให้ชื่อรายการว่า “ศาลาภิรมสวน”

โดยทำจากรากฐานตนเองที่มีความเป็นธรรมชาติ ที่เชื่อมโยงถึงธรรมชาติของทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งปรากฏเห็นเป็นความจริงจากภายนอกที่เชื่อมโยงถึงกันได้ทุกเรื่อง

การสนทนาเท่าที่เล่ามาแล้วทั้งหมด ยังไม่จบแค่นั้น ผมย้อนถามเขาต่อไปอีกว่า “คุณปลูกกล้วยไม้หรือเปล่า?” เขาตอบว่า “เปล่า แต่ภรรยาของเขาชอบมาก” เลยถือโอกาสถามต่อไปอีกว่า “รู้จักกับคุณเฮร์มอน สเลด (Mr. Hermon Slade) ไหม?” (เฮร์มอนสเลด เป็นชาวออสเตรเลียคนหนึ่งซึ่งมีความรู้เรื่องกล้วยไม้เมืองร้อนมากพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กล้วยไม้ในสกุลแอริเดส (Aerides หรือสกุลเอื้องกุหลาบ) มีผลงานการเขียนบทความด้านวิชาการแนวนี้ ลงพิมพ์ในวารสารกล้วยไม้มาอย่างกว้างขวาง และมีบ้านพักส่วนตัวอยู่ที่ในบริเวณเมืองพอร์ตมอร์สบี เป็นที่รู้จักชอบพอกับผมมานานมาก

เขาตอบผมว่า รู้จักชอบพอกันดีมากทีเดียว เนื่องจากฝรั่งคนที่ผมกำลังนั่งคุยด้วยขณะนี้ เป็นเจ้าของอู่รถเมอร์ซิเดสเบนซ์อยู่ที่นี่ และคุณเฮร์มอนสเลด ก็เป็นลูกค้านำรถมารับบริการจากอู่เขาบ่อยๆ ผมจึงบอกเขาต่อไปว่า เราสนิทสนมกันมากๆ เนื่องจากเฮร์มอนเป็นคนสนใจกล้วยไม้มานาน และศึกษาหาความรู้แบบฝังจิตฝังใจจริงๆ นอกจากนั้นยังได้แสดงผลงานเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สนใจในวงการกล้วยไม้อย่างกว้างขวาง

ผมรู้สึกว่ เราคุยกันมาถึงช่วงนี้ ทำให้เขาหยุดนิ่ง สังเกตเห็นขมวดคิ้วเล็กน้อยคล้ายๆ กับจะคิดอะไรได้สักอย่างหนึ่ง และท่ามกลางความเงียบที่เกิดขึ้นนี้เอง ในที่สุดเขาก็ร้องอุทานออกมาว่า “ถ้าเช่นนั้นคุณก็คือโปสเฟสเซอร์ระพี สาคริก นะซิ” ผมยิ้มแล้วก้มศีรษะรับแทนการตอบด้วยคำพูด

หลังจากพิจารณาทบทวนอยู่นานพอสมควร จึงทำให้รู้สึกว่ เท่าที่มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมการเดินทางครั้งนี้มาแล้วแทบทั้งหมด

คือ “การสอบสวนหาความจริงแบบธรรมชาติ จากทั้งสองด้าน” หลังจากนั้นยังได้ยินเขาพูดต่อไปว่า “ทางพอร์ทมอร์สบี้เขาลือกันทั่วไปว่าคุณจะมา”

ในที่สุดเราก็เหมือนถูกบังคับให้หยุดการสนทนาไปโดยปริยาย ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากมีผู้โดยสารอีกคนหนึ่งถูกนำมาที่นั่งที่ซึ่งว่างอยู่ตรงกลางระหว่างเราสองคน หลังจากนั้นคู่สนทนากับผมก็ดับไฟเพดานแล้วเอนพนักพิงด้านหลังลงเพื่อเอนหลังพักผ่อน ซึ่งขณะนั้นเวลาประมาณตี ๑ เห็นจะได้ ส่วนเครื่องบินก็ยังคงมุ่งหน้าต่อไปโดยมีเป้าหมายอยู่ที่พอร์ทมอร์สบี้

ครับ ผมยังคงเปิดไฟเพดานที่ส่องตรงลงมายังโต๊ะตรงหน้าเพื่อเขียนหนังสือต่อไปอีก เพราะเป็นนิสัย นั่งเครื่องบินไม่ว่าจะใกล้หรือไกลแค่ไหนมักนอนไม่หลับแทบทุกครั้ง ไม่ใช่เพราะรำคาญจนทำให้ต้องฆ่าเวลาด้วยการทำงาน แต่เป็นการใช้โอกาสในเวลาที่รู้สึกว่ามีอะไร ๆ ตกค้างอยู่ในหัวสมองซึ่งต้องการถ่ายทอดสู่สังคมร่วมกับอีกด้านหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นการฝึกความคิดให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเรื่อยๆ

บางครั้งบรรยากาศในเครื่องบินซึ่งมีคนมากหน้าหลายตมาจากที่ต่างๆ “แม้เสียงกรนจากผู้โดยสารบางคน ระคนเคล้ากันไปกับเสียงครางของเครื่องยนต์เจทชวนให้ฟังแล้วชอบกลดี”

ถ้าไม่รู้สึกลมดึรวิวแรงลงไปทุกส่วนจริงๆ ผมคงไม่ยอมนอนเฉยๆ มาจับลงนิดหน่อยก็พอได้มองเห็นแสงรางๆ ยามรุ่งอรุณของวันใหม่ลอดเข้ามาทางหน้าต่างเครื่องบินที่ละน้อยอย่างเป็นธรรมชาติ

วันพฤหัสบดีที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗

พอเริ่มสังเกตเห็นแสงในยามอรุณเบิกฟ้าใหม่ เราก็รู้สึกว่าเครื่องบินเริ่มลดระดับเพดานบินลงไปเรื่อยๆ จากรากฐานความไฝ่ฝันซึ่งมีมานานพอสมควร คงหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะทำให้ตื่นตื่นนิดหน่อย ถ้าจะนำมาเปรียบเทียบกับการเดินทาง

ไปยุโรปมาแล้วหลายประเทศ รวมทั้งสหรัฐอเมริกาหลายครั้ง ถ้าคิดไปเที่ยวก็คงไม่มีโอกาสเพราะตนไม่มีเงินจะไป อีกทั้งรากฐานความคิดก็ไม่สนใจจะไปเพราะความมุ่งหมายอย่างนั้นด้วย หากไปเพราะถูกเขาเชิญแทบทั้งนั้น ถึงกระนั้นก็ยังไม่รู้สึกรู้สึกระตือรือร้นอะไรนานนัก

หากใครถามว่า เป็นเพราะเหตุใดมาถึงที่นี่จึงรู้สึกตื่นเต้น คงไม่ใช่เป็นเพราะเหตุมาครั้งแรกร้อยเดียว ถ้าใครค้นพบสัจธรรมได้ลึกซึ้งมากขึ้น ทั้งๆ ที่อาจมีหลายคนพูดว่า “ไม่เห็นมีอะไรน่าสนใจเลย นอกจากชีวิตคนท้องถิ่นซึ่งยังใกล้เคียงความป่าเถื่อนอยู่มากๆ” เท่านั้นก็จบ แต่สำหรับผมคงไม่จบแค่นั้นเพราะมันตื่นเกินไปสำหรับคนที่สนใจค้นหาความจริง

จนกระทั่งถึงเวลา ๗ โมงเช้าพอดีตามเวลาที่ท้องถิ่น เครื่องบินก็ร่อนลงแตะสนามบิน จากด้านริมฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งทิศทางของสนามบินยาวลึกเข้าไปในพื้นแผ่นดินอย่างเป็นธรรมชาติ ขณะนั้นผมอ่านได้จากที่บริเวณกระจกหน้าต่าง ร่วมกับพื้นสนามบิน ทำให้พบว่ามีละอองฝนบางๆ หลังจากสังเกตเห็นประตูดังนั้นเครื่องบินก็เปิดออกแล้ว ก่อนลุกจากที่นั่งก็มีคนขึ้นมาเดินพ่นยาฆ่าแมลงภายในเครื่องตลอดทั้งลำแล้วปิดประตูบไว้ประมาณ ๕ นาที คล้ายกับสิ่งซึ่งพบที่สนามบินประเทศอินเดียเปียบเลย แล้วจึงปล่อยให้ผู้โดยสารลุกเดินออกมาจากเครื่องได้

พอก้าวไพล่ออกมาจากประตูเครื่องบิน ภาพที่สัมผัสในมุกกว้างทำให้ผมรู้สึกประทับใจกับธรรมชาติซึ่งได้จากทิวทัศน์ทั่วๆ ไป ทำให้รู้สึกว่ “แผ่นดินนี้ เต็มไปด้วยเครื่องประดับจากธรรมชาติ” อันมีภูเขาสูงๆ ต่ำๆ สลับซับซ้อน ช่อนเรือนไว้ด้วยวิญญานอันน่าทึ่ง โดยมีความชุ่มชื้นทำหน้าที่หล่อเลี้ยงทุกสิ่งทุกอย่าง ให้ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบ

หากพิจารณาที่พื้นฐานทางภูมิศาสตร์แล้ว น่าจะมีส่วนคล้ายคลึงกันกับ

บรรยากาศของเมืองไทยมาก เนื่องจากอยู่ในเขตเส้นรุ้งขนานประมาณ ๙ องศาว่า
เพียงแต่ถ้า ถ้าใช้เส้นศูนย์สูตรของโลกเป็นตัวกำหนด จะพบว่าอยู่กันคนละซีกโลก
ทำให้การเปลี่ยนแปลงภายในกระบวนการของฤดูกาลปรากฏออกมาในด้านตรง
ข้ามกันแต่ก็ไม่แตกต่างกันมากนัก

ระหว่างช่วงที่ไปถึง สภาพแวดล้อมเท่าที่สายตาดูสามารถสัมผัสจาก
รอบด้าน ทำให้รู้สึกว่ายังคงมีความอุดมสมบูรณ์พอสมควร ป่ายังพอมีส่วนที่เขียว
ชุ่มชื้นขึ้นชม ผมสังเกตเห็น ดร.อุทัย จารณศรี ลูกศิษย์เราเดินตามมาติดๆ ปกติ
แล้วถ้าผมมีวัตถุประสงค์มุ่งให้ชนรุ่นหลังเรียนรู้จึงนำมาด้วย ตนจะเฝ้าจับตามอง
และคาดหวังความรู้สึกนึกคิดที่เกิดจากเขาอย่างไม่เคยละทิ้ง

ขณะนั้น ผมคิดอยู่ในใจว่า เขาเพิ่งจบจากมหาวิทยาลัยมาสดๆ ร้อนๆ
แถบได้ปริญญาในระดับสูงอีกด้วย ดังนั้นการพามาที่นี้น่าจะช่วยให้รากฐานความคิด
ซึ่งถูกเปลี่ยนนอกพอกไว้ในสมัยเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย มีโอกาสเปิดสู่อิสรภาพใน
ระดับหนึ่งได้

ผมเชื่อมั่นานแล้วว่า สิ่งที่น่ามากล่าวไว้ในโอกาสนี้ น่าจะถือเป็น
คุณสมบัติของครูที่มีความจริงใจต่อศิษย์ รวมถึงผู้ใหญ่ทุกคนซึ่งควรมีความ
จริงใจต่อชนรุ่นหลังอย่างปราศจากกรอบซึ่งถูกปิดกั้นไว้ด้วยความเห็นแก่ตัว
ของแต่ละคน

เริ่มต้นชีวิต ภายในเกาะปาปัวนิวกินีจากวันแรก

ผมกับ ดร.อุทัย จารณศรี เริ่มเปิดฉากชีวิตที่นี่ด้วยกัน โดยการย่างเท้าลงจากเครื่องบินเหยียบพื้นดินบนเกาะนี้เป็นครั้งแรกที่เมืองพอร์ตมอร์สบี เมื่อเวลาเช้าตรู่ของวันพฤหัสบดีที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗

บรรยากาศที่สนามบินค่อนข้างเงียบสงบ เนื่องจากมีคนจำนวนไม่มากนัก อีกทั้งพบว่า นานๆ จะมีเครื่องบินโดยสารขึ้นลง อีกทั้งเป็นเครื่องขนาดเล็กเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เราสามารถสังเกตอะไรๆ ได้ไม่ยาก ผมเห็นสุภาพสตรีคนหนึ่งเป็นชาวผิวขาวแต่ค่อนข้างคล้ำ รูปร่างค่อนข้างใหญ่ มีบุคลิกเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มตัว ท่าทางคล้ายมายืนรอพบผู้โดยสารจากเครื่องบินเที่ยวนี้ กับมีชาวพื้นเมืองผิวดำอีก ๒ คนยืนอยู่ใกล้ๆ กัน

จากปฏิภาณทำให้ผมคาดว่า ผู้หญิงคนนี้น่าจะเป็น อังเดร มิลล่า ซึ่งมารอรับเราอย่างแน่นนอน และแล้วในที่สุดก็เป็นความจริงตามนั้น ผมสังเกตท่วงทีอันเป็นธรรมชาติของเธอแล้วรู้สึกว่าเป็นคนเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวเอาการเอางาน คล้ายๆ

กับว่า ผู้หญิงชาติชาย หรือชายชาติสตรี ที่นำทั้งคนหนึ่ง ทำให้ตนมั่นใจและอบอุ่นใจมากขึ้น สำหรับการมาใช้ชีวิตอยู่ที่นี่

หลังจากผ่านพิธีการจากเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองออกมาแล้ว อังเดรก็ก้าวเข้ามาต้อนรับอย่างเป็นกันเอง แล้วนำเข้าไปในห้องพักรับรองแขกพิเศษ หลังจากนั้นก็มีหญิงสาวชาวพื้นเมืองตัวดำปี๋ (จากความรู้สึกสำหรับคนที่เคยพบสภาพเช่นนี้เป็นครั้งแรกก่อนจะเกิดความเคยชิน) นำพวงมาลัยร้อยด้วยดอกกล้วยไม้แวนด้ามิสโจคิม (Vanda Miss Joaquim) มาบรรจงจับคล้องคอให้ผม ๑ พวง ถัดจากนั้นก็ไปให้ ดร.อุทัย อีกพวงหนึ่ง

ทำให้เกิดความรู้สึกขึ้นในใจว่า ภาพที่พบเห็นในขณะนี้ น่าจะได้รับอิทธิพลสืบทอดมาจากฮาวาย ซึ่งสภาพแวดล้อมอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิกด้วยกัน โดยที่ฮาวายเคยเป็นผู้นำการผลิตและพัฒนากล้วยไม้เมืองร้อนมาก่อนที่อื่น รวมทั้งก่อนเมืองไทยด้วย อย่างไรก็ตาม อีกด้านหนึ่งก็ทำให้รู้สึกว้าเหว่พยายามให้การต้อนรับเราอย่างดีที่สุด

สำหรับต้นและดอกกล้วยไม้ซึ่งเรานำติดตัวมาร่วมแสดงตามที่ได้รับการขอร้องไว้อีก ๒๐ กล่อมนั้น ทางเจ้าหน้าที่ได้รับเป็นธุระให้ทั้งหมด โดยนำออกมาตรวจอย่างละเอียด สำหรับส่วนที่เป็นต้นกำลังมีดอก ได้ถูกนำไปจุ่มลงในน้ำยาฆ่าเชื้อรา เสร็จแล้วหึ่งไว้จนแห้ง โดยระมัดระวังมิให้ชำเสียหาย เสร็จแล้วคนของอังเดรจึงรับหน้าที่นำไปจัดกันเอง ถือเป็นการแบ่งเบาภาระเราได้มากทีเดียว

อังเดรขับรถมารับเราด้วยตัวเอง ระหว่างนั่งไปในรถได้สังเกตอิริยาบถของเธอแล้วเห็นว่า เธอขับรถไปพลาญคุยไปพลาญ ถึงเรื่องราวต่างๆ ซึ่งคิดว่าเป็นการให้ข้อมูลแก่เราอย่างแคล่วคล่องว่องไวมาก

อ้อ ต่อไปนี้ผมขอเรียกเธอว่า “อังเดร” เฉยๆ และเธอก็เรียกผมว่า “ระพี” อย่างสนิทสนม ซึ่งความจริงแล้ว ผมก็เรียกเธออย่างนี้มาแต่ต้น เพราะทุกสิ่งทุกอย่างระหว่างผมกับเธอ แม้ว่าแต่ก่อนร่างกายจะอยู่ห่างไกลกันมาก แต่มันก็ได้เริ่มต้นมาจากการสร้างความรู้สึกอบอุ่นทางใจให้แก่เราเรื่อยมา จนกระทั่งชีวิตเธอถึงวาระสุดท้ายทำให้ต้องจากโลกนี้ไปในที่สุด

ผมหวังว่า ท่านที่สนใจคงจะติดตามอ่านเรื่องนี้ต่อไปจนถึงจุดจบ ซึ่งมันก็คงจบลงโดยไม่มีจุดจบนอกจากจะพบกับความว่างเปล่า ซึ่งเชื่อว่ามันจะได้คติธรรมอะไรบางอย่างไว้ใช้พิจารณาดำเนินชีวิตบ้างไม่มากก็น้อยยังเป็นชนรุ่นหลังที่มั่งมันไฝหาคุณงามความดีด้วย

อนึ่ง ผมได้กล่าวไว้แล้วว่า อังเดรขับรถไปคุ้ยไปอย่างคล่องแคล่วว่องไวมาก สังเกตเห็นว่าอายุอานามก็คงอยู่ในราว ไม่เกิน ๕๐ ปีเห็นจะได้ เธอขับรถนำเราสองคนไปพักยังบ้านพักรับรองแขกของมหาวิทยาลัยปัววีนิกินี ซึ่งมีวิทยาเขตอยู่อีกด้านหนึ่งของภูเขาอันเป็นที่ตั้งของตัวเมืองและสนามบิน ห่างออกไปโดยใช้เวลานั่งรถประมาณครึ่งชั่วโมงกว่าๆ ที่หน้าประตูทางเข้าวิทยาเขต มีป้ายชื่อมหาวิทยาลัยทำเป็นแผ่นแขวนไว้บนขาหยั่งแบบเรียบง่าย แต่อยู่ท่ามกลางบรรยากาศภูมิทัศน์ซึ่งเป็นสวนที่ได้รับการออกแบบสวยงามอย่างเรียบง่าย ทราบว่ามหาวิทยาลัยนี้ตั้งมาแล้วประมาณ ๓ ปี

ในบริเวณมหาวิทยาลัยมีต้นไม้ใหญ่น้อยนานาพันธุ์ปลูกเรียงรายอยู่ในความสงบ ก่อนส่งเข้าที่พักอังเดรได้พาเราแวะไปที่สวนอันมีสำนักงานซึ่งเธอทำงานรับผิดชอบก่อน ถนนที่นำเข้าไปตรงนั้นค่อนข้างเงียบสงัด สองข้างถนนในบริเวณโดยรอบมีการรวมพันธุ์เฟื่องฟ้าหลากสี ซึ่งขณะนั้นกำลังออกดอกบานสะพรั่งทำให้รู้สึกว้าบว้าบสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่นี่เหมาะกับการเจริญและออกดอกของ

เฟื่องฟ้าเป็นอย่างมาก

พื้นดินได้รับการดูแลรักษาอย่างดีจึงอยู่ในสภาพที่สะอาดแบบธรรมชาติ มีการปลูกหญ้าและตัดไว้อย่างประณีตเรียบร้อย ทำให้รู้สึกว่ นี่คือส่วนหนึ่งซึ่งเป็ นฝีมือการบริหารงานของเธอ ที่สำนักงานสวนซึ่งเป็นที่ทำงานของเธอ มีห้องทำงาน สำหรับหัวหน้าซึ่งไม่กว้างมากนัก แต่ในนั้นมีเอกสารและอุปกรณ์เท่าที่จำเป็น ติดๆ กันเป็นห้องเก็บวัสดุเช่นปุ๋ยและเครื่องมือทำสวน

ลงมานั่งอยู่ในห้องสักครู่หนึ่ง หลังจากนั้นเธอก็พาเราไปแหวะดูดอกกล้วยไม้ซึ่งส่งมาจากสิงคโปร์เพื่อร่วมการแสดง พบว่าส่วนใหญ่เป็นไม้ตัดดอก เช่น แอแรนเธอร่า เจมส์โตริโอ (*Aranthera Jame Storei*) ดอกสีแดง และก้านช่อมีแขนง ทำให้แต่ละช่อมีดอกจำนวนมาก นอกจากนั้นก็มี อะแรคนิส แมกกี้วี่ (*Arachnis Maggie Oei*) ซึ่งเรานิยมเรียกกันว่าแมลงปอ กลีบดอกแคบ มีลายเป็นบังๆ นอกจากนั้นก็มีกล้วยไม้ลูกผสมในกลุ่ม แอแรนต้า สีต่างๆซึ่งเป็นผลงานของวงการกล้วยไม้สิงคโปร์ ที่หลายคนอาจคุ้นเคยอยู่แล้ว

อังเดรได้นำ แฟรงค์ กิเนท (Mr. Frank Ginate) ซึ่งเป็นคนเฝ้า
 พื้นเมือง รูปร่างค่อนข้างใหญ่ ผิวดำ ผมหยิก มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยของเธอ กับ
 เลขานุการหญิงชาวพื้นเมืองอีกคนหนึ่งมาแนะนำให้รู้จักกับเรา หลังจากนั้นก็ขับรถ
 พาเราไปส่งยังบ้านพักรับรองแขกของมหาวิทยาลัยซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงเขา มี
 ต้นไม้ปลูกไว้ทำให้บรรยากาศร่มเย็นมาก รอบนอกเต็มไปด้วยต้นยูคาลิปตัสซึ่ง
 ปลูกมาได้ไม่นานนัก แต่ก็โตมากพอสมควร

บ้านพักรับรองแยกปลูกอยู่ในกลุ่มเดียวกันประมาณ ๔-๕ หลัง ทั้งระยะห่างกันพอสมควร มีเครื่องอำนวยความสะดวกตามแบบฉบับของตะวันตก แต่ละหลังมีห้องนอน ๔ ห้อง ห้องรับรองแขก ห้องอุปกรณ์เครื่องใช้ประจำวัน เช่น

เครื่องซักผ้าไฟฟ้า ตู้เย็น และเครื่องครัวครบครันพอสมควร ขณะนั้นเขาให้คนงานชาวพื้นเมือง ๒ คนมาช่วยบริการ นำอาหารสดเช่นไข่ไก่ นมสด และผลไม้ซึ่งเข้าใจว่าสั่งซื้อมาจากออสเตรเลีย เช่นองุ่น และแอปเปิล นอกจากนั้นก็มีขนมปัง เนย และกาแฟ มาให้เรา

ดร.อุทัย รวมทั้งผมด้วย รู้สึกว่าจะให้ความสนใจคนงานชาวพื้นเมืองเป็นพิเศษ มากกว่าสนใจอาหารที่นำมาให้ น่าจะเป็นเพราะความรู้สึกซึ่งฝังอยู่ในส่วนลึกของหัวใจเรื่อง “มนุษย์กินคน” นี่เอง ถึงขนาดวิ่งไปเอากล้องถ่ายรูปมาขอถ่ายด้วยกัน

ช่วงนั้นยังเป็นเวลาเช้า ดร.อุทัย จัดการลวกไข่ ชงกาแฟ แล้วเราก็กินประทานอาหารเข้ากันอย่างย่อยๆ ผมเองเป็นคนอยู่อย่างง่ายๆ อยู่แล้ว มีอะไรก็ใส่ปากได้ทั้งนั้น แม้ไม่มีทำให้ต้องอดก็ไม่เคยบ่น เพราะไม่ต้องการให้ใครเป็นทุกข์ เสร็จอาหารเช้าแล้วเราจึงเข้าห้องอาบน้ำช่วยให้สดชื่นมากขึ้นหลังจากเดินทางรอนแรมมาในเครื่องบินตลอดคืน จากนั้นก็เอนหลังหลับกันคนละงีบ แต่ผมไม่ค่อยจะแนเพราะลงนอนที่ไรมักคิดจะลุกขึ้นไปทำงานเสียเรื่อย เนื่องจากนิสัยตัวเองมันอยู่ไม่ค่อยเป็นสุขมานานแล้ว

ในที่สุดก็ลุกขึ้นมาระหว่างช่วงเวลาเที่ยงวัน รีบล้างหน้าแต่งตัว เนื่องจากอังเดร มิสล้าขับรถมารับพาไปพบอธิการบดีมหาวิทยาลัยที่บ้านพักตามมารยาท จึงพบว่ามีภารตเตรียมการไว้ล่วงหน้าก่อนแล้ว โดยเชิญอธิการบดีซึ่งเพิ่งเกษียณอายุไปเพียงปีเดียว กับข้าหลวงใหญ่เมืองพอร์ตมอร์สบี ซึ่งเป็นชาวออสเตรเลียทั้งสองคน มาร่วมโต๊ะรับประทานอาหารด้วย

บ้านพักอธิการบดีมีทำเลอยู่ในบริเวณเชิงเขา ไม่ห่างไปจากบ้านพักรับรองแขกที่เขาจัดให้เราพักมากนัก ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากการวางแผนประสาน

งานในวิทยาเขตไว้อย่างเหมาะสม การจัดอาหารกลางวันเลี้ยงในวันนั้น เป็นไปอย่างเป็นกันเอง

อนึ่ง แม้ว่าบ้านจะเป็นแบบตะวันตก แต่ก็ได้ปรับให้เหมาะสมกับสภาพของเมืองร้อน รวมทั้งใช้วัสดุอย่างพื้นๆ แต่ใช้ศิลปะทำให้แลดูสวยงาม การแต่งตัวของผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่นั่น สร้างความเป็นกันเองให้กับผู้ร่วมงาน มากกว่าสร้างพิธีการให้คนระดับล่างแม้กระทั่งนักศึกษารู้สึกห่างเหิน ซึ่งเรื่องนี้เห็นจะต้องยกให้บ้านเรา ดังจะพบว่า ครูอาจารย์ในมหาวิทยาลัยพยายามแต่งตัวให้รู้สึกว่ายากเย็นอยู่เหนือลูกศิษย์ ยิ่งผู้บริหารด้วยแล้วยิ่งไปกันใหญ่

หลังเสร็จจากการรับประทานอาหารกลางวันแล้ว อธิการบดีได้กรุณาขับรถนำเราไปส่งที่สวนพฤกษชาติของมหาวิทยาลัย

เยี่ยมชมสวนพฤกษชาติ ของมหาวิทยาลัยปาปัวนิวกินี

นอกจากอังเดร มิลล่าจะเป็นผู้อำนวยการสวนพฤกษชาติและมีหน้าที่ดูแล
รับผิดชอบบรรดาสวนและต้นไม้ในบริเวณมหาวิทยาลัยแล้ว เธอยังเป็นที่ปรึกษา
งานด้านอนุรักษ์ธรรมชาติและกิจการสวนสาธารณะ ของประธานาธิบดี ในช่วงนั้น นาย
โวมารี ซึ่งเป็นคนพื้นเมืองผิวดำ ดำรงตำแหน่งนี้ เรียกกันว่า ชีฟมินิสเตอร์ (Chief
Minister) บางคนก็เรียกว่านายกรัฐมนตรี

สวนนี้เน้นความสำคัญที่กล้วยไม้เป็นหลัก ถ้ามองลึกลงไปอีกระดับหนึ่งก็
จะพบว่า เขาเน้นพันธุ์กล้วยไม้พื้นบ้านของท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัด ส่วนหนึ่งซึ่งเป็น
แรงกระตุ้นน่าจะมาจากการที่กระแสจากโลกภายนอกโดยเฉพาะฝรั่งต่างชาติ กล่าว
ย้มาถึงความสำคัญของพันธุ์กล้วยไม้พื้นบ้านในถิ่นนี้ด้วยความสนใจอย่างกว้างขวาง
จนทำให้เกิดความรู้สึกตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งซึ่งตนมีอยู่

ในช่วงที่ผ่านมา กล้วยไม้พื้นบ้านซึ่งขึ้นหน้าขึ้นตาเป็นพิเศษเห็นจะได้แก่
สกุลเตินโตรเปียม หรือสกุลหวายในหมู่เซอราทอเปียม (Section: Ceratobium)

ซึ่งเรามักเรียกกันว่า หวายประเภทกลีบแคบและกลีบบิด (antelope type) ซึ่งแต่ก่อนในฮาวายนำมาปลูกขยายพันธุ์และทำลูกผสมกันอย่างกว้างขวาง จนกระทั่งแพร่เข้ามาสู่เมืองไทยซึ่งขณะนั้นวงการกล้วยไม้ยังกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ

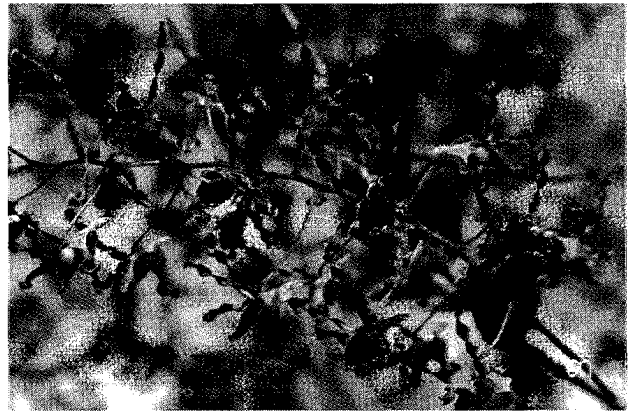
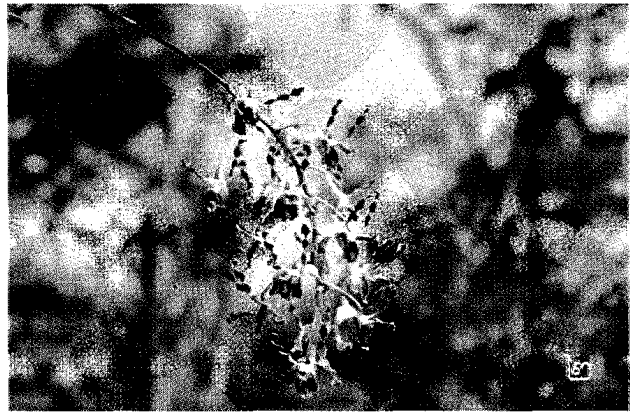
หวายในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีรูปลักษณะและทรงต้นลำต้นใหญ่โต มีช่อดอกยาวและแข็ง ออกดอกดกพรั่ง และในช่วงที่สภาพแวดล้อมของเมืองกรุงเทพฯ ยังไม่เลวร้ายมากนัก สามารถใส่กระถางตั้งกลางแจ้ง ไว้ประดับสวนในบ้านได้อย่างสวยงาม แม้ในฮาวายเองก็นิยมปลูกไว้กลางแจ้ง

ต่อมาภายหลัง การผสมกล้วยไม้ได้กระทำกันอย่างกว้างขวาง ใครคิดอะไรได้ก็ทำกันไป มีการผสมข้ามระหว่างหวายฟอร์มกลม (Phalaenopsis type) กับหวายในหมู่กลีบแคบกลีบบิด ได้ลูกผสมที่ก้าวหน้ามาจนถึงขั้นปลูกเป็นอุตสาหกรรมทำไม้ตัดดอก และเลยไปเป็นการผลิตต้นเพื่อปลูกเป็นไม้กระถางตั้งประดับในที่ต่างๆ ซึ่งหวายลูกผสมเหล่านี้ ช่อนเอาเลือดหวายในหมู่เชอราโทเปียมไว้ภายใน แต่คนส่วนใหญ่ที่มุ่งการค้าหาเงินมักมองเห็นได้ไม่ลึก

บัดนี้วงการผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรมกำลังเข้าตาจน เนื่องจากขาดพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้วิชาการด้านผสมพันธุ์เพื่อปูพื้นฐาน แต่บรรดานักวิชาการก็ดี ชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นงานอาชีพก็ดี ขาดจิตใต้สำนึกที่ลึกซึ้งจึงยากที่จะเริ่มต้นสร้างสายพันธุ์ใหม่ๆ ดังนั้น การนำผู้สนใจไปศึกษาหาความรู้ที่ปาปัวนิวกินี เรื่องนี้ จุดประสงค์อย่างหนึ่งของผม มุ่งที่ประเด็นนี้สำคัญด้วย โดยที่หวังว่าคงจะทำให้บางคนหวนกลับไปสนใจพันธุ์กล้วยไม้สกุลหวายในกลุ่มเชอราโทเปียมกันอีกครั้งหนึ่ง เพื่อต่ออนาคตให้กับวงการกล้วยไม้ไทยซึ่งเราได้สร้างฐานกันมาแล้วตั้งแต่แรก

- ศ.ระพี สาคริก กำลังชมกล้วยไม้ในบริเวณสวนพฤกษชาติของมหาวิทยาลัยปทุมธานี

๑ ๒ ๓ *Dendrobium austrinoglossum* หรือ *Dendrobium lasianthera*

๔ ไช้กลัก (*Dendrobium discolor* หรือ *Dendrobium undulatum*)

๓๖

ศูนย์สวนพฤกษศาสตร์

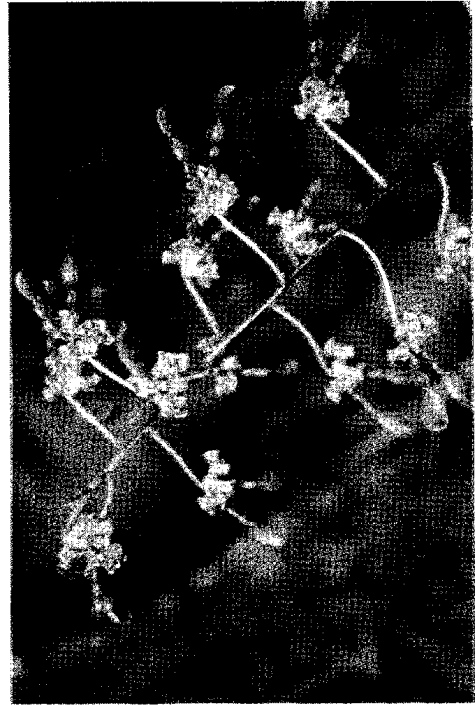
๑

๑ *Dendrobium tangerinum*

๒ *Dendrobium helix*

๓ *Dendrobium warianum*

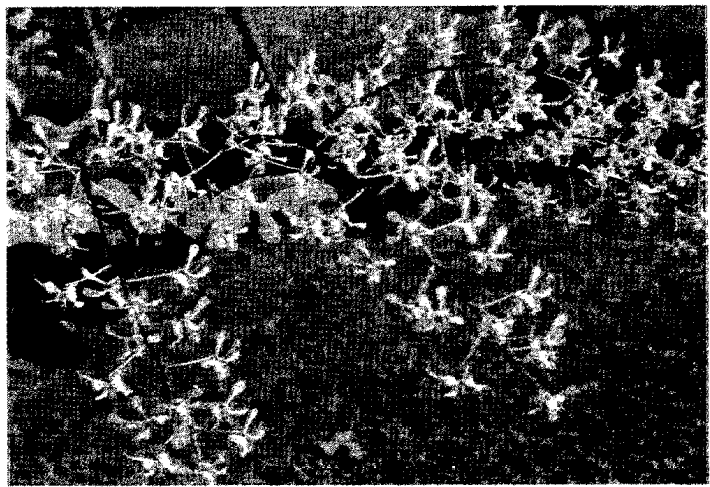
๔ *Dendrobium veratrifolium*

๒

๓

๔

เขียนพิมพ์โดยพฤกษชาติของมหาวิทยาลัยบาปัวอินโดนีเซีย

๓๗

๑ ๒ กล้วยไม้ที่ปลูกเลียนแบบธรรมชาติของสวนรวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ใน
มหาวิทยาลัยปาปัวนิวกินี
๓ คนงานชาวพื้นเมืองกำลังปลูกกล้วยไม้ บริเวณสวนรวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ของ
มหาวิทยาลัยปาปัวนิวกินี

หวนกลับไปทิวสวนพฤกษชาติของมหาวิทยาลัยกันอีกครั้งหนึ่ง ขณะนั้นกล้วยไม้ที่บ้านที่ขึ้นหน้าขึ้นตามากและมีความงามเด่นมากเป็นพิเศษ ทำให้คนที่ดูแลรักษาพากันภูมิใจมากเห็นจะได้แก่หวายชนิดที่มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่าเดินโดรเบียม ออสโตรโนกลอสซัม (*Dendrobium austrinoglossum*) ก้านช่อยาวแข็ง ดอกมีขนาดใหญ่ กลีบยาวหนาและบิดเป็นเกลียว สีสกลีบดอกสีม่วงอมน้ำตาลแบบส่องนูน ปากมีสีม่วง สวยงามมาก เข้าใจว่าคงไม่ใช่ทุกต้นที่มีลักษณะเช่นนี้ น่าจะเป็นต้นเดียวซึ่งมีลักษณะงามเด่นเป็นพิเศษ อย่างหาตัวจับได้ยาก

สภาพแวดล้อมธรรมชาติที่นั่นยังจัดว่าดีมาก เขาปลูกกล้วยไม้ส่วนหนึ่งภายในสวนนี้โดยการเลียนแบบธรรมชาติ คือนำกล้วยไม้มาเกาะไว้กับกิ่งของต้นไม้เป็นๆ ซึ่งมีสภาพค่อนข้างโปร่ง ช่วยให้แสงแดดส่องลงได้พอเพียงมากพอสมควร ทำให้เจริญแข็งแรงและออกดอกช่อยาวๆ อีกทั้งมีสีสวยสดงดงามมาก

สำหรับกล้วยไม้ต้นที่พูดถึงนี้ ใครที่สนใจกล้วยไม้หมื่นนี้อยู่แล้ว หากมีโอกาสพบเห็นอาจเกิดกิเลสได้ไม่ยาก แม้ความรู้สึกจากผมเองซึ่งยืนชมอยู่ในขณะนั้นก็ยิ่งอาจกล่าวว่า “น้ำลายหกอยู่ในใจอย่างเจี๊ยบๆ” แต่ด้วยความรู้สึกซึ่งถือคุณธรรมรวมทั้งมารยาทที่ดีโดยเหตุที่ตนเป็นคนซึ่งเขาเคารพนับถือมาก จึงรู้สึกยับยั้งชั่งใจได้ไม่ยาก กระทั่งไม่ยอมออกปากชมจนทำให้เขาคิดจะให้เราเพราะความเกรงใจ

นอกจากปลูกกล้วยไม้บนกิ่งไม้เป็นๆ แล้ว ยังมีอีกแบบหนึ่ง ซึ่งนำกิ่งไม้ขนาดเชื่องมาทำเป็นหลัก สูงประมาณไม่เกิน ๒ เมตร ปักเรียงกันเป็นแถวไว้กลางแดด เนื่องจากแสงแดดที่นั่นไม่ร้อนจัดมากนัก แดมยังมีความชื้นสูงด้วย ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากในบริเวณใกล้เคียงมีต้นไม้ใหญ่ให้ความร่มเย็นซึ่งระบายมาให้โดยกระแสนลม

หลักจะถูกปักไว้โดยเว้นระยะระหว่างกันพองาม แล้วจึงปลูกกล้วยไม้
หวายไว้กับหลัก เจริญงอกงามจนกระทั่งเป็นกอใหญ่ๆ ออกดอกบานสะพรั่ง
สะดุดตาสะดุดใจมาก

ยังมีกล้วยไม้ในประเภทที่มีขนาดดอกค่อนข้างเล็ก แต่มีรายละเอียด
อย่างหลากหลาย วงการกล้วยไม้มักนิยมเรียกกันว่า เป็นประเภทที่เน้นความสำคัญ
การศึกษาด้านพฤกษศาสตร์(botanical type) ซึ่งผู้สนใจกล้วยไม้ที่มีรากฐาน
ลึกซึ้งให้ความนิยมนั้นมาก เช่นกล้วยไม้ในกลุ่มที่คนไทยนิยมเรียกกันว่า “สิงโตกลอก
ตา” เป็นตัวอย่าง ซึ่งที่นั่นมีอย่างหลากหลายมาก ด้วยเหตุนี้เองทั้งฝรั่งและญี่ปุ่นจึง
แห่ไปกันมาก ส่วนคนไทยมักมีรากฐานต้นเขินเป็นส่วนใหญ่ เพราะถูกอิทธิพลเงิน
และวัตถุทำลายแทบจะหมด จึงไม่สนใจคิดจะไปที่นั่น และมักกล่าวว่า ไม่เห็นสวย
อะไรเลย ดอกก็เล็กๆ แถมยังออกดอกปีละครั้งเดียวเท่านั้น ถ้านำไปขายก็ไม่ได้
เงินมากนัก

ผมมีโอกาสพบกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติของที่นั่นชนิดหนึ่ง ซึ่งอยู่ในสกุล
เดียวกันกับ เอื้องตีนเต่า (*Acampe longifolia*) ที่พบตามธรรมชาติในประเทศ
เรา แต่เป็นคนละชนิดกัน มีลักษณะทรงต้นจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันกับแวนด้า เอื้อง
ตีนเต่าของบ้านเราก็จัดว่ามีขนาดต้นใหญ่พอสมควรอยู่แล้ว แต่ชนิดซึ่งพบที่นั่นยัง
มีขนาดต้นใหญ่โตกว่ามาก

กล้วยไม้ในกลุ่มที่มีรูปทรงการเจริญเติบโตอยู่ในกลุ่มเดียวกันกับแวนด้า
พอมืออยู่บ้างในธรรมชาติของที่นั่น เช่น แวนด้าพซิส มุลเลอร์ (*Vandopsis
mulleri*) อยู่ในสกุลเดียวกันกับ จัตรหันท์ และ เขาพระวิหาร ที่พบในประเทศไทย
แต่มีขนาดต้นสูงใหญ่ท่วมศีรษะ ช่อดอกยาวประมาณ ๒ เมตร และมีแขนงช่อ
อีกมากมาย แต่ดอกมีขนาดเล็ก และสีดอกไม่สะดุดตามากนัก นอกจากนั้นยังมีสิ่ง

ที่สะดุดตาน่าสนใจอีกหลายชนิดแต่คงไม่อาจนำมาบรรยายได้หมด

ช่วงนั้นยังไม่มีวีดีโอ คงมีแต่ภาพยนตร์ และผมเองก็รักการถ่ายทำภาพยนตร์ จึงนำกล้องถ่ายขนาด ๘ มม.ติดตัวไปด้วย เพราะมีความรู้สึกมาตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้วว่า เดินทางไปไหนไม่ใช่ว่าไปเห็นคนเดียว เสมือนการตัดช่องน้อยแต่พอตัว แต่อยากให้คนอื่นมีโอกาสได้รู้ได้เห็นด้วย

ในช่วงนั้น ไปไหนและพบเห็นอะไรก็ถ่ายมา เอามาตัดต่อเอง และอัดเสียงลงฟิล์มด้วยตัวเอง รวมทั้งซื้อเครื่องฉายบันทึกเสียงด้วยเงินจากกระเป๋าตัวเองด้วย กลับมาบ้านถ้ามีโอกาสไปพูดที่ไหนก็จะติดเครื่องไปฉายให้คนดูกันพร้อมทั้งแทรกแนวคิดในการพัฒนาเข้าไปในนั้นด้วย กล้องถ่ายและเครื่องฉายในยุคนั้น รวมทั้งฟิล์มซึ่งไปถ่ายทำมาจากที่ต่างๆ ยังคงได้รับการเก็บไว้ในตู้ที่ห้องสมุดกล้วยไม้ ระพี สาคริก ณ หอสมุดแห่งชาติ รวมทั้งฟิล์มภาพยนตร์ซึ่งไปถ่ายทำมาจากปาปัวนิวกินีด้วย

ผมกับ ดร.อุทัย เดินทางกลับออกมาจากสวนประมาณ ๔ โมงเย็นเห็นจะได้ แวะไปดูที่บริเวณจัดงานกล้วยไม้ เห็นเขากำลังเอากล้วยไม้ที่เราเอามาจากเมืองไทยออกจากกล่องอย่างระมัดระวัง ส่วนที่เป็นช่อดอกซึ่งตัดมาสดๆ ได้ถูกนำลงไปเอาก้านจุ่มไว้ในอ่างน้ำ เพื่อเตรียมการจัดในวันรุ่งขึ้น บริเวณที่ใช้จัดแสดงอยู่ในอาคารที่มีเนื้อที่ไม่กว้างมากนัก คงเป็นเพราะงานครั้งนี้จัดขึ้นเป็นครั้งแรก จึงเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ไปก่อน

กลับมาถึงที่พัก ก็บหลับกันไปอีกคนละ ๑ ชั่วโมง คงต้องยอมรับว่าต่างคนต่างเพลียกันไปนิดหน่อย จึงรู้ว่าร่างกายยังต้องปรับตัวและเวลาด้วย แต่ก็ต้องสู้งานให้เสร็จไปตามขั้นตอนเป็นช่วงๆ อย่างทิ้งไม่ได้ ตื่นขึ้นมาอาบน้ำเอาเกือบ ๖ โมงเย็น

ทำให้กล้วยไม้กลายเป็นทองคำได้มาถึงแล้ว” นี่แหละครับที่ทำให้ผมจำต้อง “ตกบันไดพลอยโจน” แต่ตนก็ยืนยิ้มสู้ด้วยความรู้สึกล้มต๋ายเสมอ นอกจากนั้น หลังจากฟังแล้วคงต้องเก็บมาคิดกันอีกนานทีเดียว

เราอยู่ที่นั่นจนกระทั่งถึงเวลาประมาณ ๓ทุ่ม เขาจึงนำรถมารับส่งกลับ บ้านพักรับรองแขกของมหาวิทยาลัย ในที่สุดก็พบว่าไม่มีการเตรียมผ้าห่มไว้ให้นอน เตียนนอน ทำให้ต้องแก้ไขปัญหานเฉพาะหน้าแบบไทยๆ คือ ใช้ผ้าขาวม้าห่มนอนพอ แก่ขัดไปมือหนึ่ง เพราะเราเคยชินเสียแล้วว่า หลังจากลงนอนจะปล่อยตัวล่อนจ้อน มันก็ทำให้รู้สึกแฉะว้างอย่างไรชอบกล จนอาจทำให้หลับได้ไม่ถนัดนัก แอ้มในห้องนอนยังมีเครื่องปรับอากาศเสียอีกด้วย

แต่เราก็รู้สึกว่า อากาศธรรมชาติที่นี่มันดีกว่าเป็นไหนๆ คิดแล้วอดสงสัยไม่ได้ว่า เขาควรจะชอบใจเราที่ช่วยประหยัดกระแสไฟฟ้า หรือว่าเขาควรจะชอบใจ ธรรมชาติที่ช่วยให้ได้รับอากาศสดชื่นกว่าเมืองไทยใครรู้ได้ช่วยบอกทีเถอะครับ

วันศุกร์ที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๑๗

นับเป็นช่วงเช้าของวันแรกจากการนอนในสภาพบรรยากาศของป่าบัวนิวกินี มันทำให้ผมตื่นขึ้นมาด้วยความรู้สึกประทับใจเอามากๆ เพราะบรรยากาศยามเช้าตรู่มีเสียงนกนานาชนิดซึ่งบินมาเกาะ บ้างก็กระโดดไปตามกิ่งไม้ในบริเวณ ใกล้กับหน้าต่างซึ่งเปิดไว้ ส่งเสียงร้องปลุกเราให้ตื่นขึ้นเสมือนนาฬิกาปลุกจากธรรมชาติ ซึ่งนับวันจะหาได้ยากมากขึ้น เหลือแต่คนที่มนุษย์ทำขึ้นมาเพื่อหลอกขายเอาเงินคนอื่น

ดร.อุทัย ก็เป็นลูกศิษย์ที่แสนจะดีจริงๆ โดยไม่ต้องใช้ต้องวานอะไรเลย ปกติผมเป็นคนมีธรรมชาติที่ไม่ค่อยชอบใช้ขอบวานใครอยู่แล้ว หากต้องการอะไร

ก็มักจะทำเสียเอง บางครั้งยังแสดงน้ำใจทำให้ลูกศิษย์อีกด้วย โดยไม่มีการถือเอา
ถือเราทั้งสิ้น ยิ่งเป็นลูกศิษย์ซึ่งมุ่งมั่นทำงานหนักๆ ย่อมทำให้ครูรู้สึกชื่นใจมาก
จนกระทั่งหลายครั้งหลายหนหลังจากตนเห็นแล้วทำให้ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า
มันหายไปหมด กลับอยากช่วยเขามากขึ้นไปอีก

ผมเรียก ดร.อุทัย ว่า “โต้ง” ตามเพื่อนๆ ของเขา โต้งตื่นแต่เช้าเข้าครัว
ทำอาหารเช้าให้ผมทุกเช้า จนเป็นที่รู้ๆ กันเอง ทั้งๆ ที่ตัวเองก็ชอบตื่นแต่เช้าด้วย
อาหารมือเช้าที่นั่นก็เป็นที่ทราบๆ กันดีว่ามีไข่เป็นพื้น ประกอบกับความเรียบง่าย
ทั้งครูและศิษย์ก็พอๆ กัน มีอะไรตั้งไว้บนโต๊ะก็รับประทานได้ทั้งนั้น

โต้งวางเกลือเม็ดสีขาวหม่นใส่ถ้วยเคลือบใบเล็กๆ ไว้ถ้วยหนึ่ง หากไม่มี
อะไรมาก เข้าขึ้นก็ไข่ต้มจิ้มเกลือเม็ดในถ้วยใบนี้เคี้ยวดังกรอดๆ ตูมมันก็มีความสุข
ดีไปอย่างหนึ่ง จึงทำให้เราสองคนเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกันเหนือกว่าสิ่งที่มีมันอยู่
บนโต๊ะ บางวันอาจมีหมูเบคอนใส่จานมาให้ลิ้มรสสักชิ้นสองชิ้น นอกจากนั้นก็มี
ขนมปังคนละชิ้นกับกาแฟคนละถ้วย

ขออนุญาตเล่าเรื่องของอาหารมือเช้าเลยไปอีกสักหน่อยหนึ่ง โดยเหตุที่ว่า
เข้าขึ้นก็มองเห็นเกลือเม็ดสีขาวๆ อยู่ในถ้วยเดิม กับไข่ต้มอีกฟองหนึ่งวางอยู่ใกล้ๆ
กัน ผมกับโต้งก็นั่งเอาไข่ต้มจิ้มเกลือใส่ปากอยู่อย่างนั้นเป็นประจำ โดยไม่เคย
ปริปากบ่นอะไรทั้งสิ้น ถัดมาอีกช่วงหนึ่งซึ่งก็ไม่นานนัก อยู่ๆ เข้าวันหนึ่ง ระหว่าง
นั่งกันอยู่สองคนอย่างเงียบๆ ในที่สุดโต้งพูดขึ้นมาลอยๆ โดยที่ผมเองไม่เคยคิด
มาก่อนเลย ว่า “เป็นไงครับ ฝีมือผมมันจะทำให้ตายไหม?”

ผมได้ยินแล้วนึกขำอยู่ในใจ โดยที่คิดว่า “เอ๊ะ วันนี้โต้งเป็นอะไรขึ้นมา
ถึงได้คิดฟุ้งซ่านไปเองได้” อาจเป็นเพราะตนเป็นคนอย่างไรก็ได้ ไม่เคยพูดเคยบ่น
แทนที่จะบ่น กลับทำให้อีกฝ่ายหนึ่งอดอันตันใจจนทนไม่ไหว ทั้งๆ ที่ผมก็ไม่เคย

สนใจว่า วันนี้วันหน้าจะมีอะไรกิน

ปกติ โต้ังมักจะมีหมูเบคอนใส่ไว้ในตู้เย็น ส่วนผมเองไม่เคยสนใจว่ามีอะไรไม่มีอะไร เช้าวันไหนเอามาให้กินก็กิน ไม่มีก็ไม่เป็นไร เมื่อนำเรื่องนี้มาเขียน จึงเกิดคำถามขึ้นในใจว่า ที่ตนเป็นอย่างนี้ เหมือนสิ่งที่เขากล่าวกันว่าเป็น พระอิฐพระปูนใช่ไหม? แต่ถ้าเข้าใจธรรมชาติจริงก็จะพบว่า มันมีอยู่สองแง่สองมุม ให้คิด จึงน่าจะถามตัวเองต่อไปอีกว่า เพราะคนเป็นอิฐเป็นปูน หรือว่าเป็นคนมี วิญญาณความเป็นคนที่รู้จักธรรมชาติของตนซึ่งมีเหตุผลเชื่อมโยงถึงคนอื่นกัน แน่? จึงใคร่ขอฝากไว้ให้ผู้สนใจนำไปคิดค้นหาความจริง

ยังมีเรื่องน่าสนใจอีกเรื่องหนึ่งที่ใคร่ขออนุญาตนำมาเล่าไว้ให้คิดคือ ระหว่างใช้ชีวิตอยู่ที่นั่น อยู่มาวันหนึ่งหลังจากโต้ังพบว่า หมูเบคอนในตู้เย็นหมดมาแล้ว ประมาณ ๒-๓ วันเห็นจะได้ เพราะเรามีงานติดพันอยู่กับเรื่องต่างๆ ซึ่งวนเวียน อยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัย ทำให้ไม่มีโอกาสออกไปข้างนอก พอดีวันนั้นต้อง เดินทางออกไปลงพื้นที่ในหมู่บ้านหลายแห่ง ขณะเดินทางกลับที่พักในช่วงบ่ายแก่ๆ รถที่เรานั่งมาแล่นผ่านร้านขายของซึ่งฝรั่งเรียกกันว่า ซูเปอร์มาเก็ต ซึ่งที่นั่นหาไม่ได้ ง่ายนักอยู่แล้ว

ที่นี่ ชาวต่างประเทศที่ไปทำงานที่นั่นมักรู้จักกันดีอยู่แล้ว เนื่องจากมี อาหารสดที่ได้มาตรฐานน้อยแม้หมูเบคอนก็จะบรรจุใส่ถาดโฟมหุ้มด้วยพลาสติก ใส่แฉ่วใส่ไว้ในตู้แช่เย็น คนขับรถผู้มีเจตนาดี จึงจอดรถให้เราลงไปหาซื้อของในร้านนี้ ผมเห็นโต้ังรีบวิ่งลงไปเข้าร้านทันที ในที่สุดเขาก็ได้หมูเบคอนเดินกลับมาขึ้นรถ ด้วยความพอใจ

พอถึงเวลาเช้าวันรุ่งขึ้น โต้ังตื่นขึ้นมาแบ่งหมูส่วนหนึ่งจากถาดโฟม นำมาทอดวางไว้บนโต๊ะให้ผมหลังจากที่ผมตักใส่ปากเข้าไปคำหนึ่ง ก็เกิดความรู้สึก

ขึ้นมาทันทีว่า เอ๊ะ วันนี้ปากกับจมูกเรานั้นเป็นอะไรก็ไม่รู้ ทั้งนี้และทั้งนั้นผมมี
ธรรมชาติอยู่อย่างหนึ่งคือ หลังจากตนพบปัญหา มักหวนกลับมาพิจารณาโทษตัว
เองก่อนอื่น จึงไม่ได้ตั้งใจเลยว่า มันเกิดอะไรขึ้นที่หนูซึ่งตนกำลังใส่อยู่ในปาก และ
ก็ยังคงปักใจอยู่อย่างนั้นตนจึงไม่ได้พูดอะไรออกมา

เข้าวันนั้นโด้งนั่งโต๊ะอาหารที่หลังผมนิดหน่อย พอเขาดักหนูชุดเดียวกัน
ใส่ปากเคี้ยวได้หน่อยเดียว ผมก็ได้ยินเสียงร้องออกมาว่า บ้าจริงเลย ดันเอาหนูตัวผู้
ที่ยังไม่ได้ตอนมาฆ่าขายได้ เลยทำให้ผมได้ความรู้ใหม่ว่า หนูตัวผู้ที่ยังไม่ได้ตอน
มันมีกลิ่นเหม็นเขียวและฉุนฉะมัด นี่แหละคือสิ่งที่ลูกศิษย์สอนครูได้เหมือนกันครับ

ทำให้ได้คติสอนใจขึ้นมาอีกอย่างหนึ่งว่า ผู้ที่มีความเป็นครูจริงๆ คงไม่คิด
ว่าตนจะต้องเก่งกว่าศิษย์เสมอไป หากควรเรียนรู้ซึ่งกันและกันซึ่งจะต้องวางตัวแบบ
“เพื่อนกับเพื่อน” โดยเริ่มต้นจากครูก่อน ถ้าครูยังถือตัวว่าตนดีกว่าศิษย์ ทำให้
เอาแต่สอนแต่สั่งด้านเดียว ครูนั่นแหละที่จะแย่กว่าศิษย์อย่างไม่น่าให้อภัยเลย

เหตุการณ์เรื่องหนูเบคอนเท่าที่นำมาเล่าไว้ ณ ที่นี้ ไม่ได้เกิดขึ้นในช่วงเช้า
วันศุกร์ที่ ๓ พฤษภาคม แต่การที่นำมาเล่าไว้ในกรอบของวันนี้ เป็นเพราะสิ่งซึ่ง
บันทึกไว้ในวันนี้มีเหตุผลเชื่อมโยงไปถึงอนาคตในสถานการณ์เดียวกัน

ยังก่อนครับ เมื่อเล่าถึงเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้มองย้อนหลังกลับไปสู่
ประสบการณ์ของชีวิตผมในอดีตเพื่อจะได้ช่วยชี้ให้ผู้สนใจมองเห็นภาพความจริง
ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ครั้งหนึ่ง เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๗ ผมถูกทางการกระทรวงเกษตรราธิการ
คัดเลือกส่งไปรับการฝึกอบรมวิชา การวางแผนวิจัยและสถิติวิเคราะห์ทางการ
เกษตร ณ ศูนย์ฝึกอบรมขององค์การอาหารและเกษตร สหประชาชาติที่กรุงเตลลี
ประเทศอินเดีย เป็นเวลา ๓ เดือน

ตนจึงมีโอกาสพบความจริงเกี่ยวกับการเลี้ยงหมูที่นั่น เขาปล่อยหมูวิ่งเล่นพ่ายนัยกับหมาซึ่งเรามากกล่าวเปรียบเปรยกันว่า “หมาข้างถนน” ซึ่งหมายถึงชีวิตคนที่ถูกปล่อยให้อยู่ตามยถากรรม โดยไม่มีใครเอาใจใส่ยิ่งในหมู่บ้านทั่วๆ ไป จะเห็นได้ชัดมาก ดังนั้นหมูแต่ละตัวที่วิ่งให้เห็นย่อมตกอยู่ในสภาพผอมและหิวโหยอย่างที่เรามักกล่าวกันว่า มีชีโครงก็ชีก็สามารถนับได้จากด้านนอก แม้หมูที่มาขายก็มาจากสภาพเช่นนี้

ถ้าจะพิสูจน์ความจริง ลองเข้าไปในใจกลางของกรุงเตลลี แล้วจะพบว่าในช่วงนั้น ที่บริเวณ คอนอร์ทเพลส ซึ่งเป็นย่านศูนย์กลางการค้า ขณะนั้นมีร้านขายหมูเพียงร้านเดียว เพราะโดยทั่วๆ ไปแขกไม่กินหมู คงมีแต่คนชาติอื่น ผมยังจำได้ดีว่า ถ้าเราต้องการพบคนไทยที่นั่นสักคนหนึ่ง ขอให้ไปยืนรออยู่ที่ร้านนี้ มีหวังได้พบมากที่สุด สังเกตเห็นว่าสามีภรรยาเจ้าของร้าน แม้สามีจะเป็นแขกแต่ภรรยาเป็นคนจีน และเป็นคนแล่หมูขายเอง ผมสังเกตค่อนข้างละเอียดถี่ถ้วนสักหน่อยจึงพบต่อไปว่า หมูซึ่งอยู่บนเชียงนั้น น่าจะเรียกว่า “หมูพันธุ์ชีโครง” มากกว่าจะหาคำอื่นมาพูด

นี่แหละครับ พอมาพบสภาพของหมูที่ปาปัวนิวกินี จึงทำให้มองเห็นภาพได้อย่างทะลุปรุโปร่ง ซึ่งทุกจุดมีคำตอบอย่างพร้อมมูลครบถ้วน จึงมุ่งตำหนิใครที่ยืนอยู่ตรงจุดไหนไม่ได้ ดังนั้น จากเรื่องราวของอาหารมื้อเช้าวันที่ ๓ พฤษภาคม จนกระทั่งสานความคิดต่อมาทำให้มองเห็นภาพทั้งกระบวนการ ก็คงจะขอผ่านเรื่องนี้ไปก่อน

หลังจากนำเอาจุดเริ่มต้นของอาหารมื้อเช้าวันนั้น ที่สานต่อมาแล้ววนกลับไปสู่อดีต ทำให้มองเห็นภาพรวมของชีวิตและสังคมมาพอแล้ว ก็คงจะขอเล่าต่อไปถึงการใช้ชีวิตในวันนั้น หลังเสร็จจากการรับประทานอาหารแล้ว จึงออกมา

เดินชมบริเวณมหาวิทยาลัย และถ่ายรูปกับป้ายซึ่งอยู่ด้านหน้าและไม่ห่างจากที่พักมากนักเพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก เสร็จแล้วจึงเดินกลับ

พอได้เวลาประมาณ ๙ โมงเช้า ศาสตราจารย์เคน แลมป์ (Professor Ken Lamb) หัวหน้าภาควิชาชีววิทยา ก็ขับรถมารับเราไปเยี่ยมที่ภาควิชา แนะนำเราแก่ที่ประชุมคณาจารย์ภายในภาค ซึ่งมีอยู่ประมาณ ๘ คน แล้วนำไปชมห้องเรียน ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์และห้องสมุด แล้วเลยไปถึงสโมสรนักศึกษาด้วย

ได้กล่าวไว้แล้วว่า มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีอายุน้อยไม่เกิน ๔ ปี ได้รับเงินจากงบประมาณประเทศมาเป็นจำนวนมาก อาคารสิ่งก่อสร้างมีความแข็งแรงและสำหรับยุคนี้ นับว่าทันสมัย โดยเฉพาะในด้านบุคลากรจะพบว่า มีการจ้างคนมีวุฒิสูงและมีความรู้ดีๆ มาจากประเทศต่างๆ ด้วยอัตราค่าจ้างสูงมาก

มีผู้วิจารณ์ให้ฟังว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ที่สนใจมาทำงานที่นี่ เพราะมองเห็นโอกาสที่จะสร้างชื่อเสียงในด้านงานค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากเชื่อว่าน่าจะมีสิ่งเร้นลับซึ่งท้าทายต่อการเรียนรู้อยู่ในถิ่นนี้อีกไม่น้อย ทำให้ไม่ค่อยจะให้ความสนใจกับการคิดพัฒนาคุณภาพของนักศึกษามากนัก

สำหรับนักศึกษา คงเป็นชาวพื้นเมืองซึ่งมีปัญหาลับซับซ้อนอยู่ในรากฐานหลายอย่าง บางวันตื่นเช้าขึ้นมาก็พบว่า บานกระจกหน้าต่างห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์แตกกระจาย แล้วพบต่อไปอีกว่ามีขวดเปียร์ขวดเหล้ากลิ้งอยู่บนพื้นห้อง เพราะคนที่นี่ดื่มกันหนัก มีผู้บอกว่า เงินที่ได้รับมาเป็นค่าจ้าง มีทางที่จะเก็บสะสมได้ยากมาก ทั้งๆ ที่คนงานตายหมู่ธรรมดาๆ ได้รับเงินค่าจ้างวันละ ๔๐ เหรียญออสเตรเลีย

ดูรายได้ของแต่ละคนในช่วงนี้นับว่าสูงมาก โดยเฉพาะมีระบบจ่ายเงินค่าแรงทุก ๑๕ วัน แต่ไม่ตรงกันหากหมุนเวียนกันไป วันไหนคนบ้านไหนได้รับเงิน

ค่าจ้างจะรู้กันได้ เพราะคีนันมีการเปิดไฟราวสีต่างๆ ที่ชิงไว้หน้าบ้าน เลี้ยงเหล้า และร้องรำทำเพลงกันแทบจะตลอดคืน แต่ก็ยังสามารถวางแผนในลักษณะใช้มือหมดมือโดยไม่สร้างหนี้สิน อาจเป็นเพราะไม่มีใครคิดให้กู้เงินด้วย เนื่องจากตัวเองก็เก็บไม่อยู่เช่นกัน

สำหรับสภาพทั่วไปของอ่าวเมืองพอร์ตมอร์สบี ถ้ามองจากที่สูงลงมาจะพบว่า มีช่องทางผ่านจากมหาสมุทรค่อนข้างจำเพาะมาก แต่ถึงกระนั้นระหว่างช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ก็ยังอุตสาหะมีเรือดำน้ำของญี่ปุ่นเล็ดลอดเข้ามายิงเรือบรรทุกน้ำมันจมกลางอ่าว ซึ่งช่วงนั้นซากเรือบรรทุกน้ำมันยังคงถูกทิ้งไว้ให้โผล่ท่ายขึ้นมาพ่นน้ำเพื่อให้ชนรุ่นหลังที่พบเห็นจะได้รำลึกถึง

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากหลังนำชมมหาวิทยาลัยแล้ว ประมาณเวลา ๑๑.๓๐ น. ศาสตราจารย์เค็น แลมป์ ได้ขับรถพาเราเข้ามาในเมืองพอร์ตมอร์สบี ซึ่งต้องใช้เวลาขับอ้อมภูเขาไปประมาณ ๑๐ กว่ากิโลเมตร เมืองนี้เป็นเมืองท่าและเป็นเมืองศูนย์กลางการบริหารงาน รวมทั้งธุรกิจการค้าของประเทศ ระหว่างนั้นมีประชากรประมาณหนึ่งแสนห้าหมื่นคน มีอ่าวอันสวยงามมาก ทำให้พวกเศรษฐีฝรั่งชอบมาสร้างบ้านพักไว้ตากอากาศ ดังจะพบบรรดาเรือยอร์ชหรูๆ ของคนกลุ่มนี้จอดทอดสมอกระจายกันอยู่ภายในอ่าวแทบจะเต็มไปหมด

ที่นี่ มีชาวผิวขาวที่มาสำรวจทรัพยากร รวมทั้งที่มาประกอบธุรกิจการค้าสาขาต่างๆ ซึ่งมีสายสัมพันธ์อยู่กับท้องถิ่น มักมีบ้านพักสร้างไว้ตามจุดต่างๆ ที่เห็นว่ามีทิวทัศน์อันสวยงาม รวมทั้งมีเรือยอร์ชด้วย มองข้ามไปยังอีกฟากหนึ่งของอ่าวพบว่า มีการเลี้ยงมุก และทราบว่ายู่ภายใต้การดูแลและร่วมลงทุนกับคนญี่ปุ่น

ศาสตราจารย์เค็น แลมป์ พาเราไปแวะรับภรรยาซึ่งเป็นชาวเดนมาร์ค ที่มาทำงานอยู่ในสำนักงานนำเที่ยวที่อยู่ในย่านการค้าของที่นี่ แล้วก็พาเราไป

รับประทานอาหารกลางวันกันในห้องอาหารของโรงแรมชื่อปาปัวโฮเต็ล ซึ่งเป็นโรงแรมชั้นหนึ่งของเมืองอยู่ในย่านศูนย์กลางของตัวเมืองขณะนั้น

ทราบว่าเป็นโอกาสวันเกิดของภรรยาท่านศาสตราจารย์ฯ จึงมีการมอบของขวัญกันเล็กๆ น้อยๆ ทำให้เราพลอยฟ้าพลอยฝนไปด้วย หลังจากเสร็จอาหารกลางวันมื้อนี้แล้ว ก็ส่งภรรยากลับที่ทำงานซึ่งอยู่บนถนนสายเดียวกันกับโรงแรมที่เรามานั่งรับประทานอาหาร เนื่องจากถนนสายนี้คือสายหลักของตัวเมืองพอร์ตมอร์สบี จึงมีร้านค้าอยู่สองข้างเต็มไปหมด

นอกจากนั้นเรายังมีโอกาสพบชนเผ่าพื้นเมืองผิวดำ นั้ขชายของที่ระลึกพื้นบ้านนานาชนิดตามริมทางเท้า ซึ่งภาพเช่นนี้สะท้อนให้อ่านความจริงถึงแนวคิดและโครงสร้างการพัฒนาสังคมและประเทศอย่างสำคัญมาก ทำให้อดที่จะหวนกลับมามองเมืองไทย แล้วก็พบความจริงในลักษณะคล้ายๆ กัน ถนนสายนี้มุ่งลงไปสู่อ่าวอันสวยงามและมีถนนตัดขวางแยกไปทางซ้ายกับขวา เลียบชายทะเลตรงไปยังบริเวณที่มีการขนถ่ายสินค้าทางเรือ เราได้โอกาสเดินชมสภาพทั่วๆ ไปอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็เดินทางกลับที่พัก

เวลาใกล้ ๖ โมงเย็นจึงมีรถมารับเราไปตัดสินใจในงานแสดงกล้วยไม้ ซึ่งอยู่ไม่ห่างจากที่พักมากนัก แต่ก่อนจะไปถึงที่นั่น เขาพาเราไปร่วมงานเลี้ยงรับรองที่บ้านพักของข้าหลวงใหญ่แห่งปาปัวนิวกินี ซึ่งเป็นชาวออสเตรเลีย ได้มีโอกาสพบกับบุคคลสำคัญๆ ในวงการรัฐบาลหลายคน นอกจากนั้นยังมีการจัดให้ผมให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของที่นี่ เกี่ยวกับความคิดเห็นต่างๆ ในโอกาสที่ได้รับเชิญมาครั้งนี้ด้วย

บ้านพักรับรองของข้าหลวงใหญ่ตั้งอยู่บนเนินเขาไม่สูงนัก แต่สามารถมองเห็นทิวทัศน์อันสวยงามของอ่าวเมืองพอร์ตมอร์สบี ทำให้รู้สึกงามจับใจ โดย

• อ่าวเมืองพอร์ตมอร์สบี (Port Moresby)

• ศ. เด็น แลมป์ และ ศ. ระพี สาคริก ชมทิวทัศน์บริเวณเหนืออ่าวพอร์ตมอร์สบี

• เมืองพอร์ตมอร์สบี

• ศ. ระพี สาคริก กับชาวพื้นเมือง (ถ่ายที่เมืองพอร์ตมอร์สบี)

เฉพาะในยามที่พระอาทิตย์กำลังจะลับไปจากขอบฟ้าต่อกับเส้นผิวน้ำในมหาสมุทรได้อย่างชัดเจน

งานเลี้ยงรับรองถูกจัดขึ้นในบริเวณกลางแจ้ง ท่ามกลางสวนพรรณไม้นานาชนิด และมีลมพัดอ่อนๆ ทำให้รู้สึกสบายกายสบายใจมาก ด้านหลังเขายังได้ยินเสียงระฆังโห่ทวยหาญเยือกเย็น ดังก้องมาจากในหุบซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กันกับบ้านพักเสมือนมนต์ซึ่งกำลังสะกดให้จิตตกอยู่ในความสงบ

จนกระทั่งถึงเวลาร่วม ๒ หุ่ ม เขาจึงนำเรานั่งรถตรงไปยังงานแสดงและประกวดกล้วยไม้ ผมพบว่าตนถูกกำหนดให้เป็นประธานคณะกรรมการตัดสิน ทำให้พบกับความยากลำบากพอสมควรทีเดียว เนื่องจากเจ้าหน้าที่รับต้นไม้อวดความรู้เกี่ยวกับพันธุ์กล้วยไม้ที่ถูกส่งมาจากต่างถิ่น จึงมีการนำไปใส่ในรายการตัดสินสลับหมวดหมู่กันจนทำให้เกิดความสับสน จนกระทั่งต้องมารื้อระบบแล้วนำมาสะสางกันใหม่แทบทั้งหมด ระหว่างนั้นเขาก็นำเอาอาหารว่างมาบริการให้เรารับประทานกันไปพลาง ๆ ด้วย

เสร็จการตัดสินแล้วรอจนกระทั่งมีรถมารับส่งกลับที่พัก ก็เกือบ ๕ หุ่ ม เล่นเอากว่าจะได้เข้านอนพักผ่อนก็ปาเข้าไปสองยามกว่าแล้ว

วันเสาร์ที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๑๗

ไต่ตั้งแต่เช้า หาอาหาร มือเข้าอย่างง่าย ๆ ไร่รับประทานกันเช่นเคยหลังเสร็จอาหารเช้าแล้วผมก็จัดเตรียมภาพสไลด์สีไว้นายประกอบการบรรยายในช่วงบ่ายวันนี้ หลังจากนั้นก็มีหนังสือพิมพ์อีกฉบับหนึ่งมารอขอสัมภาษณ์ถึงที่พัก แล้วยังขออนุญาตผมไปยื่นให้เขาถ่ายภาพกลางงานแสดงกล้วยไม้เพื่อต้องการบรรยากาศที่นั่นด้วย กว่าจะแล้วเสร็จกลับมาก็เข้าไปเกือบ ๑๐ โมงเช้า

หลังจากนั้น กัปตันเคสเซย์ (Captain John Kessey) ซึ่งเป็นกัปตันสายการบินแควนตัส มีบ้านพักอยู่ที่เมืองนี้ และเป็นผู้หนึ่งซึ่งสนใจกล้วยไม้มาก ได้มาขอเชิญเราไปเยี่ยมที่บ้าน ก่อนจะไปถึงบ้านก็ได้ขับรถพาอ้อมภูเขาไปอีกด้านหนึ่ง ซึ่งมีถนนเลียบริมฝั่งทะเลเพื่อชมทิวทัศน์อันสวยงามของอ่าว ได้สังเกตเห็นป่าไม้และบ้านชนเผ่าพื้นเมือง เรียงรายเป็นหย่อม ๆ ไปจนกระทั่งใกล้ตัวเมืองมาก

บ้านพักของกัปตันเคสเซย์อยู่บนไหล่เขา สร้างเรือนกล้วยไม้หลังเล็ก ๆ ไว้ในบริเวณสวนซึ่งมีการตัดช่องไหล่เขาเข้าไปเล็กน้อย มีเนื้อที่ไม่มากนักแต่มีอากาศดีมาก ส่วนอีกด้านหนึ่งหันลงมาสู่มหาสมุทรแปซิฟิกช่วยให้มีโอกาสชมทิวทัศน์อันงดงามได้เกือบรอบด้าน

หลังจากเลี้ยงอาหารกลางวันอย่างเป็นกันเองเสร็จแล้ว กัปตันก็พาเราออกจากบ้าน กลับมาแวะเอาสไลด์ซึ่งจัดเตรียมไว้แล้วที่บ้านพัก แล้วตรงไปยังห้องบรรยาย ณ ที่นั้นผมมีโอกาสพบคนไทยคนหนึ่งโดยมิได้คาดคิดมาก่อน ชื่อ คุณติเรก ประดับหยิ่ว มารออยู่ที่นี้เพราะทราบข่าวว่าเรามา จึงต้องการมาพบ และรับอาสาช่วยคุมเครื่องฉายสไลด์ประกอบการบรรยายให้ด้วย

หัวข้อการบรรยายซึ่งตั้งไว้สำหรับรายการวันนี้คือ “ การพัฒนาอุตสาหกรรมกล้วยไม้ของประเทศไทย ” มีสไลด์สีฉายประกอบรวม ๑๐๐ แผ่น โดยจัดเรียงไว้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อต้องการให้เห็นการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการความคิดอย่างมีเหตุมีผล

ต่อจากผมแล้ว ยังมีรายการพูดโดยวิทยากรจากคณะกล้วยไม้ของประเทศออสเตรเลียติดตามมาอีก ๓ คนซึ่งต่างก็ล้วนเป็นผู้ที่เรารู้จักดีมาแล้วทั้งนั้น เนื่องจากในอดีตมีการติดต่อถึงกันเป็นช่วง ๆ รวมทั้งพบปะกันในงานกิจกรรมกล้วยไม้ระหว่างประเทศติดต่อกันมาเป็นเวลานานหลายปี รายการบรรยายวิชาการ

ได้ปิดลงเมื่อเวลาประมาณ ๑๗.๐๐ น.

หลังจากนั้น ผมกับโต้งก็ชวนกันเดินกลับที่พัก เพราะอยู่ไม่ไกลจากที่ประชุมมากนัก โต้งรับอาสาซักผ้าใช้แล้วให้ผมทั้งหมด เพราะเราหมกมันไว้นานหลายวันจนแทบจะทนไม่ได้ โดยเฉพาะที่บ้านพักมีเครื่องซักผ้าไฟฟ้าไว้พร้อมสรรพ ระหว่างนั้นผมก็คงไม่หยุดอยู่ว่างๆ จึงใช้เวลาจัดสไลด์ลงกล่อง เรียงไว้ตามระเบียบใหม่ โดยที่รู้ว่า ระหว่างเดินทางกลับเมืองไทย จะต้องถูกเชิญไปบรรยายที่มหาวิทยาลัยเกษตรในประเทศฟิลิปปินส์อีกครั้งหนึ่ง

เรียกว่า ไหนๆ ออกเดินทางมาแล้วทั้งที ไม่ว่าใครจะออกค่าใช้จ่ายให้หรือออกเองก็ตาม ก็คงต้องใช้เวลาให้คุ้มค่าที่สุด และผลที่ได้รับหาใช่ว่าจะตกอยู่กับผม เพราะรากฐานจิตใจนี้อยู่เสมอว่า ทำให้กับทุกคนในเมื่อชีวิตนี้เกิดมาคนเดียวตายคนเดียว และเกิดมาก็ไม่มีอะไรติดตัวมา ตายไปก็หอบเอาอะไรติดไปไม่ได้อีก

คำวันนี้ มหาวิทยาลัยปาปัวนิวกินี ได้จัดงานเลี้ยงเพื่อเปิดการประชุมสัมมนาเป็นทางการ และมีการจัดพิธีมอบรางวัลให้แก่เจ้าของกล้วยไม้ที่ชนะการประกวดด้วย ก่อนการจัดงานเล็กน้อยก็ได้มีฝนตกลงมาอย่างหนักประมาณ ๑ ชั่วโมงกว่า ช่วยให้อากาศเย็นชุ่มฉ่ำมากขึ้นพอสมควร ทั้งนี้และทั้งนั้น สภาพฝนฟ้าอากาศของปาปัวนิวกินีซึ่งเป็นเขตร้อนอย่างเต็มตัว สายฝนกับความร้อนและความชื้นจึงถือเป็นเรื่องปกติของที่นี่

ประมาณหุ่่มครึ่ง ศาสตราจารย์แลมบ์ก็ขับรถพาภรรยามารับผมกับโต้งที่บ้านพักเพื่อนำไปทำงาน เราพบว่า มีแขกมาร่วมงานประมาณ ๒๐๐ คนเห็นจะได้

เก็บค่าอาหารคิดเป็นเงินไทยประมาณคนละ ๖๐๐ กว่าบาท แต่สำหรับเราสองคน
เขาไม่ยอมรับเงินเพราะถือเป็นแขกพิเศษของมหาวิทยาลัย และจัดให้ผมนั่งโต๊ะซึ่ง
จัดไว้รับรองแขกพิเศษ นั่งติดกับ คุณวิลเลียม สมูธ (Mr. William Smoothy)
ซึ่งเป็นประธาน คณะมนตรีกล้วยไม้แห่งชาติของออสเตรเลีย (AUSTRALIAN
ORCHID COUNCIL)

ขออนุญาตชั้นช่วงนี้ไว้สักนิดหนึ่ง หลังจากกล่าวถึงคณะมนตรีกล้วยไม้
แห่งชาติของออสเตรเลีย ก็มีเรื่องราวที่เชื่อมโยงถึงบางสิ่งบางอย่างอยู่ซึ่งเกิดขึ้น
ในประเทศไทย กล่าวคือ ระหว่างการประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ ๖ ที่นครซิดนีย์
ประเทศออสเตรเลีย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒ คณะมนตรีกล้วยไม้แห่งชาติของ
ออสเตรเลียได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ประกาศเกียรติคุณ และมอบประกาศนียบัตร
เชิดชูเกียรติ (AWARD OF HONOUR CERTIFICATE) บนเวทีการ
ประชุมครั้งนั้น ซึ่งประกาศนียบัตรฉบับนี้ ได้นำไปตั้งแสดงไว้ในห้องสมุดกล้วยไม้
ระพี สาคริก ณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรี กรุงเทพฯ หลังจากผมและคุณกล้วย
สาคริก ซึ่งเดินทางไปช่วยกันทำงาน ได้กลับมาประเทศไทยแล้ว ซึ่งขณะนั้น
สมาคมวิทยาศาสตร์การเกษตรแห่งประเทศไทยซึ่งเพิ่งจะก่อตั้งเป็นรูปเป็นร่างขึ้น
มาใหม่ๆ และผมเป็นคนหนึ่งซึ่งอยู่ในคณะผู้ก่อตั้งด้วย ได้นำความคิดที่ได้จาก
พื้นฐานประกาศนียบัตรนี้มาพิจารณา และมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ ให้สมาคม
วิทยาศาสตร์การเกษตรแห่งประเทศไทย นำมาใช้ ดังจะพบการปฏิบัติสืบทอดกัน
มาจนถึงบัดนี้

ความจริงทั้งผมและภรรยา รู้จักกับคุณสมุห์และภรรยามานานแล้ว และรู้ว่าทั้งคู่เป็นคนมีนิสัยดีมาก แม้ว่าจะมีวัยสูงกว่าผมพอสมควร นอกจากนั้นยังเป็นคนคุยสนุกมาแต่ไหนแต่ไร และคนซึ่งนั่งติดกับผมอีกด้านหนึ่งคือ คุณเค.อี.นิสเซท (K.E. Nizette) นายกสมาคมกล้วยไม้ปาปัวนิวกินี แต่คิดว่าตามสภาพสังคมลักษณะนี้ ถ้ามีองค์กรเกิดขึ้น ตัวบุคคลผู้บริหารมักมาจากด้านบน ทำให้ไม่รู้เรื่องอะไรลึกซึ้งมากนัก ซึ่งสังคมไทยในอดีตที่ผ่านมาก็เป็นมาในลักษณะอย่างนี้

พิธีการได้เริ่มต้นขึ้นโดยผู้บริหารมหาวิทยาลัยปาปัวนิวกินี กล่าวเชิญชวนดื่มถวายพระพรแด่ สมเด็จพระราชินีอาลิซาเบธ หลังจากนั้นได้ขอให้ผมขึ้นไปกล่าวถึงความรู้สึกที่ได้รับเชิญมาสัมผัสกับบรรยากาศที่นี่ รวมทั้งให้แง่คิดเกี่ยวกับการพัฒนาการกล้วยไม้ของท้องถิ่น ซึ่งปกติผมเป็นคนมีนิสัย พูดจากใจจริง หรือ พูดจากธรรมชาติของตัวเอง โดยไม่รู้สึกรู้หาอะไรทั้งนั้น แต่จะคิดวิเคราะห์และหาเหตุผลอย่างดีที่สุด

ผมจำได้ว่า ตอนลุกขึ้นพูดทำนองว่า รู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับเชิญมาในงานครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกที่ตนมีโอกาสมาสัมผัสกับดินแดนอันอุดมสมบูรณ์แห่งนี้ ทำให้รู้สึกประทับใจมาก นอกจากนั้นยังกล่าวต่อไปว่าตนไม่ได้สัมผัสกับภาษาอังกฤษมากนักเพราะอยู่เมืองไทยก็มีภาษาของเราเอง ดังนั้นเมื่อได้รับการขอร้องให้พูดก็คงไม่อาจที่จะระบายความรู้สึกจากใจได้ลึกซึ้งตามที่ต้องการ จึงขออนุญาตกล่าวเพียงสั้นๆ โดยตั้งเป็นคำถามขึ้นมาว่า

“กล้วยไม้ได้ทำอะไรทั้งดงามแก่ข้าพเจ้าบ้าง?” ขอให้ทุกคนพยายามเดาใจผมให้ถูก ผมไม่ทราบว่าคุณผู้มีเกียรติเห็นด้วยกับผมหรือเปล่า แต่มันก็เป็นความรู้สึกจากใจตัวเองจริงๆ ว่า “กล้วยไม้ได้นำเราซึ่งอยู่กันคนละซีกโลกให้มาพบกัน รู้จักกัน และสร้างสัมพันธภาพ ช่วยให้มีใจดีซึ่งกันและกันได้

ผมคิดว่าสิ่งนี้มีคุณค่าที่สุดสำหรับมวลมนุษยชาติ และตนก็ใช้หลักนี้ในการปฏิบัติตลอดจนการดำเนินชีวิตที่คิดว่า จะช่วยให้ทุกสิ่งทุกอย่างมุ่งไปสู่ผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นวิถีทางซึ่งเชื่อว่าน่าจะนำความสงบสุขมาสู่ทุกคน ผมเชื่อว่าแต่ละคนพึงปรารถนาสิ่งนี้อย่างแน่นอน เสร็จแล้วจึงกล่าวแสดงความยินดีในผลสำเร็จจากการจัดงานครั้งนี้ และหวังว่าเราคงจะได้ให้ความร่วมมืออย่างดีต่อกันอีกในอนาคต

กล่าวจบแล้ว ผมได้ยินเสียงปรบมือดังตามมานานมาก หลังจากนั้นก็ได้มีการเชิญผู้มีเกียรติคนสำคัญๆ ขึ้นมาพูดต่อ พบว่าทุกคนเอ่ยถึงผมเป็นตัวอย่าง ซึ่งตนก็นั่งรับฟังอย่างปกติ เริ่มตั้งแต่ผู้แทนรัฐบาล มาจนถึงประธานคณะมนตรีกล้วยไม้แห่งชาติของออสเตรเลีย หลังเสร็จการพูดตามพิธีการแล้ว จึงติดตามมาด้วยพิธีมอบรางวัลให้แก่ผู้ชนะการประกวดกล้วยไม้

สำหรับประเทศไทยนั้น เรานำดอกกล้วยไม้ซึ่งเป็นผลิตผลจากการพัฒนาในประเทศไปสู่อุตสาหกรรม ติดตัวไปร่วมการจัดแสดงตามที่ได้รับการขอร้องโดยไม่มีการนำเข้าไปรับการตัดสินเอารางวัล แต่เขาก็ได้จัดมอบรางวัลกิตติมศักดิ์ ให้ โดยขอให้ผมออกไปรับจากนายกสมาคมกล้วยไม้ปาปัวนิวกินีด้วยตนเอง

หลังจากนั้น ผมก็ได้รับการขอร้องให้ขึ้นไปเป็นผู้มอบรางวัลยอดเยี่ยมของงาน (Grand Champion) ซึ่งรางวัลนี้ ได้แก่กล้วยไม้สกุลหวายพื้นเมืองชื่อ เต็นโตรเบียม ออสโตรโนกลอสซัม (*Dendrobium austrinoglossum* หรือ *Dendrobium lasianthera*) ต้นซึ่งเคยเล้าไว้ในช่วงที่เราไปเยี่ยมชมสวนกล้วยไม้ของมหาวิทยาลัย

รางวัลซึ่งจัดไว้สำหรับมอบให้แก่กล้วยไม้ที่ได้ยอดเยี่ยมครั้งนี้มีความหมาย

บ่งบอกถึงความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้าน เนื่องจากเป็นไม้แกะสลักซึ่งเป็นของเก่า และมีลายที่บ่งบอกถึงสัตว์ธรรมชาติซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นเวลาช้านาน โดยเฉพาะ จระเข้และปลา ซึ่งป้าป่วนิวกินีมีสภาพเป็นเกาะ ล้อมรอบด้วยน้ำ วัสดุที่ใช้แกะเป็น ไม้เนื้อแข็งซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่น ภาพรวมจะมีลักษณะคล้ายลำเรือขนาดยาวประมาณ ๓ ฟุตเห็นจะได้

ผมรู้สึกประทับใจมาก โดยเหตุที่ อังเดร มิลล่า ซึ่งเป็นผู้อำนวยการ สวนขึ้นมารับรางวัลด้วยตัวเอง เสร็จแล้ว เธอก็มอบคืนให้ผมพร้อมทั้งกอดผมไว้แน่น แล้วบอกว่า นี่คือการระลึกจากใจของเธอและชาวป้าป่วนิวกินี ครับใช่แล้ว ทั้ง ประทับใจและประหลาดใจมาก ทำให้ต้องหวนกลับมาสำรวจตัวเองอีกครั้งหนึ่ง

หลังจากเสร็จพิธีมอบรางวัลแล้ว บรรดาแขกต่างบ้านก็ทยอยกันกลับ ส่วน เรากันเองยังคงนั่งคุยต่อไปอีกท่ามกลางสภาพบรรยากาศกลางแจ้งซึ่งอุณหภูมิเริ่ม เย็นลงทุกที จนกระทั่งถึงเวลาประมาณ ๕ ทุ่มเศษๆ ศาสตราจารย์เค็นแลมบ์จึงขับ รถนำผมกับโต้งกลับมาส่งที่พัก เรามาถึงบ้านเกือบสองยาม หลังจากนั้นคุยกันสอง คนต่อม่อีกพักใหญ่แล้ว ต่างคนก็ต่างแยกกันเข้าห้องพัก อาบน้ำเข้านอนพักผ่อน ท่ามกลางความเงียบสงัดของธรรมชาติในบริเวณนั้น

ถึงกระนั้นกว่าจะหลับลงได้ ก็ยังคงคิดถึงเรื่องอะไรต่อมิอะไรเรื่อยมาอีก พักใหญ่ บางครั้งหูก็ได้ยินเสียงนกบางชนิดที่ออกหากินในเวลากลางคืน ส่งเสียง ร้องฝ่าความมืดมาเข้าหูเป็นช่วงๆ จนในที่สุดหลับไปเมื่อไหร่ก็ไม่รู้ คงวางรางวัลซึ่ง เป็นของเก่าของชาวพื้นเมืองที่อังเดรได้มอบมาให้ด้วยน้ำใจ เอาไว้บนโต๊ะหน้าห้อง นอน

มาตกใจตื่นประมาณก่อนถึงช่วงเวลาใกล้รุ่ง เนื่องจากก่อนหน้านี้ผม ฝันเห็นผู้หญิงคนหนึ่ง เดินเข้ามาใกล้เตียงซึ่งตนกำลังนอนอยู่ พอใกล้จะถึงหัว

เตียงนอนจึงทำให้มองเห็นหน้าชัดเจนมากขึ้นว่าเหมือนคนตายแล้วแถมทำท่า
ยื่นมือจะมาบีบคอผมด้วย ผมจึงสะดุ้งอย่างแรงจนกระทั่งตกใจตื่นแล้วหลังจาก
นั้นก็นอนไม่หลับอีกเลย จนกระทั่งท้องฟ้าเริ่มสว่าง

ยิ่งคิดก็ยิ่งทำให้รู้สึกเวลาผ่านพ้นไปอีกวันหนึ่งแล้ว แต่แทนที่จะ
เบื่อหน่ายกลับทำให้รู้สึกท้าทายมากขึ้น โดยที่คิดว่ายังมีวันถัดไปอีกหลายวัน
คงจะมีอะไรน่าสนใจมากกว่าช่วงเวลาที่ผ่านพ้นมาแล้ว และมีความเร้นลับให้
นำมาศึกษาไว้ประดับความรู้ต่อไปอีก

เหตุสืบเนื่องมาจากกล้วยไม้ ต้นที่ได้รับรางวัล

จุดเด่นอย่างหนึ่งของกล้วยไม้ชนิดต่างๆ ซึ่งพบตามธรรมชาติอยู่ในบริเวณเกาะปาปัวนิวกินี เห็นจะได้แก่ กล้วยไม้ในสกุลเด็นโดรเบียม หรือสกุลหวาย โดยเฉพาะในหมู่ เซอราโทเบียม (Section : Ceratobium) ซึ่งมีลักษณะช่อยาวและก้านช่อแข็ง ดอกมีกลีบแคบหรือบิดเป็นเกลียว ซึ่งในอดีตมีผู้นิยมนำมาปลูกกันอย่างกว้างขวาง ระหว่างผู้สนใจกล้วยไม้ในเขตร้อน โดยเฉพาะที่ฮาวาย และถัดมาถึงบรรดาประเทศต่างๆ ในเขตร้อนของทวีปเอเชีย เช่นมาเลเซีย สิงคโปร์ ไทย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซียด้วย

นอกจากนั้น ในช่วงถัดมา หวายชนิดต่างๆ ในหมู่นี้ยังมีบทบาทอย่างสำคัญในการผสมพันธุ์ ผลิตกล้วยไม้หวายลูกผสมระหว่างชนิดต่างๆ ในหมู่เดียวกัน จนกระทั่งข้ามหมู่ (intersection) กับชนิดต่างๆ ในหมู่ฟาแลนแนนธ (Section: Phalaenanth) มีกลีบดอกกว้างและมนกลม และมีสีม่วงแดงซึ่งเป็นสีที่มีอิทธิพลข้ามสีอื่น จนกระทั่งทำให้กล้วยไม้หวายลูกผสมที่นิยมปลูกและพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรม

นำไปใช้ประโยชน์ภายในสังคมอย่างกว้างขวาง ถ้ามองเห็นได้แต่เพียงรูปแบบที่ปรากฏเฉพาะหน้า ย่อมยากที่จะรู้ว่ามียืดของกล้วยไม้สกุลหวายในหมูกีบปิด และกล้วยไม้แคบแฝงอยู่ภายในพื้นฐานอย่างสำคัญ

ดังนั้น ถ้าใครมีความรู้เรื่องกล้วยไม้เมืองร้อนได้ลึกซึ้งสักหน่อย การไปป่าป่วนวิภินีน่าจะมุ่งความสนใจไปศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของหวายในหมู่เขอรำโทเปียมด้วย ดังนั้นหลังจากเราสองคนเดินทางไปถึงที่นั่น สิ่งแรกซึ่งไปเยี่ยมชมก็คือ สวนกล้วยไม้ในมหาวิทยาลัยป่าป่วนวิภินี ซึ่งมีการรวบรวมกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติไว้ เพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษาค้นคว้า

อังเดร มิลล่า ซึ่งเป็นผู้อำนวยการสวนและให้ความเคารพนับถือเรา ได้นำไปชมสวนรวมพันธุ์กล้วยไม้และเน้นความสนใจไปที่ เต็นโดรเปียม ออสตริโน-กลอสซัม หรือมีอีกชื่อหนึ่งว่า เต็นโดรเปียม เลชแซนเธอร่า (*Dendrobium austrinoglossum* หรือ *Dendrobium lasianthera*) โดยเฉพาะต้นที่คัดมาแล้วและปลูกเอาไว้ ทำให้อ่านความรู้สึกได้ว่าเขาภูมิใจในกล้วยไม้หวายต้นนี้มากแค่ไหน แล้วในที่สุดก็พบว่าต้นที่ได้รับรางวัลนี้มีเรื่องราวซึ่งน่าสนใจติดตามมาอีก ถ้าใครสนใจโปรดอ่านต่อไปถึงช่วงท้ายๆ ก็คงจะมีโอกาสทราบเอง

วันอาทิตย์ที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๑๗

ผมตื่นนอนประมาณเวลาตี ๕ ครึ่ง หูได้ยินเสียงนกบินมาร้องเพลงอยู่บนกิ่งไม้ในบริเวณใกล้ๆ หน้าต่างห้องนอน ดูจะเป็นเรื่องธรรมชาติสำหรับที่นี่แต่มันก็ช่วยให้จิตใจคนอย่างผมเกิดความรู้สึกสดชื่นได้มากทีเดียว

ผมรีบเข้าห้องน้ำอาบน้ำแต่งตัว ส่วนโด้งลุกขึ้นมาลวกไข่ไว้ให้ หลังจากนั้นเรารับประทานอาหารเช้ากันคนละฟอง โดยที่คาดว่าประมาณ ๗ โมงเช้าจะมีรถมารับไปทัศนศึกษาตามกำหนดการซึ่งได้รับแจ้งไว้ก่อนแต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีใครมารับ รอ

แล้วรออีกในที่สุดก็เลยกลับเข้าไปนั่งทำงานอยู่ในห้อง จนกระทั่งถึงเวลาประมาณ ๑๑.๐๐ น. จึงมีคนมารับ พร้อมทั้งขอโทษว่า คนที่เตรียมไว้เดิมไม่ได้มาเพราะเกิดความเข้าใจผิดกันขึ้น

เราทราบภายหลังว่า คนที่จะเดินทางไปด้วยกันกับเรา ทุกคนไปรอกันอยู่ที่วนอุทยานวาริราต่า (Varirata National Park) ซึ่งอยู่ห่างออกไป ประมาณ ๘๐ กิโลเมตร

เราขึ้นรถเล่นไปตามถนน โดยที่สังเกตเห็นว่าค่อยๆ เล่นขึ้นเขาไปเรื่อยๆ ถนนคดโค้งไปตามส่วนโค้งของไหล่เขา ถัดมาถึงช่วงหนึ่งมองเห็นกล้วยไม้หวายชนิดหนึ่งซึ่งคนไทยเคยสั่งจากฮาวายเข้ามาปลูกกันนานมากพอสมควรแล้ว แต่ก่อนเรียกกันว่า “ไ้ก้ลัก” มีชื่อภาษาพฤกษศาสตร์ว่า *Dendrobium discolor* หรือ *Dendrobium undulatum*

เหตุที่เรียกกันว่า ไ้ก้ลัก น่าจะเป็นเพราะต้นมีขนาดใหญ่โต ลำลูกกล้วยแต่ละลำโตขนาดข้อมือ และมีรูปทรงลำสั่นแข็งแรงมาก ซึ่งคนแต่ก่อนนิยมกล้วยไม้พันธุ์ต่างประเทศ จึงได้สั่งเข้ามาปลูกใส่กระถางตั้งตามบ้านประกอบกับสภาพแวดล้อมแต่ก่อนยังดีกว่าเดี๋ยวนี้มาก จึงสามารถตั้งไว้กลางแจ้งได้โดยไม่ถูกความร้อนจากแสงแดดเผาให้เกิดอันตราย แต่การได้รับแสงแดดมากกลับทำให้ออกดอกดกพอช่วยให้น่าชมมากขึ้น

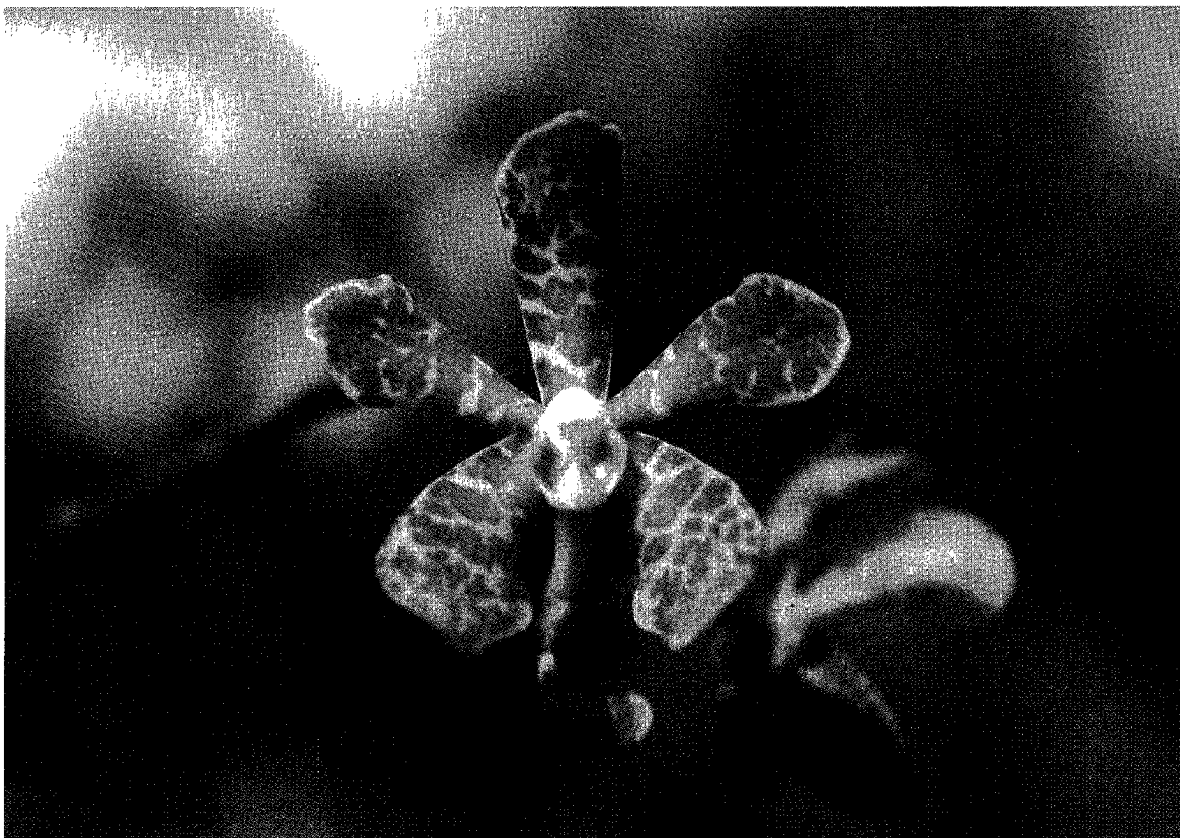
แต่ก่อนผมไม่เคยเห็นว่า สภาพธรรมชาติที่มันขึ้นเป็นอย่างไร ครั้นมาได้เห็นจึงรู้สึกตื่นเต้นพอสมควรระหว่างที่นั่งมาบนรถ สายตาสามารถมองเห็นหวายพันธุ์ธรรมชาติชนิดนี้ขึ้นอยู่บนกิ่งไม้ใหญ่ซึ่งได้รับแสงแดดจัดหลายกอ บางต้นพบขึ้นอยู่บนโขดหิน ออกดอกช่อยาวๆ หลายช่อ แต่ละช่อมีดอกหลายสิบดอก เป็นหวายชนิดหนึ่งซึ่งอยู่ในหมู่เชอราโทเบียม แต่ก่อนเรียกชื่อพฤกษศาสตร์ว่า เต็นโตร

เปี่ยม อุนดูลาตุ้ม เนื่องจากคำว่าอุนดูลาตุ้ม ในภาษาลาตินแปลว่า หยิกเป็นคลื่น และกล้วยไม้ชนิดนี้ก็สืบดอกมีลักษณะหยิกเป็นคลื่น ดอกสีเหลืองอมสีน้ำตาล

คุยเรื่องกล้วยไม้หายชนิดนี้ไปเสียนานพอสมควร ขณะนี้พบว่ารล่นไปตามถนนซึ่งไต่ขึ้นไหล่เขาชันมากขึ้นทุกที ทางบางตอนคดโค้งไปมาและหักเป็นมุมแคบมาก ยิ่งกว่าสภาพทางซึ่งเคยพบแถวบริเวณเขาพับผ้าในภาคใต้ของประเทศไทยสมัยก่อน บางช่วงผ่านน้ำตกสูงมากจากหน้าผาซึ่งชันจนทำให้รู้สึกน่ากลัว แต่ถ้าไม่คิดจะปีนขึ้นไปลกทั้งอะไบนั่น มันก็สร้างความรู้สึกให้แลดูสวยงามไปแบบหนึ่งจนทำให้น่าทึ่งกับความงามของธรรมชาติ

ผมสังเกตเห็นพันธุ์ไม้ในบริเวณนั้นยังมีสีเขียวช่อมสดใส แต่ก็มีบางช่วงซึ่งต้นไม้ใหญ่ถูกทำลายจนกระทั่งเปลี่ยนสภาพมาเป็นดงหญ้า มีต้นไม้ใหญ่ยืนตายเป็นจุดๆ ส่วนที่ยังเขียวช่อมและมีความชุ่มชื้นค่อนข้างสูง ตามก้อนหินใหญ่ๆ จะมีเฟินนานาชนิด และในระหว่างต้นเฟินมักพบกล้วยไม้สกุลหายขึ้นปะปนอยู่ด้วยเช่นกัน ที่บริเวณความสูงจากระดับทะเลประมาณ ๓,๐๐๐ ฟุตขึ้นไป พบหายอีก ๒-๓ ชนิด เช่น เตินโดรเปียม เมอร์เบิลเลียนัม (*Dendrobium mirbellianum*) ในหมู่ เซอราโทเปียม และ เตินโดรเปียม ไบฟัลเซ (*Dendrobium bifalse*) ซึ่งอยู่ในหมู่ ลาทัวเรีย (Section: Latourea) นอกจากนั้นยังพบกล้วยไม้ชนิดหนึ่งในสกุล แวนด็อพซิส (*Vandopsis*) สกุลเดียวกันกับชนิดที่เราเรียกว่า เขาพระวิหาร (*Vandopsis lissochiloides*) แต่ชนิดซึ่งพบที่นั่นคือ แวนด็อพซิส มุลเลอร์รี (*Vandopsis mulleri*) ต้นมีขนาดใหญ่กว่ามาก และยังพบกล้วยไม้อีกชนิดหนึ่งที่อยู่ในสกุลเดียวกันกับ เอื้องตีนเต่า (*Acampe longifolia*) แต่ชนิดที่นั่นเป็นคนละชนิดกัน ต้นสูงเกือบ ๓ เมตร และขนาดลำต้นโตประมาณเท่าข้อมือคน

• *Vandopsis mulleri*

เหตุอันเนื่องมาจากกล้วยไม้ต้นนี้ได้รับรางวัล

• *Dendrobium phalaenopsis* var. *bigibum* เป็นกล้วยไม้สกุลหวายใน
หมู่ ฟาแลนแนธ (Section : *Phalaenanth*) ถ่ายที่ป่าป่านิวกินี

สังเกตเห็นว่าเส้นทางบางตอนผ่านลำห้วย มีน้ำไหลข้ามถนนทำให้รถต้อง
แล่นลุยน้ำข้ามไป จนกระทั่งไปผ่านโรงไฟฟ้าพลังน้ำ ทำให้รู้สึกว่าเขาวางแผนใช้
พลังงานธรรมชาติได้อย่างสอดคล้องกันกับความจริง เนื่องจากที่นั่นบางช่วงสภาพป่า
ยังสามารถซับน้ำฝนจากธรรมชาติได้ดีมาก นอกจากนั้นสายตาเรายังมองไปพบ
กล้วยไม้หายากที่น่าสนใจอีกชนิดหนึ่งคือ เด็นโตรเบียม เพดดิโลนัม (*Dendrobium
pedilonum*) อยู่ในหมู่เชอราโทเบียม

คณะเราแวะรับประทานอาหารที่ห้องอาหารของโรงแรม ราอุน่า (RAUNA
HOTEL) ซึ่งตั้งอยู่บนไหล่เขาริมทางรถ ทิวทัศน์ตรงจุดนั้นสูงจากระดับน้ำทะเล
ประมาณ ๑,๔๐๐ ฟุต ทิวทัศน์มองจากจุดนั้นสวยงามน่าชมมาก

หลังจากเสร็จอาหารมื้อกลางวันแล้วสักครู่ เราก็ย้ายจากรถคันหนึ่งมาขึ้น
อีกคันหนึ่ง โดยมีสภาพสตรีวัยกลางคน ๓ คนร่วมคณะมาด้วย คนหนึ่งทำหน้าที่ขับรถ
นำเรากลับลงมาจากเขา แล้วพามาส่งที่บ้านพักในมหาวิทยาลัยปาปัวนิวกินี ถึงที่
พักประมาณบ่าย ๓ โมงกว่า แล้วปล่อยให้เราพักผ่อน

ช่วงนั้น ไม่ว่าผมเดินทางไปไหนจะพกกล้องถ่ายภาพยนตร์ขนาด
๘ มม.ติดตัวไปด้วยเสมอ เพราะตนมีนิสัยรักความเป็นครู เพื่อว่ามีโอกาสพบ
อะไรแล้วได้แง่คิดดีๆ จะถ่ายภาพนำกลับมาให้คนไทยได้ศึกษาหาความรู้ ซึ่ง
ระหว่างนั้นนอกจากการสอนในมหาวิทยาลัยแล้ว ยังมีการเปิดอบรมเผยแพร่
ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปในช่วงเวลาเย็นๆ ค่ำๆ ซึ่งว่างจากงานประจำแล้ว
นอกจากนั้น หลายครั้งหลายหนตนมักถูกเชิญให้ไปบรรยายตามที่ต่างๆ ทั้งใน
กรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ผมจะติดเครื่องฉายภาพนิ่งและภาพยนตร์ซึ่งหาเอง
ไปด้วยเสมอ คนในยุคนี้ที่มีโอกาสสัมผัสกับผมย่อมรู้ดี

ตนเอง เครื่องฉายภาพยนตร์ที่มีอยู่สามารถบันทึกเสียงได้
ดังนั้นเวลาฉายจึงมีเสียงประกอบอยู่ในฟิล์มเสร็จเรียบร้อย เพียงแต่ล้างฟิล์ม
เสร็จแล้วนำไปให้เขาเคลือบแถบแม่เหล็กลงที่ริมด้านหนึ่งแล้วจึงนำมาบันทึก
เสียงลงแถบเอง ตลอดจนเลือกเพลงใช้เป็นพื้นฐานประกอบคำบรรยายเองเสร็จ
พอถึงยุคถัดมา มีการใช้วีดีโอแทน และสามารถนำออกฉายการโทรทัศน์ได้ ผม
จึงหันมาใช้วีดีโอแทน ดังที่พบได้จากรายการ “ศาลาริมสวน” ของสถานีโทรทัศน์
ช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งทำมาตั้งแต่สถานีนี้เปิดบริการใหม่ๆและมาถึง
ช่วงนี้มีลูกศิษย์ที่รักและมีพรสวรรค์เรื่องการถ่ายภาพเข้ามาหา จึงพยายาม
ถ่ายทอดทั้งความรู้และประสบการณ์ให้ อันเป็นธรรมชาติของนิสัยคนเป็นครู
โดยเหตุที่ตนรู้ว่าศิษย์ลักษณะเช่นนี้ในปัจจุบันหาได้ยากมาก

อุปกรณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการถ่ายภาพยนตร์เผยแพร่ความรู้ในช่วงนั้น ซึ่ง
มีทั้งกล้องถ่ายและเครื่องฉายรวมทั้งฟิล์มอันเป็นผลงานในช่วงนั้น โดยมีฟิล์มชุด
“สู่แดนมนุษย์กินคน ที่ปาปัวนิวกินี” ได้นำไปเก็บไว้ที่ ห้องสมุดกล้วยไม้
ระพี สาคริก ณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี

วันหนึ่งข้างหน้าถ้าสามารถนำออกมาฉายให้ชมกันได้ก็คงจะนำออก
มาบริการให้ความรู้ สำหรับผู้ซึ่งมีธรรมชาติให้ความสนใจทบทวนอดีตอยู่ในนิสัย
เพื่อหวังความมั่นคงของวิถีชีวิตอนาคตแห่งตน อันควรถือว่าเป็นสัจธรรมซึ่ง
แต่ละคนพึงรักษาไว้อย่างดีที่สุด

หลังจากกลับมาพักผ่อนเล็กน้อย ซึ่งจริงๆ แล้วจะคิดว่าพักหรือไม่พักก็ไม่
ทราบ เนื่องจากไม่ได้เอนหลังหลับเพราะตนนอนกลางวันไม่ค่อยจะเป็น คงใช้เวลา
นั่งเขียนหนังสือบันทึกความจำในแต่ละวัน แล้วก็เข้าห้องอาบน้ำให้มันเย็นใจ

หลังจากนั้นก็ใช้เวลานั่งฟังเสียงนกและชมใบไม้ที่มองเห็นสีเขียวซึ่งมันไหวพริ้วอยู่กลางสายลมภายนอกหน้าต่าง บางครั้งก็ทอดสายตาออกไปไกลเป็นการเปลี่ยนอิริยาบถบ้าง ส่วนสมอนนั้นคงบอกได้ว่ามีเคยหยุดนิ่ง มีแต่คิดๆ ๆ และเก็บข้อมูลกลับบ้าน เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์สำหรับคนไทยที่อยู่ร่วมท้องถิ่น มันอาจเป็นวิธีพักผ่อนอันถือเป็นธรรมชาติของบุคคลหนึ่งก็ได้? ถ้าใครเข้าถึงก็น่าจะเป็นผลดีแก่ตนเองมากกว่า

ขณะที่นำข้อมูลมาเขียนเรื่องนี้ ผมยังจำได้ดีว่า ระหว่างนั้นมีภาพๆ หนึ่งซึ่งพบบนภูเขาในขณะนั้น หลังจากหยุดพักกลางทางระหว่างช่วงถนนซึ่งค่อนข้างลาดชันสักหน่อย สายตาคนในคณะหลายคู่กำลังจับจ้องมองไปยังกล้วยไม้สกุลหวายกอใหญ่ๆ ที่ออกดอกพริ้วอยู่บนโขดหินอย่างน่าตื่นตาตื่นใจมาก คุณจิม แม็คเคนนี (Mr.Jim McKenny) ซึ่งร่วมเดินทางไปกับคณะและมีลูกชายตัวเล็กๆ อายุประมาณ ๔-๕ ขวบติดไปด้วย หลังลงจากรถก็จับลูกชายขึ้นขี่คอวิ่งโซซัดโซเซออกไปตามถนนทางด้านหน้า ผมมองเห็นโอกาสโดยที่รู้สึกภาพนี้น่าสนใจดี จึงใช้กล้องถ่ายภาพยนตร์จับภาพตามหลังไป พอดีใจวิ่งผ่านพื้นถนนส่วนที่เป็นหิน มีน้ำซึมทำให้ลื่นมาก จนตั้งตัวได้ยาก จึงเดินเซไปเป็นทอดๆ ดีที่ไม่หกล้มลงไปในอนกิ้ง ไม่เช่นนั้นคงได้คนแสดงภาพยนตร์ทำแปลกๆ มาให้ชมกัน แต่ที่น่าเป็นห่วงก็คงเป็นเด็กซึ่งนั่งอยู่บนคอพ่อ

ในช่วงที่ว่างอยู่ ผมนั่งคิดทบทวนเหตุการณ์ต่างๆ เท่าที่ผ่านมาแล้วแม้จากวันนี้สักครู่หนึ่ง ก็ถึงเวลาประมาณ ๑ ทุ่ม ศาสตราจารย์เค็น แลมป์ ขับริมา รับยังที่พัก นำไปงานเลี้ยงส่งเราและคณะแขกจากต่างประเทศ

ค่ำวันนี้ จัดงานตามแบบที่เรียกกันว่า “มูมู-ปาร์ตี้” ซึ่งเป็นการจัดแบบพื้นเมือง จากประสบการณ์เท่าที่ชีวิตผมผ่านพ้นมา ทำให้สันนิษฐานว่า คำว่า “มูมู”

น่าจะเป็นภาษาพื้นบ้านของคนพื้นเมืองในแถบ “หมูเกาะทะเลใต้” ดังเช่นที่พบใน หมูเกาะฮาวาย ซึ่งเรามักได้ยินพูดกันเรื่องของ “เสื้อหมู” หมายถึงเสื้อแบบที่ผู้หญิงพื้นเมืองนิยมสวมกันอย่างแพร่หลาย แม้นักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นซึ่งเข้าไปเที่ยวที่นั่น เสื้อแบบนี้ใช้ผ้าพื้นเมืองลายดอกไม้ใบไม้ มีสีสันสวยงามตามแบบฉบับของบรรยากาศในสังคมเมืองร้อน มีลักษณะและรูปทรงค่อนข้างหลวม ยาวคลุมลงมาเกือบถึงข้อเท้า ทำให้สวมใส่เดินสบาย

“งานหมูปาร์ตี้” ที่นี้ ก็คงหมายถึงงานซึ่งมีบรรยากาศทางวัฒนธรรมแบบพื้นเมืองและเป็นกันเอง จัดขึ้นท่ามกลางบรรยากาศกลางแจ้งในลักษณะใกล้ธรรมชาติ ภายในบริเวณสวนพฤกษชาติของมหาวิทยาลัย ตรงหน้าอาคารจัดแสดงกล้วยไม้ ซึ่งเป็นสนามหญ้าเขียวชอุ่ม มีการขุดหลุมลงบนพื้นดิน แล้วนำเอาหมู ไก่ และ มันเทศฝังลงไป กับใช้ก้อนหินที่เผาไฟจนร้อนจัดซึ่งเชื่อว่าอ้อมความร้อนระอุไว้ได้นาน วางกลบลงไปอีกชั้นหนึ่ง ก่อนที่จะนำขึ้นมารับประทานกัน

“มีการจัดแสดงระบำพื้นเมือง” ซึ่งผู้แสดงเป็นกลุ่มนักศึกษาทั้งหญิงและชายจากโรงเรียนมัธยมระดับสูงคาดว่าอายุคงประมาณ ๑๔-๑๕ ปี เห็นจะได้ แต่งกายแบบพื้นบ้านในอดีตซึ่งเชื่อว่าคงผ่านมาได้ไม่นานนัก ผู้หญิงนุ่งกระโปรงทำด้วยใบไม้ ส่วนท่อนบนเปลือยอก ตามแบบฉบับวัฒนธรรมในอดีต ส่วนผู้ชายสวมผ้าเตี่ยวชิ้นเล็กๆ ชิ้นเดียว มือถือหอกใบพาย มีการเขียนหน้าลวดลายตามศิลปะพื้นบ้าน บนศีรษะประดับไว้ด้วยใบไม้

ระหว่างการแสดง หลายคนสนใจถ่ายภาพเอาไว้ หลังจากนั้นเขาก็เปิดโอกาสให้แขกที่สนใจเข้าไปพูดคุย บางคนอาจต้องการถ่ายรูปร่วมกับเขาด้วย หลังจากที่ผมเข้าไปคุยด้วย ทำให้รู้สึกว่่านักเรียนเหล่านี้ได้รับการฝึกภาษาอังกฤษไว้แล้วเป็นอย่างดี

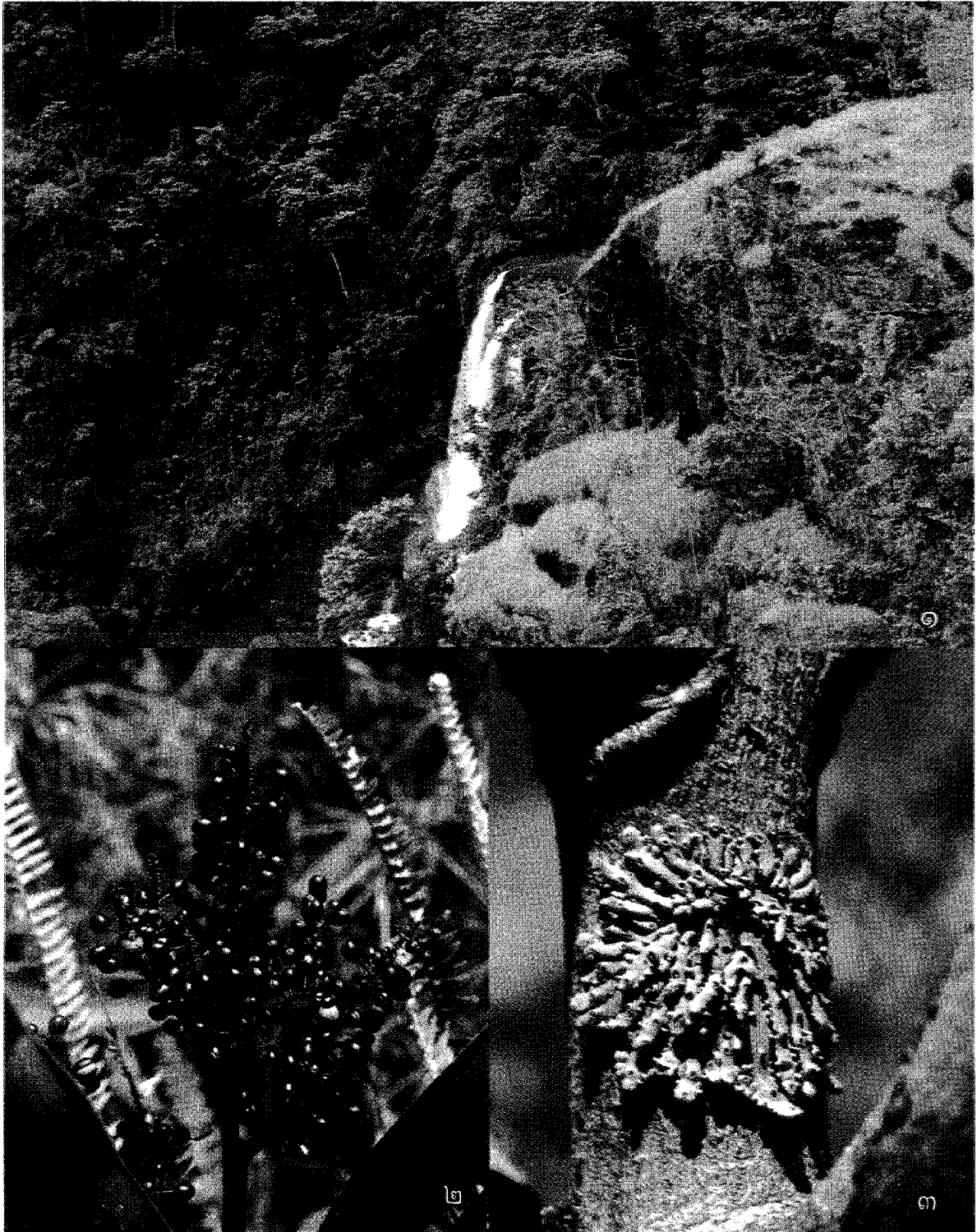
งานมู๋ปาร์ตี้

- ศ.ระพี สาคริก ถ่ายภาพร่วมกับ นักเรียนมัธยมปลายที่แสดงระบำพื้นเมือง

เหตุอันใดเองมาจากกัด้วยไม้ต้นที่ ได้รับรางวัล

๑ น้ำตกและสภาพป่าปาปัวนิวกินี

๒ ๓ พืชพรรณที่ขึ้นเองตามธรรมชาติในป่า ที่ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเล
ประมาณ ๑๐,๐๐๐ ฟุต บริเวณวากู

คำวันนี้ เลดี้เลแลนด์ (Lady Layland) ภรรยาข้าหลวงใหญ่ของ
ปาปานิวกินี พาลูกสาว ๔ คน มาร่วมงานด้วย นอกนั้นมีบุคคลสำคัญ ทั้งในด้าน
การเมืองและวงการกล้วยไม้จากออสเตรเลียได้รับเชิญมาร่วมงาน บรรยากาศเป็น
กันเองพอสมควร งานเลิกและเราเดินทางกลับที่พักประมาณ ๕ ทุ่มครึ่งเห็นจะได้

วันจันทร์ที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๑๗

เราคงตื่นนอนแต่เช้าตรู่เช่นเคย หลังจากเสร็จกิจส่วนตัวแล้วประมาณ ๘
โมง คุณจิม แม็คเคนนี กับภรรยา ก็มารับจากที่พักเพื่อพาไปชมตลาดพื้นบ้าน อยู่
ห่างจากมหาวิทยาลัยเข้าไปใกล้ตัวเมืองพอร์ตมอร์สบีประมาณ ๑๐ กว่ากิโลเมตร
ริมถนนซึ่งอ้อมเกาะไปอีกด้านหนึ่ง ตลาดแห่งนี้เป็นตลาดสด ชื่อ โคคิ มาร์เก็ต
(KOKI MARKET) อยู่ในบริเวณใกล้ริมทะเล มีบรรยากาศทั่วไป อยู่บนพื้นฐาน
ธรรมชาติของท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัด มีชนเผ่าพื้นเมืองผิวดำผมหยิก รูปร่าง
ค่อนข้างใหญ่โดยเฉพาะผู้ชาย

สภาพตลาดเป็นลานดินกว้างพอสมควรมีโรงมุงหลังคาด้วยใบไม้ยาวเป็นแถว
ไม่มีฝาผนังและไม่มีโถ๊ะหรือสภาพยกพื้นแต่อย่างใด ส่วนใหญ่ใช้ใบตองกล้วยกับ
พื้นดินเพื่อใช้วางของสด มีคนพื้นเมืองนั่งขายของเป็นกลุ่มๆ ของสดที่นำมาขายเป็น
จำพวกปลาทะเลตัวใหญ่ๆ เท้าที่สังเกตเห็นรู้สึกว้า พังจับมาได้ไม่นานก็นำมาวางเรียง
กันบนใบตอง นอกจากนั้นก็มีเนื้อหมู แพะและไก่

คนพื้นเมืองที่นี่ติดนิสัยเคี้ยวหมากมากๆ ในตลาดแห่งนี้จึงมีหมาก พลุ
และปูนกินกับหมากวางขายกันอย่างกว้างขวาง แต่ที่น่าสะดุดตาคิดเห็นจะได้แก่พลู
กับปูนแทนที่จะใช้ใบพลูเช่นบ้านเรากลับใช้ต้นหรือส่วนเถาทั้งต้นโตประมาณเท่า
ข้อมือคนย่อมาๆ ซึ่งปกติจะมีลักษณะเป็นเถาเลื้อยนำมาตัดเป็นท่อนๆ ยาวประมาณ
๒ คืบ วางขายเป็นกองๆ แสดงว่าคนพวกนี้มีฟันแข็งแรง สามารถเคี้ยวท่อนพลูได้

สบายมาก ส่วนปูนมีสภาพคล้ายปูนขาว หรือปูนมาล ซึ่งพบตามธรรมชาติ

ทำให้เกิดภาพขึ้นในใจว่า พลูที่นำมาใช้นั้นน่าจะเป็นพลูซึ่งปล่อยขึ้นตามธรรมชาติมาแล้วเป็นเวลานานทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากความเจริญในด้านวัตถุยังไม่ได้เข้าไปรบกวนมากนัก ทำให้ทั้งคนทั้งต้นไม้สามารถพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างมีเหตุมีผลช่วยให้เห็นได้ชัดเจนพอสมควร

ระหว่างที่คณะเราเดินชมสภาพทั่ว ๆ ไปในตลาดแห่งนี้ รู้สึกว่าสายตาชาวพื้นเมืองที่อยู่ในบริเวณนั้นเป็นส่วนใหญ่มุ่งมองมายังเราเสมือนเป็นชีวิตประหลาดซึ่งไม่ค่อยจะมีโอกาสพบเห็นกันบ่อยนักสำหรับพวกเขาถ้าเราเป็นคนมีนิสัย “รู้จักเอาใจเขาใส่ใจเรา” ก็คงรู้สึกที่น่าจะเป็นอย่างนั้นจริงๆ

มีข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่งคือ “คนเผ่าพื้นเมืองผิวดำสนิทและมีผมหยิกทั้งหัว มักมีนิสัยชอบนำดอกไม้สีแดงสดมาใช้ประดับร่างกาย” เท่าที่พบได้ที่นี่ มักใช้ดอกชบาสีแดงดอกใหญ่ ๆ นำมาทัดหู โดยเฉพาะพวกผู้ชาย ซึ่งผมสังเกตเห็นในบางจุด แม้กระทั่งในตลาดแห่งนี้ ยิ่งมองเห็นกล้องถ่ายรูปด้วย ดูรู้สึกเขาทำเป็นอาย แต่ก็อยากให้เราถ่ายรูปเขาไว้

หลังจากที่ใช้เวลาไปพอสมควรแล้ว คุณจิม แม็คเคนนี ก็พาเราไปรับประทานอาหารกลางวันที่บ้านของคุณจอห์น เจนีส (Mr. John Jannese) ซึ่งอยู่บนไหล่เขาจุดหนึ่งใกล้ตัวเมืองพอร์ตมอร์สบี จอห์นบอกผมว่าประมาณช่วงเดือนกันยายนที่จะถึง ลูกสาวของเขามีแผนที่จะมาเที่ยวเมืองไทย เราก็เลยบอกกลับไปว่าหากมีสิ่งใดซึ่งต้องการให้เราร่วมมือก็ขอให้บอกไปโดยไม่ต้องเกรงใจ

หลักของการพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างนี้ จะพบได้ในวงการกล้วยไม้เสมอ ๆ และหาใช่ว่าจะพูดแต่ปากเท่านั้นไม่ ดังนั้นหลังจากที่เรากลับมาแล้ว จอห์นกับผมอย่างน้อยก็ส่งบัตรความสุขปีใหม่ถึงกันต่อมาอีกหลายปีและเป็นที่รู้ ๆ

กันเอง ถ้าปีไหนใครขาดหายไป น่าจะมีอะไรเกิดขึ้นกับชีวิตเขา แล้วการคาดคะเนจากเรามากไม่ค่อยผิด นี่แหละครับ วิธีชีวิตคนๆ หนึ่งซึ่งมันก้าวออกไปสู่นานาประเทศอย่างเป็นธรรมชาติ ไม่ใช่เราจะเอาความอยากเข้าไปใส่เพื่อหวังสิ่งโน้นสิ่งนั้นตอบแทน แม้กระทั่งอยากได้ชื่อเสียง

จนรู้สึกกระวีกระวาดมาก รู้สึกดีใจมากที่เรามาเยี่ยมถึงที่บ้าน เขาจัดให้เราช่วยรับประทานอาหารกันภายในสวนซึ่งมีพรรณไม้นานาชนิดที่ให้ความร่มรื่นเป็นอย่างมาก “นี่คือสิ่งซึ่งเกิดจากรากฐานความคิดของคนรักต้นไม้ รักธรรมชาติ และที่ขาดเสียมิได้ก็คือความรักในเพื่อนมนุษย์” ซึ่งผมมีโอกาสเรียนรู้มาโดยตลอด

อาหารมื้อนี้ มีเพื่อนเก่าซึ่งรักต้นไม้และรักน้ำใจเรามาก เดินทางมาร่วมด้วย ผมเคยกล่าวถึงเขาไว้แล้วครั้งหนึ่ง ในช่วงที่มีงานเลี้ยง เขาคือ คุณวิลเลียม สมูเธ่ ซึ่งปกติ ความสนิทสนมกันทำให้เรียกเขาสั้นๆ ว่า “บิล” และเขาก็เรียกผมสั้นๆ ว่า “ระพี” กับอีกคนหนึ่งคือ “เฮอรัมอน สเลต” ซึ่งผมพูดถึงคนๆ นี้กับเพื่อนร่วมการเดินทางระหว่างอยู่ในเครื่องบินก่อนที่จะมาถึงเมืองนี้

ในบรรยากาศการรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันที่บ้านจนวันนั้น รู้สึกว่าคุยกันรื่นเริงจริงๆ หลังจากเสร็จอาหารมื้อกลางวันแล้ว คุณเฮอรัมอน สเลต ก็ขับรถพาเราไปเยี่ยมที่บ้านของเขาต่อ ทำให้รู้สึกว่า “ยังกะรับส่งลูกรักบี้กันเลยทีเดียว” แต่ลูกรักบี้มันเป็นวัตถุ นี่เป็นคนซึ่งมีจิตใจกับความรู้สึก ซึ่งภาพเช่นนั้น แทนที่จะรู้สึกเหน็ดเหนื่อยทำให้เบื่อหน่าย กลับทำให้ “ได้ความรู้กว้างขวางมากขึ้นร่วมกับช่วยให้มีความสุขด้วย” โดยที่รู้สึกว่า “มันเกิดจากผลงานซึ่งอยู่บนพื้นฐานคุณธรรมที่เรามุ่งมั่นปฏิบัติมาแล้วอย่างแน่วแน่ที่สุด” ช่วยให้ได้เพื่อนที่มีความจริงใจสมกับ “ด้านดีของสิ่งซึ่งเรียกกันว่าไร้พรหมแดนจริงๆ”

บ้านของเฮอรัมอน อยู่บนไหล่เขาอีกด้านหนึ่ง ระหว่างที่รถกำลังแล่นเข้าบ้าน

ได้สังเกตเห็นว่าบริเวณข้างถนนมีกล้วยไม้ปลูกไว้เต็มไปหมด นอกจากลึกลงไปในสวนจะมีการปลูกกล้วยไม้แล้ว แม้บริเวณหน้าบ้านก็มองเห็นมีกล้วยไม้ขึ้นอยู่บนโขดหิน และรู้สึกว่าจะสามารถวางกล้วยไม้ไว้ตามจุดต่างๆ ได้อย่างงดงาม

อนึ่ง สภาพพื้นที่ซึ่งมองไปทางหลังบ้าน มีลักษณะเป็นเนินสูงขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง มีกล้วยไม้ปลูกไว้ตามกิ่งต้นลำทมกับต้นตีนเป็ดฝรั่ง ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ที่นิยมใช้ปลูกกล้วยไม้กันในอเมริกาเขตร้อน ผมสังเกตเห็น “เอื้องเงินหลวง” (*Dendrobium formosum* var. *giganteum*) กำลังออกดอกสีขาวโพลนอยู่บนต้นไม้เหล่านั้น

ทำให้นึกถึงสภาพในแหล่งกำเนิดของกล้วยไม้ชนิดนี้ซึ่งอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตจังหวัดระนอง ซึ่งมีช่วงฤดูดอกระหว่างเดือนพฤศจิกายนไปจนถึงเดือนมกราคม แต่ที่นี้ออกดอกในช่วงเดือนพฤษภาคมและอาจเลยไปถึงเดือนมิถุนายนด้วยก็ได้

แสดงให้เห็นว่า สองแหล่งนี้อยู่ในระดับเส้นรุ้งขนานใกล้เคียงกันมาก แต่อยู่กันคนละซีกโลกโดยถือเส้นศูนย์สูตรเป็นแกนกลางแยกออกจากกัน โดยเหตุที่จังหวัดระนองอยู่ซีกเหนือ ส่วนปาปัวนิวกินีอยู่ซีกใต้ จึงให้ดอกในฤดูตรงข้ามกันประมาณ ๕-๖ เดือน อย่างเห็นได้ชัด

ผมอ่านจากภาพที่พบเห็นในบริเวณบ้านหลังนี้ รู้สึกว่าเจ้าของรักกล้วยไม้มาก แม้กระทั่งบนหลังคาโรงรถก็ยังสร้างเรือนกล้วยไม้หลังเล็กๆ เอาไว้ด้วย อีกทั้งพบว่าสภาพของกล้วยไม้ตามจุดต่างๆ สดใสมบูรณ์ดีมาก ระหว่างที่เจ้าของนำเดินชมอยู่นั้น สายฝนเริ่มโปรยลงมาและแรงมากขึ้นทุกที แต่เขาก็ไม่ยอมละลัดที่จะพาเดินชมพลาญคูปกลางสายฝน จนทำให้เราเปียกโชกไปทั้งตัว

ได้สังเกตเห็นว่า บริเวณผนังหินซึ่งตัดมุมลาดออกทำเป็นชั้นบริเวณหน้า
โรงรถกับข้างบันได มีกล้วยไม้สกุลหวายบางชนิดในหมู่ฟาแลนนธเกกับในหมู่
เซอร่าโทเบียมปลูกไว้ตามซิดหินด้วย กับยังพบอีกว่ามีกล้วยไม้ลูกผสมระหว่างเข็ม
แสด (*Ascocentrum miniatum*) กับเข็มแดง (*Ascocentrum
curvifolium*) ซึ่งจดทะเบียนตั้งชื่อไว้กับสากลแล้วว่า แอสโคเซ็นทรัม สาคริก
โกลด์ (*Ascocentrum Sagarik Gold*) กำลังออกดอกบานสวยงามมาก

เจ้าของบอกว่า กล้วยไม้ลูกผสมชุดนี้ให้ดอกทั้งปี ซึ่งคงไม่ใช่เรื่องน่าแปลก
อะไรสำหรับผม เนื่องจากรู้ว่า อยู่แล้วถึงธรรมชาติของกล้วยไม้ลูกผสมชุดนี้ซึ่งตน
ทำมากับมือ และก่อนการลงมือทำก็ได้คิดวางแผนเกี่ยวกับความต้องการนิสัยนี้ไว้ด้วย
กล้วยไม้ลูกผสมชุดนี้จึงเป็นที่กล่าวขวัญกันในงานกล้วยไม้ของประเทศต่างๆ
อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะผู้สนใจปลูกกล้วยไม้เมืองร้อน

เดินดูกล้วยไม้กันต่อมาอีกพักใหญ่ คุณแฟรงค์ สแลทเทอรี (Mr. Frank
Slattery) และภรรยา ซึ่งเป็นนักกล้วยไม้อาวุโสของออสเตรเลีย และเป็นเจ้าของ
นิสเซอร์กล้วยไม้ซิมบิเดียมรายใหญ่ชื่อ Frank Slattery Orchids ซึ่งผมรู้จัก
มานานหลายปีก็มาสมทบกับเรา

เราเดินตากฝนซึ่งตกหนาเม็ดมากขึ้นชมกล้วยไม้กันต่อมาฝ่ายเจ้าของ
บ้านก็ชวนคุยเดินเพลินจนเปียกโชกไปตามๆ กัน ขึ้นบ้านนั่งคุยกันบนบ้านต่ออีก
จนกระทั่งฝนซาว่าจะจบและบอกลากันได้ก็เข้าไปหาโคมเย็นกว่า

นี่แหละครับ สภาพบรรยากาศของคนที่รักและสนใจกล้วยไม้จริงๆ ก็
เป็นอย่างนี้แหละใครรู้ตัวว่าไม่ได้รักจริงแต่แฝงไว้ด้วยความต้องการอย่างอื่น โปรด
พิจารณาตัวเองให้ดีก่อนที่จะเข้ามาไม่เช่นนั้นแล้วอาจทำให้ถูกดูถูกเปล่าๆ ยิ่งก้าว
เข้าไปอยู่ในแวดวงต่างชาติด้วย จะทำให้เขาดูถูกประเทศชาติเอาง่ายๆ

เฮอรัมอน สเลด ขับรถออกจากบ้านมาแวะส่งคุณจิม แม็คเคนนี และ ภรรยาที่บ้านพัก แล้วเลยมาส่งเราที่บ้านพักรับรองของมหาวิทยาลัยถึงนั่นประมาณ ๕ โมงครึ่ง

คำวันนี้คุณจิม แม็คเคนนีกับภรรยาขับรถมารับเราประมาณทุ่มหนึ่ง พาไปรับประทานอาหารเช้าที่บ้านอังเดร แล้วเราก็ทราบว่าอังเดรไม่สบาย เนื่องจากหลัง เสร็จงานเมื่อคืนวันที่ ๕ พฤษภาคมแล้ว เข้าวันที่ ๖ ก็ต้องไปฉีดกูลโคสเพราะ หมดแรง เย็นวันนั้นก็ต้องไปฉีดอีกเข็มหนึ่ง

คืนวันนี้ไปถึงบ้านอังเดรแล้ว พวกเราที่เป็นแขกเลยต้องร่วมกันขอร้องให้ เธอเข้านอนแต่หัวค่ำ ส่วนเราก็นั่งล้อมวงรับประทานอาหารเช้ากันเอง แยกวันนั้น นอกจากจิมและภรรยาแล้ว ก็มีคุณริค และลูกชายลูกสาว รวมทั้งพวกกล้วยไม้อีก ๔-๕ คน นั่งล้อมวงคุยกันต่อจนถึง ๓ ทุ่ม จิมและภรรยาจึงขับรถมาส่งเราที่พักรับรอง หลังจาก มาถึงแล้ว เราก็ช่วยกันจัดของเท่าที่จำเป็นสำหรับการเดินทางในวันพรุ่งนี้ หลังจาก นั้นก็นั่งคุยกันต่อจนถึงสองยามจึงเข้านอน

วันอังคารที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๑๗

วันนี้ดูจะรู้สึกตื่นเต้นมากสักหน่อย เพราะรู้ว่าคงมีการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศ ไปสู่สิ่งใหม่ๆ เนื่องจากทราบว่าคณะเราจะออกเดินทางเข้าป่าปาปัวนิวกินีเป็นครั้งแรก

ผมตื่นแต่เช้าตรู่เช่นเคย อาบน้ำแต่งตัวรับประทานอาหารเช้าซึ่งโด้งลุกขึ้นมา จัดเตรียมไว้ให้โดยเฉพาะสิ่งที่เห็นวางอยู่กลางโด้งเป็นประจำ คงได้แก่ “เกลือเม็ด โดๆ ใส่ถ้วยสีขาวใบเล็กๆ” สำหรับใช้จิ้มไข่ต้มสองฟอง ส่วนอย่างอื่นถ้ามีก็คงเป็น เรื่องรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งน่าจะใช้เสริมเท่านั้น

วันนี้ตามแผนซึ่งวางไว้ตั้งแต่ มิลล่า จะพาเราทั้งคณะเดินทางโดยเครื่องบินไปยัง “วาอู” (WAU) ซึ่งเป็นเมืองเล็กๆ ตั้งอยู่บนภูเขาสูงและอยู่ในส่วนกลางของเกาะปาปัวนิวกินี ที่นี้มี “ศูนย์วิจัยนิเวศวิทยา” (Ecological Research Center) ภายใต้รายงานของ กระทรวงการอนุรักษ์ธรรมชาติ (Ministry of Natural Conservation)

สภาพธรรมชาติและป่าในบริเวณดังกล่าวยังมีความอุดมสมบูรณ์มากพอสมควร วาอูเป็นบริเวณซึ่งเคยมีประวัติการต่อสู้อย่างหนักระหว่างกองทหารญี่ปุ่นกับกองทหารออสเตรเลียในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งทหารญี่ปุ่นบุกขึ้นเกาะนี้แต่ก็ครอบครองไม่ได้ทั้งหมด

การออกเดินทางจากบ้านพักเริ่มต้นเมื่อเวลาประมาณ ๙.๓๐ น. โดยคุณแม็คเคนนี่เอารถมารับเราที่บ้านพัก และขอให้เอาแต่เฉพาะสิ่งของเท่าที่จำเป็นติดตัวไปใช้ค้างคืนไม่เกิน ๓ คืน

ออกจากบ้านพักตรงไปแวะที่สวนรวมพันธุ์ไม้ของมหาวิทยาลัยและรับแจกย៉ามผ้าใบสำหรับใช้รวบรวมนพันธุ์ไม้ระหว่างการเดินป่า ภายในย៉ามมีกรรไกร สมุดเล่มเล็กๆ กับปากกาลูกลื่น และถุงพลาสติก ย៉ามนี้มีฝาปิดเรียบร้อย หลังจากนั้นประมาณ ๑๑.๓๐ น. คณะเราก็ออกเดินทางโดยรถยนต์มายังสนามบินโดยใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง

แต่ละคนซื้อตั๋วเครื่องบินไปกลับระหว่างเมืองพอร์ตมอร์สบีกับเมืองวาอู ค่าตัวคนละ ๕๖ เหรียญออสเตรเลีย แต่ผมกับโด้ไม่ต้องซื้อเพราะทางมหาวิทยาลัยปาปัวนิวกินีออกให้ในฐานะเป็นแขกรับเชิญ นี่แหละครับใครเป็นลูกศิษย์ลูกหาไปกับครูซึ่งมีนครัธาก็สบายไป แต่ครูที่มีนครัธาย่อมมีนิสัยไม่ละทิ้งศิษย์เป็นธรรมดา

ความจริงเครื่องบินลำที่ใช้เดินทางนี้ มีการเช่าเหมาลำเป็นเครื่องบินยี่ห้อ เซสน่า (SESNA) นั่งได้ ๑๑ คนทั้งคนขับ แม้ที่สำหรับบรรจุสัมภาระก็จำกัดมาก ดังนั้นกระเป๋าถือทุกชิ้นจึงต้องนำมารวมกันซึ่งน้ำหนักทั้งหมด รวมทั้งน้ำหนักตัวผู้โดยสารแต่ละคน โดยไม่มีการละเว้นใดๆ ทั้งสิ้น

เครื่องบินแบบนี้มีปีกชั้นเดียว มีเครื่องยนต์ข้างละ ๑ เครื่อง แม้บางส่วนภายในความหนาของปีกยังมีฝาเปิดใช้เป็นที่ใส่กระเป๋าถือขนาดบางๆ ได้อีก พอได้เวลาประมาณ ๑๓.๐๐ น. นักบินก็ขึ้นเครื่องบินปิดประตูลงกลอน ตรวจตราความเรียบร้อยด้วยตัวเองทั้งหมด

เครื่องบินเครื่องนี้เป็นของบริษัท NACAIR หมายเลข P๒-MKT ซึ่งบินภายในประเทศ ผู้โดยสารที่ร่วมเดินทางไปด้วยกันเป็นคนคณะเดียวกันทั้งหมด นอกจากอังเดร มิลล่า กับผมและโต้งแล้วก็มีคุณแม็คเคนนี่กับภรรยา และลูกสาว อายุ ๑๐ ขวบชื่อ เกวิน (Gavern) คุณริก (Mrs.Wrigg) กับลูกชาย ๑ คน ลูกสาวอีก ๑ คน คุณจอห์น ยัง (Mr.John Young)

เครื่องบินออกเดินทางเวลา ๑๓.๓๐ น. จากสนามบินซึ่งดูแล้วคล้ายกะทะใบใหญ่ที่ล้อมรอบไปด้วยภูเขาสูงๆ ต่ำๆ สลับซับซ้อนมากพอสมควร ผมนั่งแถวรองจากนักบินเนื่องจากเป็นคนสนใจศึกษาสังเกตทุกสิ่งทุกอย่างจึงมีโอกาสดูการปฏิบัติของนักบินแทบจะทุกอิริยาบถอย่างตั้งอกตั้งใจเลยทีเดียว

จุดแรกพบว่า เครื่องบินเครื่องนี้มีเข็มบอกความสูง สูงสุดแค่ ๑ หมื่นฟุต แสดงว่ามีอัตราจำกัดความสูงของเพดานบินไว้แค่ ๑ หมื่นฟุต ผมสังเกตเห็นนักบินใช้วิธีบินวนเป็นวงกลม เพื่อยกระดับความสูงให้สูงขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่าเข็มวัดระดับความสูงจะขึ้นไปสุดแล้วก็ตาม แต่เครื่องบินก็ยังต้องไต่เพิ่มความสูงขึ้นไปอีก สะท้อนให้เห็นว่า ยอดเขาบางลูกที่นั่นสูงกว่า ๑ หมื่นฟุตแน่นอน

จนกระทั่งเห็นว่า ถึงระดับซึ่งบินข้ามไปได้ จึงตัดสินใจใช้ระดับราบเพื่อข้ามยอดเขาเหล่านั้นไปให้พ้นด้วยความปลอดภัย หลังจากออกบินไปได้ประมาณ ๑ ชั่วโมงกว่าๆ เขาจึงใช้วิธีเดิมคือบินวนเป็นวงกลม ลดระดับลงไปเรื่อยๆ เนื่องจากบริเวณนั้นเป็นหุบเขามีป่าไม้ปกคลุมหนาแน่นมาก

ในที่สุดล้อยกลงแตะสนามบิน ซึ่งมีขนาดไม่กว้างนัก แล้วยังมีลักษณะลาดเทเล็กน้อย ทิศทางที่บินลงจะลงจากด้านซึ่งอยู่ระดับต่ำวิ่งขึ้นมามาหาด้านที่สูงกว่า แสดงว่าแม้การพิจารณาสร้างสนามบินก็ยังมีจำกัดขนาดและสภาพพื้นที่ สนามบินมีสภาพเป็นสนามหญ้าเขียวแบบธรรมชาติสวยงามมาก ทำให้รู้สึกชุ่มชื้นมากกว่ารู้สึกว่าเป็นสิ่งก่อสร้าง ความจริงแล้วความรู้สึกของผมมีความมุ่งมั่นเรียนรู้สิ่งที่เป็นธรรมชาติมากกว่าห่วงเรื่องความปลอดภัยของตัวเอง ซึ่งเป็นมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว

ดร.เจ.ลินสลีย์ เกรสซิท (Dr. J. Linsley Gressitt) จากสถาบันนิเวศวิทยาอาณานิคมมารับคณะเราที่สนามบิน ใช้เวลานั่งรถไปอีกประมาณ ๑๕ นาทีก็มาถึงสถาบันดังกล่าว ระหว่างทางเราได้พบสวนปลูกกาแฟเป็นระยะทางยาวติดต่อกันไปตลอด สวนกาแฟที่นี่ใช้ต้นกระถินต้นใหญ่ๆ ปลูกสลับทำเป็นต้นไม้พี่เลี้ยง ผมยังไม่เคยเห็นมาก่อนเลยว่าต้นกระถินที่ไหนจะมีขนาดใหญ่เท่าที่นี่

อนึ่ง เนื่องจากสภาพแวดล้อมทั่วๆ ไปมีความชุ่มชื้นสูงประกอบกับดินยังมีคุณสมบัติดีมากพอสมควร ทั้งต้นกาแฟและต้นไม้ซึ่งปลูกไว้ใช้เป็นพี่เลี้ยง จึงมีความแข็งแรงและลำต้นสมบูรณ์อย่างเห็นได้ชัด

เรามาพักที่บ้านพักรับรองของสถาบันนิเวศวิทยา ด้านหลังมีภูเขาซึ่งมีหน้าผาสูงชันมาก สภาพแวดล้อมทั่วไปยังเป็นป่าค่อนข้างหนาทึบ ช่วยให้อากาศเย็นยิ่งใกล้คำก็ยิ่งรู้สึกเย็นจัดมากขึ้น นอกจากนั้นยังได้ยินเสียงนกนานาชนิดร้อง

แทบจะไม่ขาดสาย

เย็นวันนั้นเรารับประทานอาหารค่ำกันอย่างง่าย ๆ พอให้อยู่ท้อง มีขนมปัง เนยเหลว เนยแข็ง ต้นหอมสด มะเขือเทศสดคนละ ๓-๔ ชิ้น ถัวยาวหอมและกาแฟ เท่าที่มีติดตัวมาจากพอร์ทมอร์สบี

บ้านพักเป็นบ้านไม้สองชั้น ชั้นบนมีห้องพักเรียงกันเป็นแถว ด้านหลังมี ระเบียงนั่งเล่น เราเห็นว่ายังไม่ถึงเวลาพลบค่ำจึงออกมานั่งคุยกันที่เก้าอี้หน้าห้องพัก มองออกไปนอกอาคารแลเห็นภูเขาสลับซับซ้อนเรียงรายอยู่รอบด้าน มีเมฆเป็นปุย สีขาวกระทบกับแสงแดดในยามบ่ายลอยอยู่ทั่วๆ ไป อากาศค่อนข้างชื้นมากทีเดียว

ผมใช้เวลามองกวาดสายตาไปรอบๆ แล้วก็พบกับกล้วยไม้หวายพื้นบ้าน *Dendrobium spectabile* ซึ่งขึ้นอยู่ใกล้ๆ กับที่พัก กำลังออกดอกบานแต่ยังไม่ ก่อดอก แต่ก็ทำให้รู้สึกตื่นเต้นมาก จึงรีบคว้ากล้องถ่ายรูป ๒ กล้อง กล้องหนึ่งใช้ ถ่ายสไลด์สีด้วยฟิล์มโกดักโครม อีกกล้องหนึ่งใช้ถ่ายฟิล์มขาวดำ วิ่งไปถ่ายภาพไว้ ก่อนอื่น ไม่ว่าภาพจะออกมาดีหรือไม่ดีไว้พูดกันทีหลัง

ก่อนพลบค่ำวันนั้น จิม แม็คเคนนี อังเดร มิลล่า โต้ง ลูกชายจิมและผม ก็คว่ำรถจีบ ออกไปจ่ายอาหารในเมืองวาอุ โดยจิมอาสาเป็นคนขับรถให้เรานั่ง แล้วเราก็ใช้โอกาสเข้าไปดูสภาพทั่วๆ ไปภายในเมืองด้วย

เราแทบจะไม่เรียกว่าวาอุเป็นเมือง เพราะมันเป็นเพียงหมู่บ้านซึ่งไม่ใหญ่ มากนัก มีต้นสนสูงๆ ยอดแหลมๆ ปลูกเรียงรายอยู่ริมถนนเป็นทิวแถว ทำให้มี ความสวยงามแบบธรรมชาติ มีคนพื้นเมืองผิวดำสนิทเดินปะปนอยู่ทั่วๆ ไปทั้ง ผู้ใหญ่และลูกเด็กเล็กแดง

เราได้รับการบอกเล่าว่า ในเมืองนี้มีคนผิวขาวอาศัยอยู่ประมาณไม่เกิน

๓๐๐ คน มีชาวพื้นเมืองอยู่ประมาณ ๑๐,๐๐๐ กว่าคน ส่วนใหญ่ปลูกกาแฟเป็นอาชีพ

เราจ่ายของเสร็จประมาณ ๕ โมงเย็น อังเดร มิลล่า พาเราไปแวะบ้าน คุณ ลอยด์ ฮารอลด์ (Mr.Lloyd Harold) และภรรยา ที่บ้านนี้มีการแต่งสวนสวยงาม เป็นธรรมชาติมาก

คุณฮารอลด์เป็นเจ้าของฟาร์มเลี้ยงวัว แกะ และไก่ มีโรงหมักเมล็ดกาแฟสด สวนรอบๆ บ้านปลูกกล้วยไม้ ใช้กระบอกไม้ไผ่ทำรั้ว ทำภาชนะปลูก ฯลฯ มีเตา บาบิคิว (เตาย่างเนื้อเสียบไม้) ตั้งอยู่ตรงมุมหนึ่งของสนาม ดอกเฟื่องฟ้าสีต่างๆ กำลังบานสะพรั่ง

มีข้อสังเกตอย่างหนึ่งซึ่งใครจะนำมาเล่าไว้ในที่นี้ คือ เท่าที่ผมได้สังเกต ตั้งแต่ย่างเท้าเข้ามาถึงเกาะปาปัวนิวกินีก็คือ มีดอกเฟื่องฟ้าสีต่างๆ เป็นจุดเด่นจุดหนึ่ง แม้วันแรกที่เข้าไปสัมผัสกับงานสวนของมหาวิทยาลัยที่เมืองพอร์ตมอร์สบี ก็ได้พบกับพันธุ์เฟื่องฟ้าสีต่างๆ ซึ่งไม่เป็นเพียงสวนรวบรวมพันธุ์เท่านั้น แต่สภาพแวดล้อมธรรมชาติบนเกาะแห่งนี้เหมาะสมกับการบานของดอกเฟื่องฟ้าเป็นอย่างมาก แม้มาที่เมืองวากูก็พบกับสภาพเดียวกัน

หลังจากเดินชมสวนได้สักครู่ใหญ่ คุณวิลเลียม สมูเธ่ กับภรรยา เพื่อนสนิทของผมมานาน ก็มาถึงโดยไม่ได้มีการนัดหมายกันไว้ก่อนเลย เราพบว่า เขามาชมกล้วยไม้ที่นี่เหมือนกัน แสดงว่าสถานที่แห่งนี้เป็นที่รู้จักกันในหมู่คนที่นี่ กว้างขวางพอสมควร

แหงนหน้าขึ้นไปดูบนกิ่งต้นไม้ใหญ่ภายในสวน เราได้พบกล้วยไม้พื้นบ้านของที่นี่ชนิดหนึ่งชื่อ *Dendrobium teretifolium* ห้อยระย้าลงมาจากกิ่งไม้ให้ดอกบานสีขาวโพลนไปทั้งต้น (terete แปลว่า รูปกลมทรงกระบอก ส่วน folium แปลว่า ใบ) ชื่อนั้นเป็นภาษาละติน ถ้าแปลเป็นภาษาไทย น่าจะหมายความว่า

ใบมีรูปร่างกลมทรงกระบอก

กล้วยไม้พื้นบ้านที่น่าสนใจอีกชนิดหนึ่งซึ่งพบที่นั่น เห็นจะได้แก่ กล้วยไม้
ในสกุลสิงโตกลอกตาชนิดที่ใหญ่ที่สุดในโลกก็คงไม่น่าจะผิด คือ บัลโบฟิลล์
มาโครบัลบอน (*Bulbophyllum macrobulbon*) ใบมีรูปร่างลักษณะ
กว้างใหญ่และหนาคลายใบกล้วยไม้ในสกุลฟาแลนนอพิซิส แต่มีขนาดใหญ่ยาว
กว่ามาก ผมพบในช่วงหลังๆ ว่า ใบยาวถึง ๑ เมตรครึ่ง ห้อยลงมาจากด้านบนลำ
ลูกกล้วยแต่ละลำใหญ่ขนาดผลแอปเปิ้ลย่อมๆ

บ้านนี้มีกล้วยไม้พื้นบ้านของปาปัวนิวกินีที่น่าสนใจหลายชนิด ระหว่างที่
ไปชมมีหวายพื้นบ้านชนิดหนึ่งชื่อ *Dendrobium macrophyllum* กำลัง
ออกดอกสวยงามมาก

นอกจากกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติของพื้นบ้านที่น่าสนใจหลายชนิดแล้ว
บ้านนี้ยังเลี้ยงสุนัขไว้หลายตัว โดยผูกไว้รอบบ้าน เข้าใจว่าเจ้าของบ้านคงจะใช้ให้
เฝ้ายาม

เราเดินทางกลับที่พักที่สถาบันนิเวศวิทยาเวลา ๖ โมงเย็นกว่าๆ อากาศ
เริ่มมืดและเย็นจัดมากขึ้น ได้ยินเสียงนกในไพรหลายชนิดร้องแหวกความเงียบ
สงบมาแต่ไกล พอมีดสนิทเราก็ได้ยินเสียงคล้ายใครเคาะกระบอกไม้ไผ่ดังมา
กระทบหูเป็นชุดๆ ซึ่งไม่เคยได้ยินมาก่อน ขณะที่เสียงดังฟังก้องไปทั้งป่าที่แรกผม
ไม่ทราบว่าเป็นเสียงอะไร จึงถามจากคนซึ่งอยู่ที่นี่และได้รับคำตอบว่าเป็นเสียงบ่าง

ทำให้หวนกลับไปคิดถึงช่วงเวลาซึ่งผ่านพ้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๓๒ ปี
ระหว่างนั้นผมเป็นนักเรียน เรียนอยู่ในโรงเรียนเตรียมวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แม่โจ้
ซึ่งสมัยนั้นยังไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ และอยู่หอพักซึ่งมุงหลังคาด้วยใบตองตึง

พอถึงช่วงฤดูฝนแทบทุกคนจะเป็นไข้ปากันจนรู้สึกเป็นของธรรมดา สภาพที่นั่นยังคงเป็นป่า

วันหนึ่งขณะใกล้เวลาพลบค่ำระหว่างเดินกลับหอพัก ขณะที่ตะวันกำลังจะลับเหลี่ยมเขาชาวมเดินไปตามถนนซึ่งผิวถนนยังเป็นฝุ่น ริมถนนมีต้นตองตั้งขึ้นประปราย พลันสายตา ก็มองไปเห็นเงาสัตว์ชนิดหนึ่งรูปร่างคล้ายกระรอก ไต่จากกลางต้นขึ้นไปยังส่วนปลายอย่างรวดเร็ว และแล้วเจ้าสัตว์ตัวนั้นก็วิ่งหลุดจากยอดไม้ขึ้นไปในอากาศแล้วกางขาสี่ขาซึ่งมีพังผืดแบนๆ เป็นแผ่น ร่อนตัวลงมาเกาะในบริเวณใกล้โคนต้นไม้อีกต้นหนึ่งเฉียดใบหน้าผมไปพอดี จนทำให้ต้องหลบ ในที่สุดก็มีคนบอกว่า นั่นคือตัว บ่าง

ทำให้นึกถึงนิทานเรื่อง “บ่างช่างยุ” ซึ่งตนเคยเรียนในโรงเรียนตั้งแต่สมัยยังเป็นเด็ก แต่ก็เพิ่งจะมารู้จักของจริงในช่วงซึ่งเรียนอยู่ที่แม่โจ้ระหว่างที่ยังเป็นป่า

มาถึง วาอุ หมู่บ้านบนภูเขาที่เกาะป่าบ้านวิภาตินีมาได้ยินเสียงบ่างร้องเป็นครั้งแรกอีก รู้สึกว่าช่วงชีวิตที่ผ่านมา ค่อยๆ ทำให้รู้จักบ่างสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น แต่คิดว่า บ่างชนิดซึ่งได้ยินเสียงร้องที่นี้คงไม่ใช่ชนิดเดียวกันกับที่พบที่แม่โจ้ หากน่าจะเป็นอีกชนิดหนึ่งซึ่งมีขนาดใหญ่กว่ามาก

คํานั้น เรา นั่งรับประทานอาหารกันอย่างง่ายๆ ถัดมือบายแก๋ หลังจากมาถึงที่นี้ใหม่ๆ มีขนมปัง เนย สลัด เนื้อย่าง ผลไม้และกาแฟ เสริจจากอาหารแล้วก็นั่งล้อมวงคุยกันถึงเรื่องพันธุ์ไม้ นานาชนิด รวมทั้งเรื่องอื่นๆ สุดแต่ใครจะค้นหาอะไรมาคุยกัน

จิม แม็คเคนนี จัดเอารายการศึกษาค้นคว้าความรู้ที่นี้ ซึ่งอังเดร มิลล่าร่างไว้ให้ รวมทั้งเรื่อง “กล้วยไม้พื้นบ้านที่พอร์ทมอร์สบี” ขึ้นมาให้เราดูกัน จึงทราบว่ายเตรียมจะจัดพิมพ์ขึ้นในช่วงปลายปีนี้ เราเข้านอนเกือบ ๔ ทุ่ม

เขาจัดให้ผมนอนห้องเดียวกับโด้ง ห้องนอนที่นี่แต่ละห้องค่อนข้างแคบ แต่บรรจุเตียง ๒ เตียง แคมแต่ละเตียงยังทำเป็นเตียง ๒ ชั้น แต่ครั้งนี้ปูที่นอนไว้ให้เฉพาะชั้นล่าง หมายความว่า แต่ละห้องพักได้เต็มที่ ๔ คน แต่จัดให้พัก ๒ คน

บ้านนี้ใช้ห้องน้ำรวม แต่แยกไว้เป็นห้องน้ำหญิงกับห้องน้ำชาย แต่ละห้องมีส้วม อ่างอาบน้ำ ผักบัว และอ่างล้างหน้า ห้องละ ๒ ชุด แต่ไม่มีประตูมิดีแต่ม่านรูดปิดเปิดไว้อย่าง นิ่งส้วมก็ต้องใช้มือหนึ่งดึงม่านปิดไว้

ระหว่างแปร่งพินก่อนเข้านอน ผมยังได้ยินเสียงบ่างร้องก้องมาจากป่าซึ่งอยู่ด้านหลังบ้านพักเป็นจังหวะๆ ฟังแล้วทำให้เกิดจินตนาการชนิดที่ไม่เคยมีมาก่อน เสมือนเป็นโลกในความฝันจากมุมหนึ่งซึ่งอธิบายออกมาเป็นภาษาพูดภาษาเขียนได้ยาก แต่อยากใช้ชีวิตตัวเองมันเข้าไปอยู่ในสภาพเช่นนั้น

ผมดึงผ้าห่มขึ้นมาคลุมไว้บนหน้าอก ๒ ชั้น แล้วก็สร้างภาพจากจินตนาการจนกระทั่งหลับไปเมื่อไหร่ไม่รู้

วันพุธที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๑๗

เช้าวันนี้ผมตื่นตั้งแต่ตี ๕ ครึ่ง ส่วนหนึ่งน่าจะเกิดจากสัญชาตญาณของตัวเองที่ไม่ชอบนอนตื่นสาย อีกส่วนหนึ่งเห็นจะได้แก่ความรักและฝังจิตใจอยู่กับธรรมชาติในยามเช้าตรู่ ซึ่งเงียบสงบ กับส่วนสุดท้ายเป็นเพราะมีเสียงนกนานาชนิด ร้องระงมน่าประทับใจมาก ร่วมกับเสียงคล้ายเด็กๆ กูร้องกันและกันเป็นช่วงๆ พบว่าช่วงนี้เครื่องวัดอุณหภูมิบอกให้เราทราบว่าประมาณ ๖๐ องศาฟาเรนไฮต์ หรือประมาณ ๑๕ องศาเซลเซียส

หลังจากรู้ตัวได้ไม่นานนัก ผมก็รีบลุกขึ้นเข้าห้องน้ำอาบน้ำชำระร่างกายให้สดชื่นยิ่งขึ้น ตนเป็นคนมีนิสัยอย่างนี้มานาน เพราะชินซักซำไอ้เอ๋ ประเดี๋ยวคนอื่นฯ

ตื่นขึ้นมา เราก็คงไม่เป็นสุขมากนัก สู้ตื่นก่อนนอนที่หลังไม่ได้

เสร็จแล้วตามมาด้วยอาหารเช้า ซึ่งมีไข่ต้ม ๒ ฟอง กับขนมปัง เนยและกาแฟ เช้าวันนั้นมองผ่านหน้าต่างบ้านพักออกไป พบเด็กๆ ชาวพื้นเมือง อายุประมาณ ๙-๑๐ ขวบ ปีนเก็บลูกกาแฟอยู่บนต้น มือข้างหนึ่งถือกระป๋องเก่าๆ เก็บได้ค่อนข้างเยอะก็เทลงถุงผ้าใบซึ่งห้อยติดไว้กับเอว

ทำให้นึกถึงเสียงร้องของนกต่างๆ ในช่วงเช้ามืด ซึ่งคลุกเคล้าไปกับเสียงกู่หากันของเด็กๆ น่าจะเป็นเด็กเหล่านี้นั่นเอง ที่ลุกขึ้นมาทำงานกันแต่ช่วงเช้ามืด ทำให้ตั้งคำถามขึ้นในใจว่า แล้วพ่อแม่ของเด็กเหล่านี้ไปทำอะไรกันอยู่ที่ไหน

พอได้เวลาประมาณ ๘ โมงเช้า จึงมีรถยนต์ยี่ห้อโตโยต้าแลนครุยเซอร์ (LAND CRUISER) ๒ คัน มาจอดรอคณะเราอยู่หน้าที่พัก คันหนึ่งมีหนุ่มอเมริกันคนหนึ่งเป็นคนขับ ทราบภายหลังว่า เป็นคนรู้จักทางในละแวกนี้ดีมาก เนื่องจากมาทำงานค้นคว้าวิจัยอยู่ที่นี้ภายใต้โครงการพันธุ์ไม้โรโดเดนดรอน (Rhododendron Project) นานหลายเดือนแล้วโดยถูกส่งมาจากมหาวิทยาลัยแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย และจะต้องทำต่อไปอีกเป็นเวลานานกว่า ๑ ปี ส่วนอีกคันหนึ่งมี จิม แมคเค็นนี่เป็นคนขับ

หลังจากนั้น ทุกคนในคณะเรา รวมทั้งคนงานพื้นเมืองอีก ๒-๓ คน ซึ่งติดไปช่วยถากถางทางและปีนต้นไม้แล้ว เราก็ออกเดินทางจากที่พักไปตามเส้นทางซึ่งมีสภาพคดโค้งและสูงชันมากขึ้นเรื่อยๆ ถนนเริ่มขรุขระเต็มไปด้วยหินก้อนโตๆ มากขึ้น เหลียวมองลงมาแลเห็นยอดไม้ใหญ่อยู่ลิบๆ ทางบางตอนวนจนกระทั่งหักกลับ รถเลี้ยวติวไม่ได้ จนต้องแล่นเลยไปเล็กน้อย แล้วจึงกลับรถหันกลับย้อนขึ้นอีกชั้นหนึ่ง

เราไต่ขึ้นไปจนถึงระดับ ๗,๐๐๐ กว่าฟุต บางตอนทางพังน้ำกลัวอันตรายมาก แต่เราก็ระมัดระวังสุดตัว เลี่ยงผ่านไปได้ ผ่านหมู่บ้านคนพื้นเมืองไปจนถึงเหมืองแร่ทองคำ มีลักษณะเป็นเมือง ซึ่งมีน้ำไหลลงมา ปลายน้ำมีคนพื้นเมืองกลุ่มหนึ่งกำลังร่อนเอาทองคำกันอยู่ เหมืองทองแห่งนี้เรียกชื่อว่า Daytone

ตามที่ได้เล่าไว้แล้วว่า คณะเรานำเอาคนงานชาวพื้นเมืองมาด้วย นั่งมาตอนช่วงท้ายรถจิบ คันละ ๒ คน สำหรับใช้ปีนต้นไม้และช่วยเหลือแรงงานหากมีภาวะฉุกเฉิน เราแยกขึ้นเส้นทางเส้นหนึ่งไปจนถึงระดับ ๘,๐๐๐ กว่าฟุต จนถึงสถานีเรढ़า จึงหยุดรถเพื่อเก็บพันธุ์ไม้ที่นั่นพักหนึ่ง

เท่าที่เดินสำรวจดูแล้ว พบว่า คณะเราเก็บรวบรวมกล้วยไม้ป่าจากตรงจุดนั้นได้ไม่ต่ำกว่า ๒๐ ชนิด มีอยู่ชนิดหนึ่งซึ่งกำลังออกดอกสีส้มสวยงามสะดุดตามาก คือ *Dendrobium phlox* อยู่ในหมู่เพติโลนัม (Section: Pedilonum) หมู่เดียวกันกับหวายเอื้องแปรงสีฟัน (*Dendrobium secundum*) ซึ่งพบในประเทศไทย

อีกชนิดหนึ่ง คือ *Dendrobium terrestre* อยู่ในหมู่แคลลิสตา (Section: Callista) หมู่เดียวกันกับเอื้องคำ (*Dendrobium chrysotoxum*) ต้นสูงประมาณ ๓๐ เซนติเมตร มีดอกสีส้ม

เราพบกล้วยไม้ชนิดหนึ่งในสกุลเมดิโอคัลคา (*Mediocalcar spp.*) มีดอกสีแดงแสด กลีบนอกสีเขียวแปลกตา ผมคิดว่าสิ่งที่นำมากล่าวไว้ในที่นี่เป็นเพียงส่วนหนึ่งซึ่งกำลังมีดอกให้เห็นในขณะนั้นเท่านั้น น่าจะมีชนิดอื่นๆ อีกหลายลักษณะที่ไม่ได้มีดอกให้เราดูในช่วงนั้น

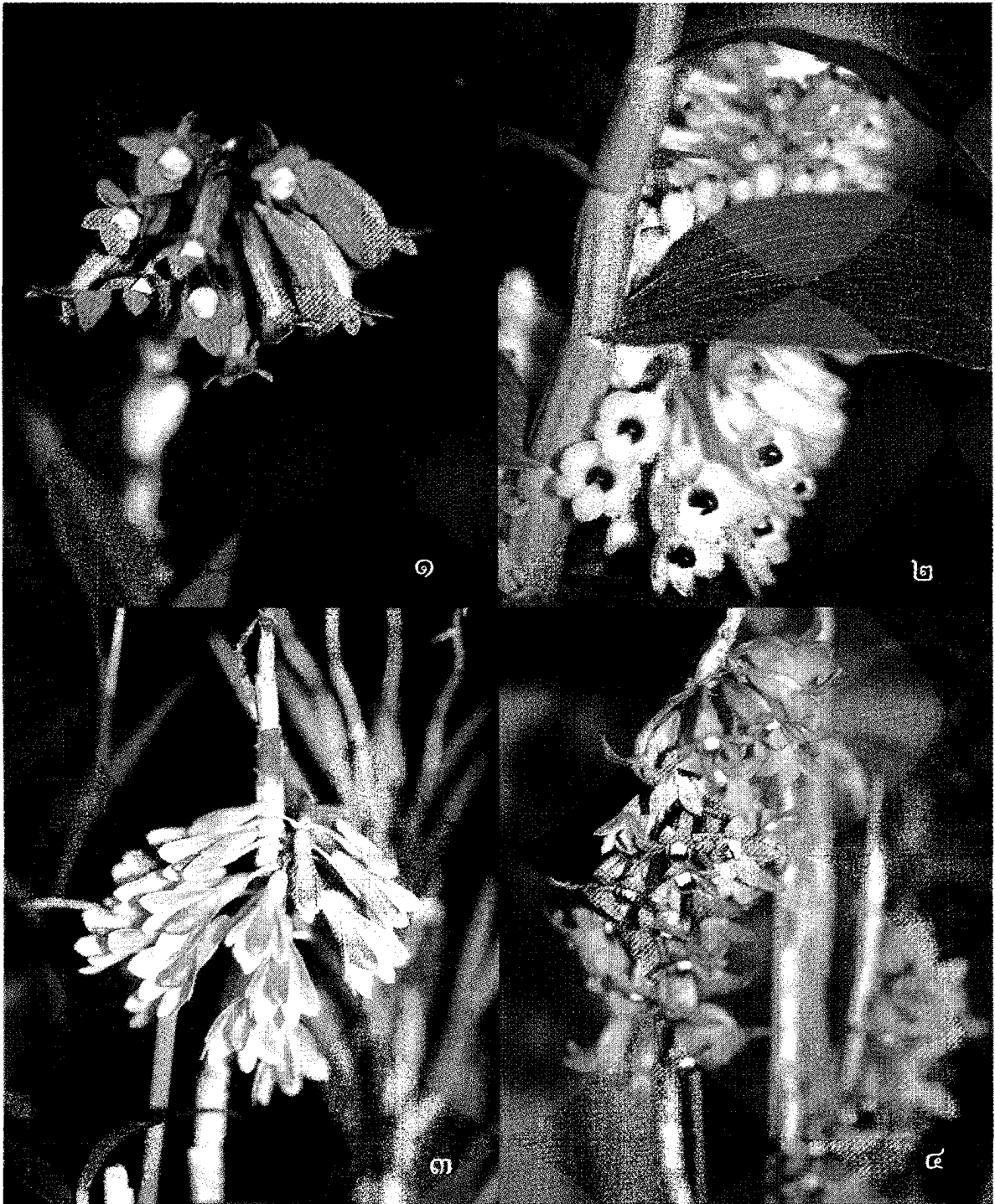
ผมถ่ายภาพสไลด์และภาพยนตร์เกี่ยวกับทำเลแหล่งกำเนิดธรรมชาติ และกิจกรรมที่เราขึ้นไปศึกษาหาความรู้เก็บไว้ แต่ตัวเองไม่ได้นำพันธุ์ไม้ซึ่งเก็บได้

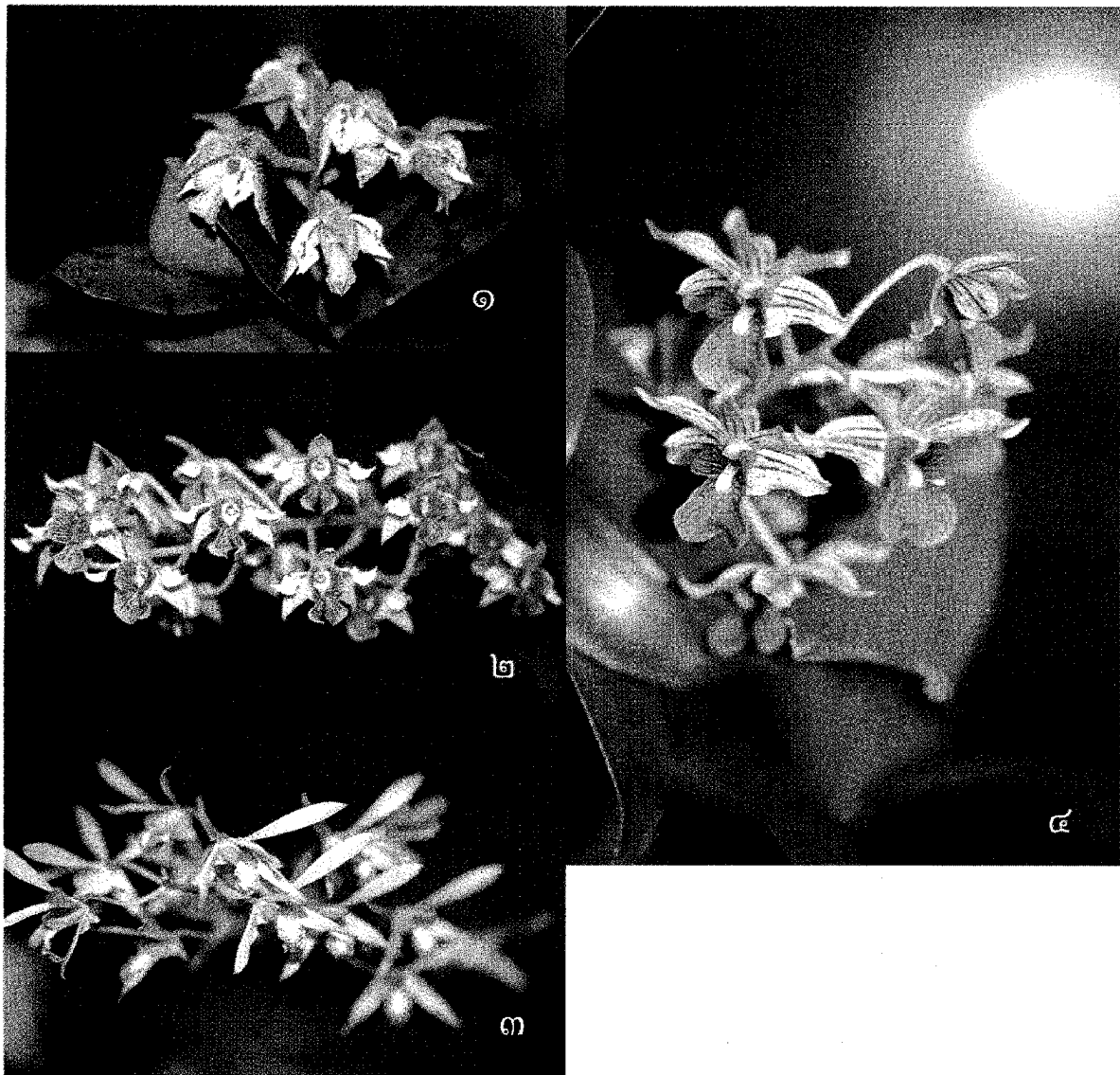
๑ ๒ *Dendrobium topazianum*

๓ *Dendrobium miyakei*

๔ *Dendrobium phlox*

- ๑ *Dendrobium lawsii*
 ๒ *Dendrobium smilliac*
 ๓ *Dendrobium chrysoglossum*
 ๔ *Dendrobium* Paradise Lorria

- ๑ *Dendrobium finisterrae*
(*Dendrobium forbesii*)
- ๒ *Dendrobium musciferum*
- ๓ *Dendrobium mirbellianum*
- ๔ *Dendrobium bifalse*

เห็ดตับเต่าของมาตากกด้วยไม้ต้นที่ ได้รับรางวัล

• ที่เมืองวาอู (WAU)

- ๑ คณะที่ไปร่วมงานแะเก็บกล้วยไม้ข้างทาง
- ๒ ศ.ระพี กำลังอธิบายเรื่องกล้วยไม้ที่ระดับความสูงประมาณ ๓,๐๐๐ ฟุต
- ๓ ศ.ระพี ชี้ให้เห็นกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติที่ขึ้นอยู่ตามพื้น
- ๔ ศ.ระพี กำลังดูเฟินต้น (tree fern)
- ๕ ชาวพื้นเมือง เก็บกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ ที่ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๑๐,๐๐๐ ฟุต

ติดตัวกลับมาเป็นของตนแม้แต่ต้นเดียว นี่คือนิสัยอันเป็นธรรมชาติของผม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังจากสังเกตเห็นทำให้รู้สึกว่ ภายในคณะมีหลายคนจ้องอยากได้กล้วยไม้ ตนจึงไม่ต้องการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับใครให้เกิดความรำคาญขึ้นกับตัวเอง

รถเล่นพาคณะเราสูงขึ้นไปถึงระดับเกือบ ๑๐,๐๐๐ ฟุต แล้วก็กลับรถลงมาทางเก่า และส่งชาวพื้นเมือง ๔ คนที่ติดขึ้นไปใช้ปืนต้นไม้เสร็จแล้วจึงเดินทางกลับที่พัก รับประทานอาหารกลางวันล่าช้ากว่ากำหนดมากพอสมควร อาหารมื่อนั้นคงมีขนมปังชุดเก่า แฮมกระป๋อง เนยเหลว เนยแข็ง ผักสลัด ต้นหอม มะเขือเทศ และชา กาแฟ

ผมหันมามองตัวเอง จึงพบว่าปกคลุมไปด้วยฝุ่นหนามากแทบจะทั่วทั้งตัวคล้ายๆ ช่วงที่ออกไปสำรวจพันธุ์ไม้ในเมืองไทยระหว่างช่วงฤดูแล้งซึ่งก็คงเป็นสภาพธรรมชาติภายในกระบวนการสิ่งแวดล้อมของประเทศเขตร้อนทั่วๆ ไป ดังนั้นถ้าใครบอกว่าตนสนใจจะออกไปศึกษาพันธุ์ไม้ป่าในธรรมชาติ หากมีความจริงใจ ก็คงไม่บ่นเรื่องความยากลำบาก โดยที่เห็นเป็นเรื่องธรรมดาซึ่งเข้าใจได้ไม่ยาก

พอได้เวลาบ่าย ๒ โมง คณะเราก็ออกเดินทางไปตามทางเท้า อ้อมไปสู่ด้านหลังของภูเขาเพื่อชมธรรมชาติภายในวนอุทยานแม็คอาดัม (Mc Adam National Park) ที่นั่นมีบรรยากาศเป็นมุมสงบมุมหนึ่ง มีสระบัวสายสีต่างๆ

เราพบคนพื้นเมืองผิวดำประมาณ ๑๐ กว่าคน กำลังใช้มีดหวดหญ้าทำความสะอาดในบริเวณนั้น สภาพบรรยากาศโดยรอบเป็นป่าสนค่อนข้างหนาทึบมาก หลังจากพิจารณาแล้วทำให้รู้สึกว่ น่าจะเป็นต้นสนที่นำมาปลูกหลังจากป่าดั้งเดิมถูกทำลายไปก่อน

เราขึ้นรถซึ่งขับตามหลังมา เล่นทะเล่ออกไปนอกบริเวณนั้นแต่ยังมีสภาพเต็มไปด้วยต้นสน ทางเริ่มคดเคี้ยวขึ้นๆ ลงๆ เต็มไปด้วยก้อนหิน ลัดเลาะเชิงเขา

ไปสู่อีกด้านหนึ่งซึ่งอยู่ไกลออกไป ในที่สุดก็ไปถึงหมู่บ้านเล็กๆ ซึ่งเป็นแหล่งที่อาศัย
ของชาวพื้นเมือง ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นชนบทของที่นี่

มีโรงเรียนหลังเล็กๆ อยู่ในสภาพค่อนข้างเก่ามาก บ้านเรือนที่ชาวบ้านพัก
อาศัยก็มีสภาพเก่ามาก แต่มีโบสถ์คริสต์ค่อนข้างใหม่มาก อีกทั้งมีสี่ล้อตลอดจนรูปแบบ
สววยงามพอใช้ สำหรับพื้นฐานของชุมชนลักษณะอย่างนั้น ชาวบ้านพูดภาษาอังกฤษ
ได้อย่างน่าแปลกใจมาก แม้แต่เด็กๆ

ด้านหลังหมู่บ้านออกไปเป็นลำธารน้ำใสสะอาด นับว่าเป็นสัญญาณที่บ่ง
บอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ มีสิ่งซึ่งน่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งก็คือ มีซาก
รถจี๊ปเก่าๆ จอดทิ้งไว้ ๒ คัน และยังมีรถจี๊ปแลนด์โรเวอร์ในสภาพค่อนข้างเก่า
จอดอยู่อีกคันหนึ่ง แสดงว่า มีอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกเข้าไปพัฒนาชาว
บ้านมาพอสมควรแล้ว

ในที่สุด ก็พบว่า มีชายชาวพื้นเมืองคนหนึ่งเดินออกมาทักทายจับมือกับ
คนในคณะเราทุกคน นอกจากนั้นยังนำเอาหอกใบพาย ธนู และลูกศรอาบยาพิษมา
ให้ชมพร้อมทั้งอธิบายวิธีใช้ให้คณะเราฟังด้วย ในที่สุดจึงรู้ว่า เขาเป็นผู้ใหญ่บ้าน
ของหมู่บ้านแห่งนี้

คนนำทางได้อธิบายให้เราฟังว่า บนเกาะปาปัวนิวกินี มีชนพื้นเมืองผิวดำ
อยู่ไม่น้อยกว่า ๕๐๐ เผ่า ถ้าพิจารณาอย่างคร่าวๆ อาจแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม

กลุ่มแรก คือ พวกที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ราบต่ำใกล้ชายฝั่งทะเล เรียกกันว่า
พวก low lander คนกลุ่มนี้มีรูปร่างค่อนข้างใหญ่ แต่ไม่ดุร้ายมากนัก

ส่วนอีกพวกหนึ่งอาศัยอยู่ตามภูเขา รวมทั้งบนที่ราบสูง เรียกกันว่า high
lander คนกลุ่มนี้ตัวเล็กๆ เคลื่อนที่ได้แคล่วคล่องว่องไวมาก ชอบชุมนุมตัวอยู่

บนต้นไม้ ใช้หอกอันเล็กๆ อาบยาพิษร้ายแรง สามารถโจมตีศัตรูได้อย่างฉับพลัน

ในช่วงหลังๆ ทางการอสเตรเลียได้เข้ามาปกครองและเข้าถึงอย่างกว้างขวาง รวมทั้งนำเอาคริสต์ศาสนาเข้ามาเผยแพร่ ทำให้สถานการณ์ดีขึ้นมาก แต่ก็ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นถูกทำลายไปมาก ดังจะพบว่า ช่วงหลังๆ ป่าถูกทำลายลงไปโดยคนพวกนี้กว้างขวางมากขึ้น

เราเดินทางกลับออกมาจากหมู่บ้านในช่วงเวลาบ่ายแก่ๆ สักหน่อย แล้วมาแวะโรงสีกาแฟ (WARRA WAU COFFY ESTATE- coffee mill) ซึ่งรับซื้อผลกาแฟสดที่เจ้าของสวนจ้างเด็กๆ ชาวบ้านเก็บในช่วงเช้ามืด ดึงเล้าให้ฟังแล้วนำมาเอาเปลือกออก ส่วนเมล็ดซึ่งมีเมือกติดอยู่ก็จะเอาหมักอีก ๗๒ ชั่วโมง เพื่อล้างเมือกออก เสร็จแล้วจึงนำมาเข้าเครื่องอบแห้ง รวม ๒ ช่วง

หลังจากพิจารณาเห็นว่าแห้งสม่ำเสมอแล้ว จึงนำมาเข้าเครื่องคัดขนาดและความสมบูรณ์ของเมล็ด หลังจากนั้นก็นำมาบรรจุลงกระสอบ ส่งไปจำหน่ายต่อไป

เสร็จจากการเยี่ยมชมโรงสีกาแฟแล้ว จึงเดินทางออกมาอีกเส้นทางหนึ่ง ก่อนที่จะกลับไปยังบ้านพักที่สถาบันนิเวศวิทยา ซึ่งต้องผ่านหมู่บ้านคนพื้นเมืองอีกแห่งหนึ่ง ได้พบว่า นายโซมารี (Mr.Somaree) ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองผิวดำ และดำรงตำแหน่งผู้ปกครองทางการเมือง (Chief Minister) ฝ่ายชาวพื้นเมืองกำลังพูดปลุกระดมชาวบ้านอยู่ในหมู่บ้าน

ช่วงนั้น เกะปาปัวนิวกินีซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของออสเตรเลียมาเป็นเวลานานหลายปี กำลังมีการเตรียมการประกาศเอกราชในอีกไม่เกิน ๑-๒ ปีข้างหน้า

คณะเราได้รับการติดต่อแจ้งมาว่าประมาณเวลา ๑๗.๐๐ น. นายโซมารี จะมาเยี่ยมสถาบันนิเวศวิทยาอู จึ่งขอให้เราเดินทางกลับ เพื่อไปรอต้อนรับที่นั่น คณะเราจึงรีบเดินทางกลับ และรอจนถึงเวลา ๑๘.๐๐ น. ก็ยังไม่ปรากฏว่านายโซมารีมาถึง ในที่สุดจึงทราบว่าเลื่อนกำหนดไปเป็นวันรุ่งขึ้น เวลา ๗.๓๐ น. ทางสถาบันได้จัดงานเลี้ยงรับรองให้คณะเราอย่างเรียบง่ายที่สำนักงาน จนถึงเวลา ๑๘.๓๐ น. จึงกลับที่พักเพื่อพักผ่อน

คำวันนี้ คุณอังเดร มิลล่า สุภาพสตรีผู้นำหมายเลข ๑ ของคณะเราและ เป็นเจ้าของเรื่องคนสำคัญได้จัดการเชิญแขกมารับประทานอาหารค่ำ ณ ที่พัก เพื่อพบปะกันและกัน โดยมีคุณอาเธอร์ แคเรย์ ซึ่งมีตำแหน่งคล้ายนายอำเภอที่นั่น (Mr.Arthur Carey, District Commissioner, LAE, PAPUA NEW GUINEA) มาร่วมด้วย

ดร.เกรสเซท หัวหน้าสถาบันฯ ได้เล่าให้ผมฟังว่าเขาเป็นอาจารย์สอนนักศึกษาในวิชานิเวศวิทยา ได้นำนักศึกษาวิชาพฤกษศาสตร์สาขานี้มาลงพื้นที่ด้วย เพื่อเพาะนิสัยให้เป็นคนรักธรรมชาติ เพื่อจะได้ออกไปเป็นนักวิชาการที่ดี มีคุณภาพ บางครั้งเขาต้องผจญปัญหาจากพวกเผ่าป่า และพวกทำเหมืองแร่ทองคำ

ผมฟังแล้วรู้สึกประทับใจมาก และนี่ก็อยู่ในใจว่า ถ้าเขาเป็นครูที่ดีจริงก็น่าจะพูดจริงทำจริง ยิ่งใช้ชีวิตทำงานร่วมกับลูกศิษย์อย่างไม่ถือเขาถือเราด้วย คงได้รับประโยชน์ทั้งครูและศิษย์

คำวันนี้ เรานั่งคุยกันท่ามกลางสภาพอากาศที่เจิบสงบและค่อยๆ เย็นจัดมากขึ้น จนกระทั่งเวลาล่วง ๔ ทุ่มไปแล้ว บรรดาแขกจึงค่อยๆ ทะยอยกลับกันไปจนหมด

ผมคุยเพลิน เพราะรู้สึกว่าได้ความรู้ใหม่ๆ ที่น่าสนใจมาก พอแขกกลับไปแล้วจึงรู้ว่าตัวเองอ่อนเพลียมาก จึงเข้านอนโดยไม่อาบน้ำ นอกจากเข้าห้องน้ำแปรงฟันเท่านั้น แต่ก่อนจะหลับ หูก็ได้ยินเสียงบ่างร้องดังก้องมาจากในป่าลึกเช่นคืนวันก่อน เสมือนช่วยให้บรรยากาศคืนนี้ส่งท้ายด้วยควมมีชีวิตชีวาทำให้นอนสบายมากขึ้น

วันพฤหัสบดีที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๑๗

เสียงคนปิดประตูห้องน้ำแรงๆ ปลุกให้ผมตื่นขึ้นมา รุดม่านมองผ่านหน้าต่างห้องนอนออกไปภายนอกเห็นแสงสว่างเริ่มสลับๆ ซึ่งเป็นสัญญาณของวันใหม่ ช่วยให้มองเห็นสวนกาแฟได้ชัดเจนพอสมควร หันมาดูนาฬิกาซึ่งวางอยู่ใกล้ๆ หมอน เห็นบอกเวลา ๖ โมงเช้าพอดี จึงรีบลุกขึ้นเดินไปเข้าห้องน้ำอีกห้องหนึ่ง เสร็จแล้วจึงใช้กระติกน้ำร้อนที่วางอยู่บนโต๊ะชงกาแฟอุ่นๆ ดื่ม ๑ ถ้วย

อากาศยังคงหนาวเย็นพอสมควร ผมเดินลงบันไดแล้วลัดตัดป่าแถบนั้นไปเล็กน้อยก็ถึงที่ทำการของสถาบันนิเวศวิทยา และเห็นคน ๕-๖ คนยืนอยู่ตรงนั้น รวมทั้ง ดร.เกรสเชท หัวหน้าสถาบันด้วย ผมยืนรออยู่แถวนั้นได้ไม่นานนัก นายโซมารีกับคณะก็มาถึง ดร.เกรสเชท มาจุดมือผมให้ไปยืนใกล้ๆ กัน

พอนายโซมารีเดินเข้ามาหา ดร.เกรสเชทได้กล่าวต้อนรับพร้อมทั้งแนะนำผมให้เขารู้จักว่าเป็นใครมาจากไหน ในฐานะอะไร และมีความสำคัญอย่างไร หลังจากนั้นเราก็เริ่มต้นสนทนากันถึงปัญหาการอนุรักษ์ธรรมชาติ จนกระทั่งได้เวลาพอสมควรแล้ว ทางสถาบันนิเวศวิทยาจึงได้มอบ “นกปักษาสวรรค์” (Bird of Paradise) ซึ่งเป็นนกพันธุ์พื้นเมืองของปาปัวนิวกินีที่สวยงามมากและหายากกับกลอง และดอกของชนพื้นเมือง ซึ่งเป็นของเก่าให้กับนายโซมารี

และมีคำกล่าวมอบซึ่งแฝงไว้ด้วยความสำคัญทำให้ฟังแล้วสะดุดใจ คือ “นกตัวนี้ตายเอง จึงได้นำมาสตัฟไว้” ทั้งนี้และทั้งนั้น ช่วยให้อ่านถึงความรู้สึกซึ่งมีเงื่อนไขการอนุรักษ์แฝงอยู่ในส่วนลึก เสมือนย้ำว่า “ไม่ได้มีใครทำลายชีวิตนกตัวนี้”

วันนั้นมีข่าวใหญ่ว่า “ป่าแถบนั้นในบริเวณหนึ่งกำลังถูกไฟเผาผลาญทำลาย” นายโซมารีจึงมีคำสั่งด่วน ณ ที่นั้นให้ผู้รับผิดชอบในกระทรวงการอนุรักษ์ธรรมชาติ เดินทางมาพิจารณาปัญหา แล้วรายงานให้ทราบด่วนที่สุด

ผมฟังแล้วอดรู้สึกไม่ได้ว่า แนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหามาจากผู้บริหารในภาครัฐ มันก็เหมือนๆ กันหมดทุกประเทศในเขตร้อนของโลก ซึ่งไม่อาจแก้ไขปัญหอะไรได้อย่างจริงจัง เพราะผู้ที่ขึ้นไปอยู่ด้านบน ขึ้นไปเพราะมีรากฐานยึดติดอยู่กับการใช้อำนาจมากกว่าการให้ความสำคัญแก่ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

ประมาณเวลา ๑๐.๐๐ น.ของวันนั้น คณะเราก็ออกจากที่พักเดินทางไปชมตลาดขายสินค้าในหมู่บ้านแถบนั้น แวะไปชมเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งทำโดยชนเผ่าพื้นเมือง มองเห็นเสื้อผ้าสีสันต่างๆ ส่วนใหญ่ส่งมาจากฮาวาย เพราะวัฒนธรรมและรสนิยมของชาวบ้านชาวเกาะทั้งสองด้าน ดูจะมีการเชื่อมโยงถึงซึ่งกันและกัน ทำให้มีการถ่ายเทสินค้าถึงกันได้ไม่ยาก

เราเดินทางกลับที่พักประมาณ ๑๑.๐๐ น. แล้วก็กระวีกระวาดบรรจุเสื้อผ้าเครื่องใช้ต่างๆ ลงกระเป๋าใบเล็กๆ ซึ่งติดตัวมาด้วย ประมาณเที่ยงวัน คณะเราก็จะออกเดินทางจากที่พัก เพื่อเตรียมตัวขึ้นเครื่องบินกลับเมืองพอร์ตมอร์สบี

อย่างไรก็ตาม หลังการเดินทางออกจากที่พักแล้ว ได้มาแวะชมสวนที่บ้านคุณโจน ฮันท์ (Mr.Jone Hunt) ซึ่งอยู่บนไหล่เขาในบริเวณเมืองวาอุ พบว่า มีการจัดไว้ในลักษณะเลียนแบบธรรมชาติ สวยงามมาก มีเฟิร์นชายผ้าสีดาต้นใหญ่ๆ

ปลูกไว้ตามคบไม้ ผมเพลินอยู่กับการถ่ายรูปด้วยสมาธิจริงๆ

นอกจากนั้น วิญญาณความรักร่วมกับจินตนาการจากใจตัวเองยังพาเอามือข้างหนึ่งซึ่งไม่ได้ถือกล้องถ่ายรูปไปตามรั้วรอยอันเป็นธรรมชาติของชายผ้าจากนางสีดา ซึ่งมีลีลาซ้อนสลับกันอย่างเพลิดเพลिन

ท่ามกลางพะวังซึ่งกำลังวนเวียนอยู่ในหัวใจ โดยไม่ได้คิดถึงเรื่องอื่นเลย แม้แต่น้อย ทันใดนั้นเองเจ้าเงี้ยวเขี้ยวขนาดเขื่องถนัดใจก็พุ่งตัวออกมาหา โชคยังเข้าข้างผมอยู่บ้าง มันโฉบพ้อๆ กันกับเงี้ยว ผมเบี่ยงตัวหลบทำให้เจ้าเงี้ยวพุ่งเฉียดไปนิดเดียว แล้วก็ตกลงไปกองขดอยู่บนพื้นดินเสียงดัง “ป๊ाप” ใหญ่ แล้วผมก็ก้มหน้าลงไปมองมัน ส่วนมันก็แหงนขึ้นมามองผม จ้องกันอยู่ครู่หนึ่ง ความรู้สึกปรากฏออกมา ขณะนั้นมันปะปนกันจนไม่รู้ว่าอะไรกันแน่ ใจหนึ่งก็สะดุ้งและงง อีกใจก็นึกฆ่าตัวเอง แต่ก็หัวเราะแทบไม่ออก กับอีกใจหนึ่งดูเหมือนมันจะสอนให้รู้สัจธรรมลึกซึ้งมากขึ้น ใครอ่านเหตุการณ์ครั้งนี้แล้วลองนำไปคิดเอาเองเถอะครับว่า ถ้าท่านเจอเข้าบ้างจะได้อะไรจากส่วนไหน

บ้านนี้ทำสวนปลูกกล้วยไม้ค่อนข้างแปลกสักหน่อย มีการนำเอาไม้มาทำเป็นหอคอยขึ้นไปเป็นชั้นๆ แล้วเอากล้วยไม้ปลูกใส่ภาชนะนำขึ้นไปตั้งไว้ ถ้าใครคิดจะชมกล้วยไม้ชนิดไหนใกล้ๆ คงต้องปีนบันไดขึ้นไปชมเอาเอง ถ้าไม่ระมัดระวังให้ดี หรือใจยังไม่ถึงจริง อาจพลาดพลัดตกลงมาเจ็บตัวก็ได้

ที่บ้านนี้เอง คุณริก (Mrs.Wrigg) กับลูกสาวและลูกชายเดินทางแยกกันกับคณะเราเพื่อต่อไปยังเมืองเล (Lae) ทราบว่าที่นั่นมีสวนพฤกษศาสตร์น่าสนใจมากอีกแห่งหนึ่ง นอกจากนั้นยังมีการจัดงานแสดงกล้วยไม้ในช่วงวันที่ ๑๑-๑๒ พฤษภาคมด้วย แต่เราไม่มีแผนจะไปร่วม เพราะตามกำหนดจะต้องกลับเมืองพอร์ทมอร์สบีกับอังเดร มิลล่า และคณะที่มาด้วยกัน คุณฮันท์ (Mrs.Jone Hunt)

ขับรถพาเรามาส่งที่สนามบินก่อนบ่ายโมงเล็กน้อย

เครื่องบินออกบินจากสนามบินวาอุ เวลา ๑๓.๒๐ น. เครื่องเซสน่าที่เดินทางกลับเร็วกว่าเมื่อขามา เพราะจู่ผู้โดยสารได้เพียง ๘ คน รวมทั้งนักบิน เรา กลับกันมา ๗ คน เท่านั้น ดังนั้นเขาจึงจัดให้ผมนั่งคู่มากับนักบินตรงที่นั่งด้านหน้า

ขณะที่เครื่องบินออกบิน โดยเงยหัวขึ้นสู่ระดับสูง ผมสังเกตเห็นสภาพท้องฟ้ากับเมฆ ทำให้รู้สึกว่ามีฝนกระจายอยู่ทั่วๆ ไปแล้ว นักบินแก้ปัญหาด้วยการบินวนทำระดับความสูงขึ้นจนถึง ๑๔,๐๐๐ ฟุต ซึ่งอ่านได้จากหน้าปัดเข็มวัดความสูง หลังจากนั้นก็บินข้ามเมฆฝน พ้นออกมาจากหุบเขาอันเว้งว่างกว้างใหญ่ ลดระดับลงมาเหลือประมาณ ๙,๕๐๐ ฟุต บินขนานมากับฝั่งทะเลด้านใต้ของตัวเกาะจนกระทั่งถึงเมืองพอร์ตมอร์สบี และลงสนามเวลา ๑๔.๓๐ น. มีรถยนต์จากมหาวิทยาลัยมารอรับ พากลับถึงที่พักประมาณ ๑๕.๓๐ น. เข้าห้องอาบน้ำ ชักผ้าสระผมเป็นการใหญ่

คำวันนั้น เวลาประมาณ ๖ โมงเย็น จิม แม็คเคนนี กับอังเดร มิลล่า และโจน ยัง มารับผมกับโด้งจากที่พักพาไปเลี้ยงอาหารค่ำที่ห้องอาหารอินโดนีเซีย ซึ่งอยู่ในเมือง หลังจากอิมหน้าสำราญแล้ว ก็พานั่งรถเลียบริมทะเลชมเมืองพอร์ตมอร์สบีในยามกลางคืน จนถึง ๔ ทุ่ม จึงส่งกลับที่พัก แต่ผมกับโด้งก็ยังไม่นอนคงนั่งคุยกันต่อด้วยเรื่องอะไรต่อมิอะไรจนกระทั่งวังงันไปทั้งคู่ตามประสาครูกับศิษย์หรือใครได้ยินอาจรู้สึกว่ามันเป็นประสาระหว่างเพื่อนกับเพื่อนก็เป็นได้ทั้งนั้น สุดแล้วแต่จะคิดกันไปเอง

แล้วในที่สุด ชีวิตที่เกาะปาปัวนิวกินีก็สิ้นสุดไปอีกหนึ่งวัน

วันศุกร์ที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗

ในที่สุดท้องฟ้าก็เริ่มสาง เป็นสัญญาณของวันใหม่ที่เริ่มอย่างเข้ามาแทนที่ ผมตื่นนอนก่อนที่แสงสว่างจากพระอาทิตย์จะมาถึงเช่นวันก่อนๆ เพราะตนเป็นคนมีนิสัยไม่ยอมแพ้ธรรมชาติง่ายๆมาตั้งแต่เด็กๆ

หลังจากเข้าห้องน้ำอาบน้ำกระวีกะวาดแล้ว ก็ออกมานั่งบันทึกการทำงานและเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งผ่านเข้ามาในชีวิตมีโอกาสสัมผัสเท่าที่พอจะจำได้ ส่วนโด้งก็จัดการเอาผ้าที่จะซักจากเราสองคนใส่เครื่องซักผ้าจนเสร็จ

ผมยังคงนั่งทำงานติดต่อกันเรื่อยมาจนกระทั่งเกือบถึงเวลาเที่ยงวัน อังเดรจึงขับรถมารับเราสองคนไปรับประทานอาหารกลางวันที่บ้านของเขา ส่วน จิม แม็คเคนนี่ นั้น เราทราบว่าเขากับภรรยาและลูกเดินทางกลับออสเตรเลียไปแล้ว ตั้งแต่ตอนสายๆ

ช่วงบ่าย อังเดร ทิ้งเราสองคนไว้ที่บ้านพักของเธอ ร่วมกับโจน ยัง ปล่อย ให้นั่งคุยกันไปอ่านหนังสือไปบ้าง ส่วนเธอเองออกไปทำงานที่สวน ผมใช้เวลาบางส่วนถ่ายรูปกล้วยไม้ คาทาเซตัม แซคคาตัม (*Catasetum saccatum*) ซึ่งกำลังออกดอกบานสวยงามอยู่ในสวนหลังบ้านพักของอังเดร ช่อยาว สีเข้มเกือบดำ มีแหล่งกำเนิดตามธรรมชาติอยู่ในประเทศเปรู อเมริกาใต้ ทราบว่า อังเดร ส่งกล้วยไม้ต้นนี้มาจากสวนกล้วยไม้ของมารกาเร็ต อิลเกนฟริทซ์ (Margaret Ilgemfritz Orchids) ในมลรัฐมิชิแกน สหรัฐอเมริกา

เรานั่งคุยกันอยู่ที่บ้านอังเดรจนกระทั่งเวลาล่วงเข้ามาถึงช่วง ๔ โมงเย็น อังเดรจึงให้รถมารับเราให้ขนของย้ายบ้านไปอยู่แทนหลังที่จิม แม็คเคนนี่เคยพัก เนื่องจากอยู่ใกล้กับบ้านพักของอังเดรหลังใหม่

คำวันนั้นเราเดินไปรับประทานอาหารค่ำที่บ้านของอังเดร แม้จะย้ายมาอยู่ใกล้กัน แต่เราก็หลงทางจนได้ เนื่องจากทั้งสองคนยังไม่คุ้นกับสถานที่มากนัก ยิ่งเป็นช่วงเวลาค่ำด้วย ในที่สุดอังเดรก็ตามหาจนพบแล้วพาไปที่บ้าน

ระหว่างการสนทนากันอย่างเป็นกันเอง ในที่สุดอังเดรก็พูดถึงเรื่องซึ่งต้องการขอความร่วมมือจากเราโดยส่ง แฟรงค์ กิเนต (Mr. Frank Ginate) คนพื้นเมืองผิวดำซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าสวนของมหาวิทยาลัยไปเมืองไทย ให้เราฝึกงานด้านกล้วยไม้สักระยะหนึ่งประมาณ ๕-๖ อาทิตย์

เราตกลงกันว่าจะส่งแฟรงค์ไปในช่วงเดือนสิงหาคม ๒๕๑๓ ซึ่งนอกจากไปฝึกงานตามสวนและในห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้แล้ว ในด้านสังคมและงานส่งเสริมเผยแพร่ก็เป็นเรื่องสำคัญมาก

ช่วงนั้นระหว่างเดือนสิงหาคม ต้นเดือนมีนาคมแสดงกล้วยไม้ที่จังหวัดเพชรบุรี กลางเดือนที่จังหวัดเชียงใหม่ และปลายเดือนที่จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งในช่วงนั้นวงการกล้วยไม้ของไทยยังมีการประสานงานกันดีพอสมควร เพราะจุดเหล่านี้ยังไม่ได้รับเอาอิทธิพลเงินและวัตถุเข้าไปทำลายมากนัก

เราคิดจะให้แฟรงค์ฝึกงานครบทุกด้านเพื่อจะได้มีโอกาสเรียนรู้การพัฒนาอย่างมีระบบตามแบบฉบับที่เราทำได้ผลมาแล้ว

ช่วงนั้นผมได้เริ่มความคิดที่จะให้มีการจัดงานประชุมกล้วยไม้ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกขึ้น เนื่องจากเห็นว่าภูมิภาคนี้มีกล้วยไม้ธรรมชาติอย่างหลากหลายสมควรจะได้ร่วมมือกันอนุรักษ์และพัฒนาบนพื้นฐานตนเอง

นอกจากนั้นผมยังถือโอกาสทาบตามอังเดรให้ไปพูดเรื่องการอนุรักษ์กล้วยไม้ป่าที่ปาปัวนิวกินี ในการจัดประชุมครั้งแรก ณ กรุงโตเกียว ซึ่งเราได้ตกลง

ไว้แล้วทำให้ญี่ปุ่นรับเป็นเจ้าภาพจัดประชุมครั้งที่หนึ่ง

การคุยกันที่บ้านอังเดรค่าวันนั้นได้สาระสำคัญ มาหลายเรื่อง จนกระทั่งได้เวลาที่เขาเห็นว่าผมกับ โต้งคงจะเหนื่อยมาหลายวัน จึงได้ให้หมอคนหนึ่งขับรถส่งเรากลับที่พัก แต่ผมก็ยังไม่ยอมนอน คงนั่งทำงานต่อท่ามกลางอากาศเย็นสบายจนกระทั่งสองยามกว่า

วันเสาร์ที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๑๗

เช้าวันนี้สิ่งที่ไม่ผิดแปลกไปจากเช้าวานก่อนๆ ก็คือ การตื่นนอนแต่เช้าตรู่ พอตื่นขึ้นมา หูก็ได้ยินเสียงนกนานาชนิดบินมาร้องอยู่ที่กิ่งไม้ตรงบริเวณใกล้ๆ หน้าต่างห้องนอน เป็นการสร้างความรู้สึกสดชื่นให้กับตัวเองตั้งแต่เริ่มต้นเปิดฉากของชีวิตวันใหม่

ซึ่งมันคงไม่ใช่ความซ้ำซากที่น่าเบื่อหน่าย หากเป็นการช่วยย้ำรากฐานความรักธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ให้ยิ่งรากลึกซึ่งยิ่งขึ้นมากกว่า เพราะทุกครั้งที่มีโอกาสสัมผัสกับบรรยากาศอย่างนี้ คุณจะรู้สึกสดชื่นและมีชีวิตชีวามากขึ้น

อีกสิ่งหนึ่งซึ่งไม่ผิดแปลกไปจากเช้าวานก่อนๆ ก็คือ พอตื่นขึ้นมาก็พบกับ ไข่ต้มสองฟองกับถ้วยเคลือบสีขาวใบเล็กๆ ซึ่งใส่เกลือเม็ดโตๆ วางไว้กลางโต๊ะ แสดงว่าโต้งลุกขึ้นมาจัดเตรียมไว้ให้ครูของเขอย่างเรียบร้อย โดยรู้ว่าครูคนนี้จะใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ว่ามีอะไรก็กินได้ทั้งนั้น โดยไม่ทำให้ใครเดือดร้อน และมองเห็นความสำคัญของน้ำใจคนเหนือกว่าสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น

เมื่อไม่กี่วันที่ผ่านมา อังเดรเคยถามผมว่า อยากได้กล้วยไม้อะไรเพื่อนำไปปลูกในเมืองไทยบ้าง ยิ่งสังเกตเห็นว่าผมไม่เคยเอ่ยปากอยากได้อะไรเลย แม้กระทั่งพันธุ์ไม้ที่เดินทางไปเก็บรวบรวมมาด้วยกันจากวากูก็พบว่าคนอื่นโดยเฉพาะ

จากออสเตรเลียแย่งกันเอาไปหมด ดูเหมือนอังเดรจะถามผมเรื่องนี้บ่อยขึ้น

ในที่สุดก็เลยตอบไปว่า ให้ไปถามโด้งดูก็แล้วกัน ปกติผมเป็นคนมีนิสัยไม่ค่อยจะเก็บอะไรไว้กับตัวเอง แม้มีลูกศิษย์ลูกหาเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อใครต้องการอะไรก็ตามหรือไม่หากตนคิดจะทำอะไรให้กับใคร มักมอบให้ลูกศิษย์เป็นผู้พิจารณาตัดสินใจ แม้จะผิดบ้างถูกบ้างก็ไม่เอามาติดใจ

เนื่องจากให้ความสำคัญแก่การพัฒนาคนเหนือการสร้างงาน ถ้าคนมีโอกาสเรียนรู้กว้างมากขึ้น ในระยะยาวเขาอาจสืบทอดความคิดในการสร้างงานต่อไปได้ไกล แม้ชีวิตเราอาจจบสิ้นไปแล้ว ดังนั้นจึงพบความจริงว่า คนที่เข้ามาทำงานกับผม มักไม่ค่อยถูกผมว่ากล่าวหรือตำหนิเลย แต่คนที่มองเห็นภาพดีๆ มักรู้สึกแต่เพียงว่าเป็นคนใจดีกับคนทั่วไปเท่านั้น

วันนี้ก็เช่นกัน ผมตกลงไว้กับโด้งว่าให้ใช้เวลาว่างในช่วงเช้า ไปสำรวจดูที่สวนกล้วยไม้ของมหาวิทยาลัยว่ามีพันธุ์อะไรที่พอจะนำกลับไปใช้ทำพื้นฐานการผสมพันธุ์ให้เป็นประโยชน์แก่เมืองไทยได้บ้าง หลังจากพิจารณาแล้วก็ให้บอกกับอังเดร เพื่อจะได้ช่วยจัดการให้ เพราะเขาอยากให้เราอยู่แล้ว

ดังนั้น หลังจากอาหารเช้าของเราสองคนผ่านพ้นไปโด้งจึงไปที่สวนของมหาวิทยาลัย เพื่อพิจารณาคัดเลือกพันธุ์กล้วยไม้ที่ต้องการ จนกระทั่งถึงเวลาเที่ยงวันจึงเดินทางกลับ ส่วนผมอยู่ที่บ้านพัก ก็นั่งทำงานจดบันทึกเกี่ยวกับสาระซึ่งคิดว่าน่าคิดน่ารู้ จนกระทั่งถึงเที่ยงวันเช่นกัน

หลังจากนั้น โด้งก็เอารถไปจ่ายของเล็กๆ น้อยๆ มาประกอบอาหารรับประทานกัน ในที่สุดเมื่อกลางวันก็ผ่านพ้นไปอีกครึ่งหนึ่ง วันนั้นคงต้องสารภาพความจริงว่า เราสองคนค่อนข้างเพลียมาก จึงขอเวลาพักผ่อนจนถึง ๔ โมงเย็น

หลังจากนั้นก็ลุกขึ้นมาทำอะไรต่อมียะไรต่อมามาก

พอได้เวลาประมาณ ๑ ทุ่ม อังเดรก็ขับรถมารับเรา พาเข้าเมืองไปเลี้ยงอาหารจีนที่ร้านอาหารเร็กซ์ (Rex Restaurant) อยู่ถนนสายเดียวกันกับโรงแรมโบโรโค (Boroko Hotel) อาหารจีนร้านนี้ดีพอใช้แต่คิดว่าคงจะแพงน่าดู

การเลี้ยงอาหารค่ำวันนี้ รู้สึกว่าจะเป็นการเลี้ยงส่ง คุณจอร์จ ริจ (Mrs. George Ridge) กับลูกสองคน และจอห์น ยังด้วย เนื่องจากพรุ่งนี้เข้าคนกลุ่มนี้จะเดินทางกลับออสเตรเลีย เสร็จจากการเลี้ยงอาหารค่ำวันนี้แล้วเขาก็ส่งเรากลับถึงที่พักประมาณ ๓ ทุ่มครึ่ง ผมนั่งเขียนหนังสือต่อจนกระทั่งถึง ๕ ทุ่มจึงได้เข้านอน ส่วนจอห์น ยัง ยังไม่ยอมนอน คงนั่งล้างทำความสะอาดกล้วยไม้ที่เก็บมาจากวาอุเมื่อวันก่อน จนกระทั่งเกือบตีสอง

มีข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่ง สำหรับชีวิตคนพื้นเมืองที่นี่ เนื่องจากมีรายได้ดี มาก อังเดรเล่าให้ฟังว่าช่วงนั้น คนงานทั่วๆ ไปมีรายได้อาทิตย์ละประมาณ ๓๐ เหรียญออสเตรเลีย (ประมาณ ๙๐๐ บาทหรือเดือนละ ๓,๖๐๐ บาท) เทียบกับคนงานในเมืองไทย ระหว่างนั้นได้เพียงเดือนละ ๓๐๐ กว่าบาท อาหารการกินที่นั่นก็ ยังถูกมาก

การจ่ายเงินค่าจ้าง ๒ อาทิตย์จ่ายครั้งหนึ่ง โดยจ่ายวันศุกร์เว้นศุกร์ แต่หน่วยงานต่างๆ พยายามจ่ายไม่ให้ตรงกัน คนพื้นเมืองไม่มีนิสัยเก็บเงิน พอศุกร์ ไหนเงินค่าแรงออก ศุกร์หรือเสาร์นั้นก็เลยสุราอาหารกันตลอดทั้งคืน มีการติดไฟราวสีต่างๆ ไว้หน้าบ้าน หลังจากนั้นก็จะกระเปียดกระเสีयरกันต่อไปแบบได้มือชนมือ ถ้าถึงคราวหน้าไม่ได้รับเงินก็คงไม่มีจะกิน

เราเคยถามเขาว่า เก็บเงินได้บ้างหรือเปล่า เขามองหน้าแล้วหัวเราะชอบใจ

เสมือนเป็นเรื่องขบขันมากๆ คนทั่วๆไปที่นี้ใจดี ยิ้มแย้มแจ่มใสทักทายกันอย่างเป็นกันเอง แม้ใครจะว่ารูปชั่วตัวดำก็ตาม เสียอย่างหนึ่งคือมีกลิ่นตัวแรงมาก คาดว่าคงจะไม่ค่อยรู้จักการอาบน้ำ

เราเข้าไปเยี่ยมในมหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก บางวันก็เข้าไปในห้องปฏิบัติการเคมีและฟิสิกส์ มีโต๊ะสนุกเกอร์อยู่ในอีกห้องหนึ่งซึ่งติดกัน คนที่นั่นเล่าให้ฟังว่า วันดีคืนดีพบว่า กระจกห้องปฏิบัติการแตก มีขวดเปียร์เข้าไปกลิ้งอยู่ที่พื้นห้อง แสดงว่านักศึกษาที่นั่นไม่ค่อยจะรับผิดชอบต่อการเรียนเท่าไรนัก

นอกจากนั้นคนเล่ายังวิจารณ์ต่อไปว่า อาจารย์ที่นั่นล้วนแต่มีมือดีฯ มีผลงานเก่งมาจากที่อื่นแทบทั้งนั้น จึงมีค่าจ้างสูงมาก แต่มาสอนตามสัญญาจ้างเป็นช่วงๆ

เหตุหนึ่งซึ่งทำให้นักศึกษามีนิสัยไม่ค่อยจะดี ก็เพราะว่า อาจารย์ที่มาสอนส่วนใหญ่ไม่ได้มุ่งหน้ามาสอนจริงๆ แต่เป็นเพราะเหตุว่า ดินแดนแห่งนี้ยังมีความเร้นลับของธรรมชาติ ซึ่งทำให้บรรดานักวิชาการเก่งๆ รู้สึกท้าทายที่จะมาทำงานค้นคว้าวิจัยเพื่อหาชื่อเสียงมากกว่า

ผมแวะไปเยี่ยมบ้านศาสตราจารย์ชาวผิวขาวคนหนึ่งซึ่งหลายคนบอกว่ามีความรู้ ความเก่งกาจในสาขาวิชาชีววิทยาเรื่องแมงมุมมาก

เย็นวันนั้น ถูกเชิญเข้าไปนั่งในห้องรับแขกภายในบ้านพักซึ่งอยู่ชายป่า พบแมงมุนานาชนิดชักใยกันแทบจะเต็มไปทั้งห้อง บางตัวมีขนาดใหญ่มากสีดำมะเมื่อมอีกทั้งมีขนรุงรังน่ากลัว จึงเกิดความรู้สึกว่านักวิชาการคนนี้จะใช้ชีวิตกินนอนอยู่กับแมงมุมจนเป็นธรรมชาติ

“ผมคงจะคุยทิ้งไว้แค่นี้ก่อน ประเดี๋ยวจะไม่ได้หลับได้นอน”

วันอาทิตย์ที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗

หลังจากตื่นนอน เข้าห้องอาบน้ำแต่งตัว ออกมารับประทานอาหารเช้าเสร็จแล้ว ก็นั่งทำงานต่อมาจนกระทั่งถึงเวลาประมาณ ๑๑.๐๐ น. อังเดรขับรถมารับจนยัง ไปส่งที่สนามบิน เพื่อพบกับ จอร์จ ริง เดินทางกลับออสเตรเลีย ดังนั้นต่อจากนี้ไป บ้านที่พักคงเหลือเพียงเราสองคนเท่านั้น

ถึงเวลาประมาณเที่ยงวัน ศาสตราจารย์เค็น แลมป์ มาพบเพื่อจะขอรับตัวเครื่องบินจากเราสองคนไปช่วยยืนยันเที่ยวบินกลับเมืองไทย ซึ่งตามกำหนดจะเดินทางกลับในวันศุกร์ที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๑๗ โดยเหตุที่ยังมีเวลาเหลืออีก ๕ วันล่วงหน้า นอกจากนั้นเรายังได้รับแจ้งจากศาสตราจารย์แลมป์ว่า คำวันพรุ่งนี้จะขอเชิญไปรับประทานอาหารค่ำที่บ้านด้วย

วันนี้เรายังมีนัดต่อไปอีก เนื่องจากกัปตันจอห์น เคสเซย์ (Captain John Kessey) ซึ่งเป็นกัปตันสายการบินแควนตัส และสนใจปลูกกล้วยไม้ ได้นัดไว้ว่าเวลาเที่ยงครึ่งจะขับรถมารับเราไปรับประทานอาหารกลางวันที่บ้าน หลังจากเราขึ้นรถแล้ว กัปตันก็ขับพาเราไปตามถนนเลียบริมทะเล ผ่านไปได้ไม่นานนักก็เริ่มไต่ขึ้นเขามองลงมายังอีกด้านหนึ่งแลเห็นอ่าวสวยงามมาก มีเรือยอร์ชจอดเรียงรายอยู่เหนือผิวน้ำอันสงบราบเรียบพอสมควร เรารู้ว่าเรือเหล่านี้เป็นของบรรดาเศรษฐีฝรั่ง ซึ่งมาตั้งบ้านเรือนทำธุรกิจอยู่ในถิ่นนี้เป็นส่วนใหญ่ บ้างก็ใช้เป็นสถานที่พักผ่อนตากอากาศ

บ้านกัปตันเคสเซย์ปลูกอยู่บนไหล่เขา มีเรือนกล้วยไม้หลังเล็กๆ ปลูกอยู่อีกด้านหนึ่งในบริเวณเดียวกัน พอลงจากรถ กัปตันก็นำเราเข้าไปอยู่ในเรือนกล้วยไม้ก่อนอื่น ผมรู้สึกว่าเป็นบ้านที่ใจมากที่เรามีโอกาสมาเยี่ยม

คุยกันอยู่ในเรือนกล้วยไม้ นานพอสมควร จึงนำเราเข้าไปในบ้าน จัดอาหารเลี้ยงอย่างเป็นกันเอง ระหว่างนั้นก็เล่าเรื่องต่างๆ ให้เราฟัง ทำให้ได้ความรู้ อย่างกว้างขวาง

ก็ปัดน้ำให้ฟังว่า ดินแดนนิวกินีเริ่มต้นค้นพบโดยนักสำรวจชาวโปรตุเกส แต่ออสเตรเลียอยากให้อังกฤษปกครอง ถัดมาเยอรมันก็เข้ามาครอบครองตอนเหนือ เรียกว่า **German New Guinea (GNG)** ส่วนตอนใต้อยู่ในการปกครองของ อังกฤษ เรียกกันว่า **British New Guinea (BNG)**

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ออสเตรเลียถือโอกาสขึ้นไปยึดครองส่วนของเยอรมันไว้ เพราะอยู่กันคนละฝ่าย แล้วเอามารวมกับส่วนที่อังกฤษถือครองอยู่ เปลี่ยนชื่อจากเดิมมาเป็น **ปาปัวนิวกินี (Papua New Guinea)** ทั้งหมด

เกิดส่วนล่างซึ่งไม่อยากให้อาเชียนิวกินีมาใช้ แต่อยากรวมกับ ออสเตรเลีย แต่คนในออสเตรเลียจำนวนมากไม่อยากให้รวม เพราะเกรงว่าถ้ารวม แล้ว พวกนี้อาจอพยพเข้าไปทำมาหากินในออสเตรเลียเลยก็ได้ จึงคิดจะปล่อยให้อิสระ

ดังนั้นจึงคาดการณ์ว่า ในวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๑๗ ซึ่งกำลังจะมาถึงในไม่ช้า อาจถูกออสเตรเลียปล่อยให้เป็นอิสระ แต่เท่าที่เขาสังเกตเห็น นายโซมารีซึ่งเป็นผู้นำทางการเมืองฝ่ายคนพื้นเมืองออกไปพูดเรื่องประชาธิปไตยกับชาวบ้าน ชาวบ้านก็ยังไม่รู้เรื่องเลยว่า ประชาธิปไตยคืออะไร ขณะนี้คนกินคนก็ยังมีประปราย แต่ตำรวจไม่ยอมให้เปิดเผยข่าว

เสร็จอาหารมื้อกลางวันแล้ว หลังจากคุยกันได้รสชาติต่อมาอีกนานพอสมควร ก็ปัดน้ำเคสเชย์ก็ขับรถพาเราไปเยี่ยมตามบ้านเพื่อนๆ ของเขาบางคนต่อไปอีก

ในที่สุดรถก็แวะเข้าไปในบ้านเซอร์โดนัลด์ เคลแลนด์ และเลดี้ ราเชล เคลแลนด์ (Sir Donald Cleland & Lady Rachel Cleland) บ้านอยู่บนไหล่เขาบริเวณเดียวกันกับบ้านเฮิร์มอน สเลต บ้านนี้ปลูกหันหน้าออกทะเลมองเห็นอ่าวได้ทั้งสองด้าน มีสวนซึ่งออกแบบไว้อย่างสวยงาม แต่เราก็คุยกันไม่ได้นาน เนื่องจากเจ้าของบ้านกำลังเตรียมตัวจะออกไปแจกรางวัลการแข่งขันม้า

กัปตันเคสเชย์ ขับรถพาเราต่อไปยังบ้าน คุณเบิร์ท สตับส์ (Mr.H.H.(Bert) Stubbs) พบว่าเจ้าของบ้านและภรรยาให้การต้อนรับแก่เราอย่างดีมาก หลังจากพูดคุยกันได้ประมาณครึ่งชั่วโมงกัปตันก็ขับรถพาเราหวนกลับมาที่บ้านอีกครั้งหนึ่ง นั่งคุยกันอีกสักครู่ รู้สึกว่ากัปตันเคสเชย์ถูกอกถูกใจกับเรามากที่สุด จนในที่สุดถึงเวลาประมาณเกือบ ๕ โมงเย็น กัปตันจึงขับรถส่งเรากลับที่พักในมหาวิทยาลัย ก่อนจะลาจากกันยังบอกเราต่อไปอีกว่า ปีหน้าอาจมาบินสายเอเชีย ทำให้เดาใจว่าคงจะอยากมาเยี่ยมเราถึงเมืองไทยด้วย

เย็นวันนี้ได้จัดทำอาหารค่ำรับประทานกันสองคน ทำให้รู้สึกว่า เราถูกเชิญไปไหนต่อไหนกันมาตลอด ในที่สุดก็หวนกลับมาหาพ่อครัวเจ้าเก่า

วันนี้คงจะขอบใจเพียงแค่นี้ก่อน พรุ่งนี้อาจมีเรื่องน่าตื่นเต้นมาแล้วให้ฟังกันต่อไปอีกก็ได้ เนื่องจากอยู่ไปนานๆ เริ่มทำให้รู้สึกว่า ที่นี้มันชักจะไม่มีอะไรแน่นอนนัก แม้แต่ตัวเครื่องบินเที่ยวกลับ ซึ่งเราจองไว้ตั้งแต่ก่อนออกเดินทางมาจนกระทั่งยืนยันวันเดินทางกลับไว้เป็นทางการเรียบร้อยแล้ว แต่ก็ยังมีคนมาเตือนว่า “มันไม่แน่หรอกครับคุณ” เพราะสายการบินออกนอกประเทศมันมีอาทิตย์ละครั้งเดียวเท่านั้น ถ้าเครื่องเกิดเต็มและผู้มีสิทธิพลต้องการที่ด่วน เขาอาจเชิญเราออกก่อนก็ได้ ฟังแล้วตกใจ คิดอยู่ในใจว่า ถ้าพลาดท่าต้องอยู่อีก ๗ วัน ตายละวา จะเอาอะไรอยู่เอาอะไรใช้ และอยู่ไปทำไมกัน?

วันจันทร์ที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗

ผมตื่นนอนแต่เช้ามีดเช่นเคย แม้ว่าอากาศจะเย็นสบายแค่ไหน แต่ตนก็ไม่สามารถตกเป็นเหยื่อมันอย่างแน่นอน หลังจากทำกิจวัตรในช่วงเช้าเช่นที่เคยปฏิบัติมาแล้วในวันก่อนๆ

ประมาณเวลา ๙ โมงเช้า แฟรงค์ กิเนท ก็ขับรถมารับเราสองคนที่บ้านพักพาไปที่ภาควิชาชีววิทยา เพื่อพบกับศาสตราจารย์เค็น แลมป์ หลังจากนั้นศาสตราจารย์แลมป์ก็นำเราไปพบกับ ดร.ที.เอ็น.คาน (Dr. T. N. Khan) ที่คณะเกษตรศาสตร์อีกทอดหนึ่ง โดยที่คิดว่าผมอาจให้ข้อเสนอแนะอะไรดีๆ แก่การพัฒนาดะ

ในที่สุดผมก็จับความคิด ดร.คานได้อย่างหนึ่งว่า เน้นความสำคัญของพืชในวงศ์ถั่ว (Leguminosae) มากๆ โดยเฉพาะเรื่องลำดับความสำคัญไว้ที่ถั่วประเภทซึ่งใช้เป็นอาหารและทำปุ๋ยหมัก ตลอดจนพืชคลุมดินแสดงว่า คนที่นั่นเริ่มมองเห็นปัญหาการสูญเสียสภาพแวดล้อมที่พื้นดินกันบ้างแล้ว

เช้าวันนี้มีเรื่องไม่ดีเกิดขึ้นจริงๆ เราทราบว่าเมื่อคืนนี้กล้วยไม้ในสวนรวบรวมพันธุ์ไม้ของมหาวิทยาลัยถูกขโมย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หวายพื้นบ้านชื่อ *Dendrobium austrinoglossum* ต้นซึ่งเพิ่งได้รับรางวัลยอดเยี่ยมในงานมาสดๆ ร้อนๆ และดูเหมือนว่าทั้งอังเดรและคนพื้นเมืองลูกน้องของอังเดรมีความภูมิใจนักหนา ดังที่เคยเล่าไว้ในช่วงท้ายๆ ของบันทึกเมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๗ ได้อันตรธานไปพร้อมกับส่วนที่คัดและขยายพันธุ์ไว้ทั้งหมดหรืออาจเรียกได้ว่า “กวาดเอาไปจนเรียบ” และยังมีแคทลียา แวนดาไบร่ง ที.เอ็ม.เอ. รวมทั้งหวายชนิดอื่นๆ ซึ่งคัดไว้อย่างดีแล้วด้วย

ผู้ดูแลสวนกล้วยไม้กิบคิน

ผมและโด้รีบไปเยี่ยมที่สวน พบอังเดรนั่งร้องไห้สะอึกสะอื้นอยู่กับโด้ะ ทำงานอย่างน่าสงสาร ส่วนลูกน้องคนพื้นเมือง ต่างก็นั่งจับกลุ่มหน้าม่อยไปตามๆ กัน จนแทบไม่มีกะจิตกะใจจะทำงานอะไรต่อไปอีก ผมเดินไปปลอบใจอังเดร ส่วนโด้ะ หันไปหาคนพื้นเมืองกลุ่มนั้น แล้วพูดเป็นเชิงตลกขบขันว่า “โกรธมันใช่ไหม ทำไม ไม่จับมันมากินเสียเลย” ผมก็นึกอยู่ในใจว่า ถ้าจะจับกินก็อาจเล่นงานโด้ะก่อนคนอื่น

อังเดรระบายความในใจให้ผมฟังอย่างตรงไปตรงมา ในฐานะที่รู้สึก เสมือนว่าผมเป็นคนหนึ่งซึ่งเขาไว้วางใจและศรัทธามากๆ ว่า เขาเชื่อเหลือเกินว่า เรื่องนี้เป็นผลจากการกระทำของคนผิวขาวที่มาจากแหล่งอื่น ผมเคยเขียนเล่าให้ ฟังแต่ช่วงแรกๆ แล้วว่าอังเดรเป็นชาวฝรั่งเศส ที่ติดตามสามีเข้ามาทำเหมืองแร่ทองคำ ครั้นสามีตายก็เลยตั้งรกรากอยู่ที่นี้ และที่สำคัญที่สุดก็คือ อังเดรเป็นคนที่มีความมุ่งมั่นคงอยู่เคียงข้างชนเผ่าพื้นเมืองอย่างชัดเจนมาตลอด ซึ่งแน่นอนที่สุด ย่อมไม่ อยากเห็นคนผิวขาวเข้ามาเอาไรต์เอาเปรียบชนพื้นเมือง แม้ในบ้านพักของอังเดรก็ เลี้ยงคนพื้นเมืองเอาไว้โดยให้ความไว้วางใจอย่างเต็มที่

เรื่องที่เกิดขึ้นครั้งนี้ ภายในวันนั้นเองผมทราบต่อมาว่า อังเดร วิ่งไปพบ ข้าหลวงใหญ่ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ ขอให้สั่งปิดทำเรือและ เครื่องบินเพื่อตรวจค้นผู้โดยสารก่อนเดินทางออกนอกประเทศ แต่ในที่สุดก็ คำนวณน้ำหนักไม่ได้

ประมาณเวลาบ่าย ๒ โมง ศาสตราจารย์แลมบ์ขับรถนำเรามาส่งยังที่พัก แต่แล้วเวลาประมาณบ่าย ๓ โมงครึ่ง อังเดรก็ส่งรถมารับเรากลับไปสวนของ มหาวิทยาลัยอีกครั้งหนึ่ง พอไปถึงที่นั่นจึงพบว่า มีนักข่าวหญิงชาวพื้นเมืองจาก หนังสือพิมพ์ชื่อดังฉบับหนึ่งมารอขอสัมภาษณ์ผมอยู่แล้ว ส่วนใหญ่ถามความ คิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มและโอกาสในการพัฒนาที่เชื่อมโยงถึงการอนุรักษ์กล้วยไม้

พันธุ์ธรรมชาติของป้าป้าวิภาณี ซึ่งเรื่องนี้ผมตอบได้ชัดเจนอยู่แล้วเนื่องจากตนมีอยู่ในใจตลอดระยะเวลาการทำงานเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว

วันเดียวกันนั้น เวลาบ่ายห้าโมงเย็น ภาคิชาชีววิทยาได้เชิญให้โต้่งบรรยายเรื่อง “การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้” ซึ่งผมสนับสนุนเต็มที่ แม้ว่าจะมีผู้เข้าฟังบรรยายไม่มากนัก แต่คนส่วนใหญ่ภายในห้องให้ความสนใจมาก เนื่องจากมีผู้ถามคำถามตามมามากมาย การบรรยายได้เสร็จสิ้นลงเมื่อเวลาประมาณหกโมงเย็น อังเดรซ์ขับรถมาส่งถึงที่พัก

แต่ก็ยังไม่ได้ทันจะได้อั่งตั้งตัวอะไร พอถึงเวลาประมาณหนึ่งทุ่ม ศาสตราจารย์แลมบ์ก็ขับรถมารับพาไปเลี้ยงอาหารค่ำที่บ้าน หลังจากนั้นก็นั่งคุยติดลมกันไปตามธรรมเนียม กลับมาส่งที่พักเอาประมาณเวลา ๕ ทุ่มครึ่งเห็นจะได้

วันอังคารที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๑๗

วันนี้เรานัดกันไว้แล้วว่า จะออกไปลุยป่าอีกครั้งหนึ่ง เพราะไหนๆ มาแล้ว ก็คงต้องหนังเหนียวกันหน่อย เนื่องจากไม่แน่ใจว่าอีกเมื่อไหร่ถึงจะมีโอกาสกลับมาอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผมว่าอย่างไรโต้่งไม่เคยขัด แต่เอาด้วยทุกครั้ง อย่างนี้ซี้ครูกับศิษย์จึงจะไปกันได้ แต่ศิษย์ก็คงจะต้องเห็นแล้วว่าครูคนนี้ดีจริงๆ ไม่เช่นนั้นคงไม่เชื่อกันง่ายๆ

ช่วงหลังๆ ผมเคยรับฟังจากการบอกเล่าของคนบางคนที่ โต้งมักปรารภให้คนอื่นฟังเป็นครั้งคราวว่า “มัสเตอร์ระพี พุดอะไรออกมาฝรั่งไม่กล้าหือ” ผมเองก็ไม่ทราบว่ามันเป็นความจริงแค่ไหน

อย่างไรก็ตามเท่าที่สำรวจตัวเองมาแล้วทำให้พบว่า ตนมีนิสัยใช้คุณความดีซึ่งสามารถเอาชนะใจคนได้ แม้บางครั้งอาจรู้สึกอึดอัดอยู่บ้าง แต่ถ้ามันไม่

เหนือความอดทน ทุกสิ่งก็จะผ่านพ้นไปด้วยดีเสมอ หากที่น่าจะสำคัญกว่าคงจะได้แก่ผลซึ่งฝึกจิตใจตัวเองให้เกิดรากฐานความคิดลึกซึ้งยิ่งขึ้นเรื่อยๆ

วันนี้ประมาณ ๘.๔๕ น. แฟรงค์ ผู้ช่วยอังเดรขับรถกระบะเล็กมารับเรา แล้วพาไปหาซื้ออาหารมื้อกลางวัน เพื่อติดไปรับประทานด้วย มีขนมปัง แยมกระป๋อง ผลไม้ และน้ำหวาน มีเด็กรุ่นๆ ชาวออสเตรเลียติดไปด้วยคนหนึ่ง กับคนงานพื้นเมืองอีก ๒ คน สำหรับเอาไว้ช่วยหักล้างถางพงและป็นต้นไม้

หลังจากหาซื้ออาหารเสร็จ รถคณะเราก็ออกเดินทางไปตามถนนใช้เส้นทางเดียวกันกับที่เคยขึ้นไปวนอุทยานวาริราดำ เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ที่ผ่านมา แต่หลังจากผ่านโรงแรมเรนา (Rouna Hotel) มาประมาณ ๒ กิโลเมตรเห็นจะได้ รถคณะเราก็แยกออกสู่เส้นทางด้านซ้ายมือ มีป้ายบอกไว้ว่าไปโซเจอร์ (SOGERI)

พอไปถึงจึงพบว่ามีหมู่บ้านชาวพื้นเมืองเผ่าหนึ่ง มีโรงเรียนมัธยม มีป่าสน และมีการทำสวนยางอยู่ในบริเวณโดยรอบ มีโรงงานทำยางแผ่นอยู่ที่นั่นด้วย มีสิ่งหนึ่งซึ่งบอกให้รู้ว่าชาวบ้านน่าจะประกอบอาชีพทำสวนยางกันมานานพอสมควรก็คือ มีสวนยางซึ่งสภาพเก่าๆ รวมอยู่ด้วยเป็นหย่อมๆ

เรานำรถแล่นขึ้นเขาต่อไปอีก ถนนรถยนต์เริ่มขรุขระมากขึ้นเรื่อยๆ ในที่สุดก็ขับรถพุ่งหัวออกไปนอกถนน แล้วจอดลงในดงเฟินต้นสูงแทบจะท่วมศีรษะเลยทีเดียว หลังจากนั้นเราก็อาศัยเส้นทางเดินของชาวบ้านพวกที่เข้าไปกรีดยางเดินลึกเข้าป่าต่อไปอีก บริเวณโดยรอบยังคงเต็มไปด้วยต้นเฟินชนิดและขนาดต่างๆ

เรามองออกไปโดยรอบ ได้พบกล้วยไม้ในสกุลบัลโบฟิลลัม (*Bulbophyllum*) อีเรีย (*Eria*) และสกุลอื่นๆ อย่างหลากหลาย ซึ่งบางชนิดกำลังมีดอกทำให้นักศึกษาหาความรู้เพิ่มขึ้น ผมเริ่มได้ความคิดกว้างมากขึ้นจึงบอก

โต้งว่า เราควรจะให้ความสนใจกับความหลากหลายของพันธุ์ไม้ธรรมชาติทั่วๆ ไป มากกว่ามาจำกัดตัวเองอยู่แต่เพียงเรื่องกล้วยไม้เท่านั้น

ในที่สุดก็รู้สึกเหมือนท้องมันกำลังเตือนเราให้รู้ว่า ควรจะถึงเวลาอาหารกลางวันได้แล้ว คิดแล้วเราก็อ่านหนังสือรับประทานอาหารกลางวันท่ามกลางดงหญ้าข้างถนนตรงนั้น ผมไม่ต้องการให้มีพิธีการที่ยุ่งยากสำหรับตัวเอง จึงคว้าขนมปังเปล่าๆ กับโคล่าอีกหนึ่งขวดใส่ท้องแล้วก็จบ

หลังจากที่ทุกคนเสร็จเรียบร้อยแล้ว เราก็อัปรถขับออกมาเรื่อยๆ ใครมองเห็นกล้วยไม้ที่ไหนน่าสนใจก็หยุดเก็บมาไว้เป็นตัวอย่างศึกษาเป็นช่วงๆ รวมทั้งถ่ายรูปถ่ายภาพยนตร์ สิ่งต่างๆ ซึ่งพบเห็นในหมู่บ้านชนเผ่าพื้นเมืองเก็บไว้ด้วย

เราเก็บได้กล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติของท้องถิ่นชนิดหนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่ในสวนยาง คือ *Dendrobium spectabile* กับมีกล้วยไม้อีกชนิดหนึ่งในสกุล *Coelogyne* กำลังออกดอกบานสวยงามอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันมาก

ต้นน้ำลำธารในบริเวณนี้ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์มาก ดังจะพบว่ามีทางน้ำไหลซึมอยู่บนพื้นดินทั่วๆ ไป เราได้พบคนพื้นเมืองหาน้ำยาผ่านไปเป็นช่วงๆ ซึ่งผมคงไม่คาดสายตาที่จะพิจารณาภาพเหล่านี้อย่างละเอียดและเก็บมาคิดจากหลายแง่หลายมุม เนื่องจากลักษณะเช่นนี้ดูเหมือนจะเป็นธรรมชาติในตัวเองมานานแล้ว

สิ่งหนึ่งซึ่งใครจะขออนุญาตหยิบยกมากล่าวไว้ ณ ที่นี้คือ ระหว่างที่ชาวบ้านแต่ละคนเอาน้ำยาซึ่งกรีดได้ใส่ลงถังแล้วหาบผ่านหน้าไป ผมมองเห็นว่าน้ำยาในถังแต่ละถังมีระดับเต็มขอบถังปริ่มพอดี แต่ทำไมถึงหาบเดินไปได้และเดินเร็วมากโดยไม่มีน้ำยากระฉอกส้นออกมาเลยแม้แต่หยดเดียว ร่ายแล้วร่ายเล่า

พอแต่ละคนหาค้นหาล้างไป ผมก็มองตามไปด้วยจนกระทั่งไถลออกไปเรื่อยๆ ในที่สุดก็จับภาพอะไรได้อย่างหนึ่ง ผมมองลักษณะกันของคนหาบซึ่งเดินคล้อยหลังไปแล้ว รายแล้วรายเล่าทำให้นึกชมอยู่ในใจ เพราะภาพที่เห็นนั้นมันคล้ายกับว่า กระพุ่มกันทั้งสองข้างของแต่ละคน มันลอยไปลอยมาอย่างอิสระ ทำให้การเดินทางไปมีสภาพเรียบรื่นมากทีเดียว และแล้วผมก็นึกสนุกยกกล้องถ่ายภาพยนตร์ขึ้นมาถ่าย มุ่งใช้เลนส์ซูมเข้าไปตรงนั้นพอดี แล้วนำกลับมาฉายให้ดูกันในกรุงเทพฯ จะว่าเป็นเรื่องขบขันมันก็ใช่ แต่ผมว่ามันจะเป็นเทคนิค ลักษณะหนึ่งของชาวบ้าน ซึ่งต้องเรียนรู้จากประสบการณ์มากกว่า

ภาพยนตร์เรื่องนี้เคยนำมาฉายให้ชมกันแล้วหลายครั้ง แต่ในปัจจุบันได้นำไปเก็บไว้ที่ห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริก ณ หอสมุดแห่งชาติ รวมทั้งเครื่องฉายที่มีแถบแม่เหล็กบันทึกเสียง โดยที่ผู้ถ่ายทำลงเสียงเองเสร็จ แต่ก็มิได้นำออกมาใช้งานนานแล้ว ตั้งแต่มีการเปลี่ยนระบบมาใช้วีดีโอแทน

ผมเคยเลยมาถึงตรงนี้ จึงขอย้อนกลับไปเริ่มต้นต่อจากสิ่งที่ผ่านมาแล้วอีกครั้งหนึ่ง เราออกเดินทางจากตรงนั้นกลับมาสู่เส้นทางเดิม ก่อนถึงบริเวณข้างถนนซึ่งทางการจัดไว้สำหรับให้คนที่ผ่านไปมาหยุดชมทิวทัศน์ ไม่ก็ร้อยเมตรบนหน้าผาสูง มองเห็นกล้วยไม้ดินใบจีบหรือใบหมาก *Spathoglottis plicata* กำลังให้ดอกสีม่วงเข้ม ๒ ช่อ นอกจากนั้นยังพบไธส *Dendrobium discolor* (ช่วงนั้นนิยมเรียกกันว่า *Dendrobium undulatum*) กอใหญ่ออกดอกบานสะพรั่งอยู่บนโขดหิน

เมื่อพูดถึง กล้วยไม้ดินใบหมาก ทำให้มองเห็นภาพกว้างมากและยังมีการเชื่อมโยงถึงกันด้วย กล้วยไม้ดินชนิดนี้ ซึ่งจริงๆ แล้ว ถ้านำเอาคำจำกัดความตามเหตุผลพื้นฐานพฤกษศาสตร์ด้านรูปวิธานมาพิจารณาอธิบายเหตุผล น่าจะพบว่า

หาใช่เป็นกล้วยไม้ดินจริงๆ ไม่ แม้จะขึ้นอยู่ที่พื้นดินก็ตาม

หลังจากพบว่า เป็นกล้วยไม้ชนิดหนึ่งซึ่งขึ้นตามธรรมชาติอยู่ในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ของภาคใต้ ซึ่งอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรของโลก เรายังพบว่าบนเกาะใหญ่ของฮาวาย อันเป็นบริเวณที่ฤดูฝนยาวมาก และมีสภาพธรรมชาติชุ่มชื้น กล้วยไม้ชนิดนี้ก็ขึ้นกันอย่างกว้างขวาง ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจอะไรที่พบบนเกาะปาปัวนิวกินี

การศึกษาพันธุ์ไม้ธรรมชาติบนพื้นฐานนิเวศวิทยาที่ช่วยให้สามารถพิจารณาสิ่งต่างๆ มีเหตุมีผลเชื่อมโยงถึงกันให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้นนั้น ถ้าสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างกันบนพื้นฐานสภาพแวดล้อม น่าจะช่วยให้มั่นใจได้มากขึ้น ดังจะพบความจริงว่า ที่ไหนที่มีเฟินต้น (tree fern) ขึ้นอยู่มักจะพบกล้วยไม้ดินชนิดนี้ บางครั้งยังพบกล้วยไม้ดินใบไผ่ *Arundina bambusifolia* ดังเช่นในจังหวัดภาคใต้ของไทย แม้บนเกาะใหญ่ของฮาวายก็เช่นกัน

ถ้าไม่ลืมไปว่า มนุษย์ก็คือสัตว์ชนิดหนึ่งซึ่งรวมอยู่ในกระบวนการธรรมชาติ ดังนั้นการที่มนุษย์นำพาพันธุ์ไม้พันธุ์สัตว์ไปยังส่วนต่างๆ ของโลก จึงเป็นเรื่องของธรรมชาติด้วยเช่นกัน

คณะของเราเดินทางกลับมายังสวนของมหาวิทยาลัย ประมาณบ่ายสามโมง พบอังเดรนั่งทำงานอยู่ในสำนักงาน ส่วน ปีเตอร์ แมคเลน (Mr. Peter McLane) รับผิดชอบต้นไม้ซึ่งเก็บมาได้เพื่อจะนำกลับไปบ้านส่วนตัวที่เคน (Caine) ซึ่งอยู่ตอนเหนือของออสเตรเลีย ทำให้ผมอดรู้สึกไม่ได้ว่า ฝรั่งพวกนี้เห็นแก่ตัวชะมัด “ความเห็นแก่ตัวทำให้คนล้มมารยาทที่ดีซึ่งตนควรปฏิบัติกับผู้อื่น”

อังเดรเอารถมาส่งเราถึงที่พักประมาณ ๑๖.๐๐ น. เห็นจะได้ แต่ก็ยังไม่ยอมพัก หากสนใจนั่งคุยกันต่อไปอีก อย่างไรก็ตามถ้ามองอีกด้านหนึ่งอาจเห็นความจริงว่า การคุยกันในเรื่องที่แต่ละคนสนใจก็คือการพักผ่อนอยู่แล้ว เนื่องจาก

คุยกันอย่างมีความสุขจึงคุยกันได้นานเท่านั้น

บ่ายวันนี้โด้งเล่าให้ฟังว่า เมื่อช่วงวันสองวันที่ผ่านมา มีคนผิวขาวขับรถผ่านเข้าไปในหมู่บ้านซึ่งอยู่ไม่ไกลออกไปจากเรามากนัก บังเอิญรถเกิดชนชาวบ้านบาดเจ็บหนัก คนขับรถถูกรุมทำร้ายจนถึงตาย แล้วชาวบ้านก็ลากเอาไปกินกัน เป็นการชำระความแค้นไปในตัว

นอกจากนั้นยังมีผู้เล่าให้ฟังต่อไปอีกว่า ธรรมเนียมการไว้ทุกข์ให้ผู้ตาย ซึ่งเป็นญาติสนิท สำหรับคนพื้นเมืองที่นี่ เมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง เขาจะถือโอกาสหยุดงานกันเป็นปี นอกจากนั้นยังต้องตัดนิ้วมือสดๆ ของผู้ตายมาร้อยคล้องคอไว้ด้วย

มาช่วงหลังๆ ออสเตรเลียได้ออกกฎหมายไม่ให้หยุดงานไว้ทุกข์เกิน ๑ อาทิตย์ เพราะจะทำให้งานเสียหาย ยังมีเรื่องราวต่างๆ เท่าที่รู้มาในระหว่างอยู่ที่นั่นอีกหลายเรื่อง

ประมาณ ๖ โมงเย็น อังเดรส่งแม็ค เลน มาพักอยู่บ้านเดียวกันกับเราอีกคนหนึ่ง และคำวันนี้เราได้รับการบอกเล่าให้เดินไปรับประทานอาหารค่ำที่บ้านอังเดร ซึ่งเที่ยวนี้คงไม่หลงทางแน่ เพราะเคยหลงจนกระทั่งได้บทเรียนมาแล้ว พอได้เวลาจึงเดินลัดผ่านสนามเด็กเล่นไปอย่างสบาย

หลังจากรับประทานอาหารกันแล้วก็นั่งคุยกันต่อจนกระทั่งได้เวลาประมาณ ๓ ทุ่มครึ่ง เราก็ลาเจ้าของบ้านกลับที่พัก กว่าจะเข้านอนก็ ๕ ทุ่มกว่า

ครับเรายังเหลือเวลาอยู่ที่นี้อีก ๓ คืนก่อนการเดินทางกลับกรุงเทพฯ

วันพุธที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๑๗

เช้าวันนี้หลังจากเสร็จกิจส่วนตัวในช่วงเช้าแล้ว ผมก็นั่งลงใช้เวลาจัดเรียง

ลำดับภาพสไลด์ ซึ่งจะต้องเอาไปฉายประกอบการบรรยายที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ของประเทศฟิลิปปินส์ ณ เมืองลอสบันยอส เนื่องจากระหว่างเดินทางกลับจากปาปัวนิวกินี ทางฟิลิปปินส์ได้เชิญให้แะที่นั่น และจัดสัมมนาในหัวข้อเรื่อง “แนวโน้มการพัฒนางานกล้วยไม้” โดยถือผมเป็นหลัก ซึ่งกำหนดจัดขึ้นในวันเสาร์ที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๗ ในมหาวิทยาลัย

ส่วนโต้งนั้นเดินทางไปสวนของมหาวิทยาลัยเพื่อตัดต้นไม้ เตรียมนำกลับประเทศไทย ต่อจากการคัดเมื่อวันก่อน เสร็จแล้วกลับมาที่พักเพื่อรับประทานอาหารกลางวันด้วยกัน เมื่อเสร็จอาหารมื้อกลางวันประมาณบ่ายสองโมงครึ่ง แล้วจึงเอนหลังพักผ่อน

ผมพบว่าโต้งเอาดอกกล้วยไม้ที่นั่นมาหลายดอก เช่น *Dendrobium austrinoglossum* และ *Dendrobium veratrifolium* เพื่อแะเกสรตัวผู้ห่อกระดาศทิชชู แล้วบรรจุลงในอับใส่ฟิล์มถ่ายรูป เพื่อนำกลับไปใช้ผสมในเมืองไทย

ทราบว่าวันนี้อังเดรบินไปวากับรัฐมนตรีกระทรวงการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อพิจารณาปัญหาป่าถูกทำลายเป็นการด่วน สืบเนื่องมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งเรายังอยู่ที่นั่นเมื่อวันก่อน

ประมาณ ๕ โมงเย็นศาสตราจารย์แลมบ์ ขับรถมารับ พาผมไปบรรยายที่ห้องบรรยายของภาควิชาพฤกษศาสตร์ โดยมีสไลด์ฉายประกอบ จนถึงเวลาประมาณ ๖ โมงครึ่งจึงเลิก

บางคนฟังแล้วอาจจะรู้สึกที่เราคงจะเหน็ดเหนื่อยเอามากๆ แต่ผมกลับทำได้โดยเอาใจเขาใส่ใจเรา และคิดว่า หากเราเป็นเขา ก็คงจะใช้กันให้คุ้มเพราะไหนๆ ก็ได้ตัวมาแล้ว อีกทั้งยังรู้สึกว่า ขออะไรก็ไม่เคยบิดพลิ้วเลยแม้แต่หน่อย

เสร็จการบรรยายแล้ว ดร.ดี.จี.โฟรดิน (Dr. D.G. Frodin) หัวหน้า
คลังพฤกษศาสตร์พันธุ์ไม้ (Herbarium) ของมหาวิทยาลัย (เป็นชาวอเมริกันมา
จากชิคาโก) พาไปชมคลังพันธุ์ไม้เก็บแห้งของมหาวิทยาลัยต่อ เสร็จแล้วเลี้ยงเปียร์
คนละขวด แล้วจึงขับรถมาส่งที่บ้านพัก

โต้้งเริ่มลงมือทำอาหารเย็น กว่าจะได้รับประทานกันก็ถึงสามทุ่มกว่า
อาหารเย็นมื้อนี้เห็นจะได้แก่ “เนื้อย่างจิ้มเกลือเม็ดโตๆ ในถ้วยเคลือบใบเล็กๆ ซึ่ง
ตั้งอยู่กลางโต๊ะติดต่อกันมาหลายวัน จนกระทั่งชินตา” เมื่อกลางวันที่ “ไก่ย่างจิ้ม
เกลือถ้วยเดียวกัน” ต่างคนต่างรู้สึกเบื่ออาหารเต็มที่ ทำให้เริ่มนั่งนับวันกลับถอยหลัง
ไปเรื่อยๆ แต่เราก็ต้องกอดคอกันไป ระหว่างครึกับศิษย์ ซึ่งช่วงนี้ภายนอกที่ใครๆ
เห็นก็คงบอกได้ว่าเป็น “เพื่อนกับเพื่อน”

หลังจากอาหารเย็นหรืออาหารดึกผ่านพ้นไปแล้ว เราก็นั่งคุยกันต่อไป
จนกระทั่งเกือบสองยามจึงได้เข้านอน

วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๑๗

เช้าวันนี้หลังจากเสร็จกิจส่วนตัวและรับประทานอาหารเช้าคล้ายกับวัน
ก่อนๆ โต้งเตรียมเอาผ้าใช้แล้วของเราทั้งสองใส่เครื่องซักผ้า เพื่อว่าวันพรุ่งนี้ก่อน
ออกเดินทางกลับ ผ้าเหล่านี้ก็คงจะแห้งเรียบร้อยแล้ว ส่วนของบางชิ้นซึ่งไม่ต้องการใช้
งานที่นี้อีกต่อไป เราก็จะเก็บรวบรวมเตรียมบรรจุลงกระเป๋าก่อน

เที่ยงวันนี้ คุณกอฟเพรย์ เอลเวิร์ธ (Mr. Geoffrey Elworthy) ผู้
บริหารมหาวิทยาลัยเชิญเลี้ยงอาหารกลางวันที่บ้าน โดยให้ดร.โฟรดินมารับไป
เพื่อแสดงความขอบคุณแก่เรา หลังจากนั้นเวลาประมาณบ่าย ๒ โมงครึ่ง ดร.โฟรดิน
ขับรถไปส่งเราที่สวนของมหาวิทยาลัย จึงพบว่าอังเดรกลับจากวอชิงตันแล้ว และมานั่ง

ทำงานอยู่ที่นั่น เราพูดคุยกันถึงเรื่องต่างๆ จนกระทั่งบ่ายสามโมงครึ่ง อังเดร จึงให้แฟรงค์ขับรถมาส่งเรายังที่พัก เพื่อต้องการให้พักผ่อน

คำวันนี้อังเดรขับรถมารับพาไปบ้านคุณเคน นิเซท (Mr.Ken E.Nizette) นายกสมาคมกล้วยไม้ปาปัวนิวกินี ซึ่งเป็นเจ้าภาพเลี้ยงอาหารค่ำแก่เรา คุณนิเซทเป็นผู้จัดการประกันอุบัติเหตุอยู่ที่นั่น บ้านนี้อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันกับบ้านกัปตันเคสเชย์ มีแขกรับเชิญอีกจำนวนหนึ่ง แต่ก็ไม่มากนัก

พอไปถึง สิ่งแรกคือคำถามซึ่งผมถามอังเดรว่า ยืนยันที่นั่งเครื่องบินกลับกรุงเทพฯ ให้เราได้แน่นอนนะ อังเดรพยักหน้าแต่รู้สึกว่เสียงพูดยังไม่ค่อยจะหนักแน่นมากนัก

แต่มีเสียงปรารภกลับมาให้ได้ยินว่า ที่นี่มีเส้นสายจากอิทธิพลคนใหญ่ๆ เยอะ ฟังแล้วผมจึงไม่ค่อยจะสบายใจนักจึงเสริมกลับไปว่า เราจองที่นั่งกลับล่วงหน้าตั้งแต่ช่วงก่อนออกเดินทางมาและได้รับการยืนยันเรียบร้อยแล้ว ถ้าเกิดขัดข้องก็คงน่าดูกันละ สายการบินระดับชาติอย่างนี้หากเล่นไม่ซื่อก็คงได้รู้กันว่าอะไรจะเกิดขึ้น

นอกจากนั้น กำหนดการซึ่งผมจะต้องไปบรรยายที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ ลอสบันยอสของฟิลิปปินส์ ซึ่งเขาเตรียมจัดสัมมนาไว้รับรองเราโดยเฉพาะ ถ้าพลาดนัดก็คงเสียหายกันหมดแน่

ผมสังเกตเห็นอังเดรนั่งนิ่งอยู่นาน ส่วนในใจตัวเองก็นึกสงสัย แต่ถ้าไม่ทำเอาจริงเอาจังเขาก็อาจปล่อยให้มันเป็นไปตามกระแส แต่ถ้าเราต้องตกค้างอยู่ที่นั่นก็หมายความว่าต้องรอเที่ยวบินต่อไปอีก ๗ วัน

คืนวันนั้น แม้ภายนอกจะคุยกันดีพอสมควร แต่ข้างในค่อนข้าง

กระวนกระวายใจเอามากๆ

หลังจากเสร็จงานเลี้ยงอย่างเป็นทางการแล้ว ดร.วิลเลียม วิกเกิล (Dr. William Wiggle) ซึ่งเป็นอาจารย์คณะแพทยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย ก็ได้ รับมอบหมายให้ขับรถมาส่งเราที่บ้านพักประมาณเวลาที่ทุ่มครึ่งเห็นจะได้

วันศุกร์ที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๑๗

ผมตื่นนอนตั้งแต่ท้องฟ้ายังไม่เริ่มสาง หูยังคงได้ยินเสียงนกกลางคืนร้อง แหวกความมืดร่วมกับสภาพอากาศค่อนข้างเย็นมาปลุกความรู้สึกให้เกิด จินตนาการนานาลักษณะ

ใจหนึ่งก็คิดว่า “ลาก่อนนะ ปาปัวนิวกินี ดินแดนซึ่งฉันเคย ใฝ่ฝันที่จะมาสัมผัสเพื่อค้นหาความจริง และยังคงไม่ได้ล้อมกรอบไว้เพียง เรื่องกล้วยไม้อย่างที่หลายต่อหลายคนมักมองฉันอย่างนั้น” ส่วนอีกใจหนึ่ง ก็ยังรู้สึกว่ “วันหน้าเออะนะ หากมีโอกาสมาอีก น่าจะมีเรื่องราวซึ่งท้าทายต่อการ เรียนรู้อีกมาก วันนี้จึงน่าจะเป็นเพียงวันสุดท้าย สำหรับช่วงนี้เท่านั้น” ตราบเท่า ที่วิญญานฉันเองยังมีพลังของความใฝ่ฝันในสิ่งซึ่งตนเชื่อว่าดีงาม และยังมีความ เป็นตัวของตัวเองอย่างชัดเจน

แม้ว่าช่วงนั้นชีวิตฉันจะอยู่ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แต่ตนก็กล้าที่จะกล่าวอย่างภาคภูมิใจว่า ไม่ได้เป็นคนของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์หรือของ สถาบันไหน หากเป็นตัวของตัวเองมากกว่า ถ้าจะมองออกไปภายนอก ก็คงจะพูด ได้อย่างหนักแน่นว่า ฉันเป็นคน และเป็นคนของทุกคน แม้ว่ามหาวิทยาลัยที่ฉัน ยืนอยู่ ก็เป็นของทุกคน

ดังนั้นสิ่งใดซึ่งเห็นว่า มีแนวโน้มหันหลังให้คนทั่วไป ไม่ว่าใครจะมี

อำนาจเหนือฉันแค่นี้ก็คงจะสั่งบังคับหรือแม้ขอร้องให้ฉันทำไม่ได้ อาจมีบางเรื่องซึ่งคิดว่าคงต้องทำเพราะอยู่บนพื้นฐานของพิธีการ แต่คงไม่ยอมให้ใจตกเป็นทาสอย่างแน่นอน

หวนกลับไปทบทวนแม้ช่วงซึ่งตนนำคณะทำงานออกไปจัดแสดงเผยแพร่ผลงานของไทยโดยใช้กล้วยไม้เป็นสื่อที่กรุงเวียนนา หลังจากอยู่ที่นั่น ๖-๗ วันแล้วเดินทางกลับกรุงเทพฯ อยู่กรุงเทพฯ ๒ วันก็ออกเดินทางมาทำงานต่อที่ปารีสวนิกินีอีก คงไม่ใช่เรื่องที่คนในมหาวิทยาลัยมาใช้ให้ไป แต่ฉันตัดสินใจไปเองโดยไม่เกรงว่าใครจะว่า เพราะพิจารณาด้วยเหตุผลแล้วว่า น่าจะเป็นผลดีแก่อนาคตของสังคมที่เรามีส่วนร่วมกันรับผิดชอบในระยะยาว ซึ่งคนส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยไม่มีทางจะทำได้ เนื่องจากศรัทธาที่เกิดขึ้นโดยผลงานที่ตนสั่งสมมานานมากกว่าคนอื่น ทั้ง ๆ ที่อายุยังไม่มากนัก

นอกจากนั้น ยังชอบหิวเอา ดร.อุทัย จารณศรี ซึ่งเพิ่งจบปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยฮาวาย กลับมาได้ ๒-๓ วันมาด้วย เพราะจิตสำนึกรับผิดชอบร่วมกับความจริงใจ ซึ่งผู้เป็นครูพึงมีต่อศิษย์ และเชื่อว่าการให้โอกาสสัมผัสกับความจริงคือการสอนอันประเสริฐสุดแล้ว ผู้เป็นครูย่อมเกิดความสุขจากจุดนี้ คนเห็นแก่ตัวจึงเป็นครูคนไม่ได้

ความเจียบสงัดกับสภาพอากาศซึ่งค่อนข้างเย็นจัด เสริมด้วยเสียงนกที่ออกหากินในเวลากลางคืน ทำให้ผมคิดอะไรต่อมิอะไรต่อไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งท้องฟ้าเริ่มสว่าง จึงมีเสียงเพลงจากนกในยามรุ่งอรุณเข้ามาร้องให้ฟังอยู่ในบริเวณใกล้ๆ หน้าต่างห้องนอน

ทำให้ผมรู้สึกว้า หากจากไปแล้ว สิ่งนี้คงยังได้ยินก้องอยู่ในหัวใจ เสมือนดวงวิญญาณของคนปารีสวนิกินี ซึ่งหลายคนอาจรังเกียจว่า เป็นมนุษย์กินคน แต่

ตนกลับเห็นว่า มันเป็นธรรมชาติของเขา ซึ่งเราควรให้ความสนใจมากกว่า ดังนั้นเสียงดังกล่าวดูเหมือนจะมีมนต์ขลัง ที่เรียกร้องให้ตนอยากกลับมาอีก อยากกลับมาใช้ชีวิต ด้วยความรู้สึกท้าทายต่อพลังธรรมชาติ เพื่อหวังเรียนรู้สิ่งซึ่งตนยังคงรู้ได้ไม่ถึง ซึ่งอาจแฝงอยู่ในส่วนลึกของหัวใจตัวเอง ต่อไปอีกนานเท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องไปค้นหาจากที่อื่น

ผมเริ่มรู้สึกตัวตื่นขึ้นจากภวังค์ จึงลุกขึ้นไปเข้าห้องน้ำ อาบน้ำให้จิตใจสดชื่นยิ่งขึ้นเพื่อรับงานในวันใหม่ต่อไปอีก หลังจากโผล่ประตูห้องพักออกมา ก็ทำให้รู้สึกว่า อาหารเช้ามื้อนี้น่าจะเป็นครั้งสุดท้ายสำหรับการมาเที่ยวนี้

ผมเข้าใจได้ว่าได้ทำอย่างดีที่สุดแล้ว เพราะสำหรับที่นี่จะหาอาหารดีกว่านี้ก็คงยาก จะออกไปจับจ่ายอะไรๆ จากในเมืองหรือก็ไกล แลผมยังไม่มียานพาหนะ แม้กระทั่งรถเมล์ เช้าวันนี้เราจึงต้องรับประทานเนื้ออย่างจิ้มเกลือซึ่งเหลือจากเมื่อเย็นวาน

หลังจากเสร็จอาหารเช้าแล้ว อังเดร ก็เอารถมารับไปที่สวนของมหาวิทยาลัยอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากได้นัดกันไว้กับเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นผู้แทนจากสำนักข่าวของปาปัวนิวกินี จำนวน ๒ คน ที่จะมาขอสัมภาษณ์ผม เพื่อเอาไปลงพิมพ์ในข่าวสารทางการ และขอถ่ายรูประหว่างยืนอยู่ในสวนกล้วยไม้ด้วย

เสร็จแล้วรถจึงรับจากสวนส่งกลับที่พัก กลับมาซื้ออาหารแก่มื้อกลางวันอีกครั้ง เสมือนเป็นครูฝึกตนเอง ให้รู้จักปลงได้ทุกเรื่องเมื่อถึงคราวจำเป็น หลังจากนั้นอังเดร มิลล่า เพื่อนเรากับศาสตราจารย์เค็น แลมบ์ก็เอารถมารับจากบ้านพักไปส่งที่สนามบิน

มาถึงช่วงนี้ เป็นอันรู้แน่ชัดแล้วว่า เราคงได้กลับบ้านแน่ หลังจากรำลืออาลัยกันอยู่ครู่หนึ่ง แลผมยังให้สัญญาว่า ยินดีรับคนจากที่นี่ไปฝึกงานในเมืองไทย

และจะเขียนจดหมายติดต่อกันในรายละเอียดต่อไปอีก

พอได้เวลา ๑๔.๓๐ น. ผมกับโด้ก็จากเมืองพอร์ทมอร์สบี มาโดยสายการบินแควนตัส QF ๒๘๕ ใช้เวลาบิน ๔ ชั่วโมง ๕๕ นาที ถึงกรุงมนิลา เวลา ๑๗.๓๐ น. ซึ่งเวลาท้องถิ่นที่นี่ช้ากว่าที่ปาปัวนิวกินี ๒ ชั่วโมง

- น้ำตก และสภาพป่าของปาปัวนิวกินี

ก่อนกลับถึงเมืองไทย ได้รับเชิญให้บรรยายที่ลอสบันยอส

ตามที่ได้นัดกันไว้กับคุณกัลยา ศาคริก ภรรยาผมว่า เธอจะเดินทางมารับที่กรุงมนิลา โดยสายการบินไทย จึงพบว่าคุณกัลยา มาถึงสนามบินก่อนหน้าเรา มาถึงไม่ถึงครึ่งชั่วโมง

เราพบว่า มีเจ้าหน้าที่จากสถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงมนิลา สองคนมารอรับกับมีลูกศิษย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่เคยไปมาหาสู่กับผมที่บ้านอีก ๒ คน คือ คุณวิเชียรกับคุณแดง (อัญชนี) และนักเรียนไทยที่ศึกษาอยู่ที่นั่นอีก ๔ คนมารอรับ

Dr.Vergara จากศูนย์วิจัยข้าวนานาชาติ (International Rice Research Institution ; IRRI) จากลอสบันยอส มารอรับและพาเราไปที่ลอสบันยอส (Los Bonos) ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อยู่ห่างจากกรุงมนิลาออกไปประมาณ ๖๐ กิโลเมตร

ก่อนกลับถึงเมืองไทย ได้รับเชิญให้บรรยายที่ลอสบันยอส

อดีตที่อยู่ในความทรงจำ ผมได้ยินยิตติศัพท์ของมหาวิทยาลัยที่นี้มานานมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บรรดานักวิชาการในสายเกษตรและครูบาอาจารย์เก่า ๆ เช่น อาจารย์หลวงสุวรรณ วาจกกลกิจ และศาสตราจารย์อินทร์ จันทรสถิตย์ ก็จบการศึกษาสายเกษตรไปจากที่นี่

เพราะแต่ก่อน ขึ้นชื่อว่ามหาวิทยาลัยสาขาเกษตรในเอเชียเขตร้อนแล้ว ก็คงยอมรับกันว่ามีที่นี่แห่งเดียวเท่านั้น ดังนั้นบรรดานักเรียนทุนรัฐบาลที่สอบชิงทุนได้ในสายเกษตร ทางทางจะส่งมาศึกษาระดับปริญญาตรีที่นี้อย่างเป็นทางการ

แต่นิสัยความเป็นตัวของตัวเองของผม ได้ทำให้ไม่สนใจมากนัก เพราะรู้ว่า มีอิทธิพลเทคโนโลยีซึ่งเกิดจากรากฐานวัฒนธรรมของชาวตะวันตกเข้าไป แอบแฝงอยู่ไม่น้อย จึงไม่ค่อยอยากจะไปรับเอามันมา แต่ถ้ามาเชิญไปบรรยายหรือไปดูงานระยะสั้นๆ ก็คงยินดีให้ความร่วมมือ

มีเรื่องราวซึ่งขออนุญาตนำมาเล่าไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ทราบว่า มีคณะเกษตรคนหนึ่งของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ซึ่งเป็นคนมีความกระตือรือร้นสูง มีพฤติกรรมค่อนข้างกว้างขวาง เป็นที่รู้จักกันอย่างดีในกลุ่มนักวิชาการสาขาเกษตรศาสตร์รุ่นนั้น และยังเป็นหัวคะแนนให้กับนักการเมืองผู้มีอิทธิพลระดับชาติของฟิลิปปินส์ด้วย แต่แล้วเนื่องจากเสียงสนับสนุนทางการเมืองของคนส่วนใหญ่ในประเทศเช่นนี้อยู่ในสายเกษตร ในที่สุดก็ต้องลี้ภัยการเมืองมาทำงานอยู่ในสายหนึ่งขององค์การสหประชาชาติในประเทศไทย

อาศัยที่เป็นคนกว้างขวาง และสนิทสนมกับบรรดาศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ซึ่งเป็นคนไทยจึงมักแวะเวียนมาพบปะกับคณาจารย์ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ของเราที่บางเขน เป็นครั้งคราว

ช่วงนั้นได้เกิดโครงการร่วมมือทางการศึกษา ระหว่างกลุ่มประเทศในเขต

ร้อนของเอเชีย จึงมีการแลกเปลี่ยนอาจารย์เกิดขึ้น ระหว่างนั้นผมถูกมหาวิทยาลัยเกษตรขอตัวไปทำงานอยู่ในภาควิชาพืชสวน ซึ่งเพิ่งจัดตั้งขึ้นได้ไม่นานนัก เนื่องจากมีผลงานด้านกล้วยไม้จนเป็นที่รู้จักกันกว้างขวางออกไปสู่นานาประเทศ ทำให้ตนได้รับการยอมรับจากคนไทยกว้างขวางมากขึ้น ทั้งๆ ที่ฐานเรื่องกล้วยไม้ในด้านราชการก็ยังมี

ผมเป็นคนไม่เลือกงาน ไม่เลือกสถานที่ ใครขอให้ไปอยู่ที่ไหน ก็มักไม่ขัด แต่ตัวเองไม่ยอมวิ่งเต้นไปสมัครหรือไปหางานที่ไหน เพราะรักศักดิ์ศรีจากรากฐานความเป็นตัวของตัวเองอย่างเด่นชัดมาโดยตลอด ในที่สุดก็มาทำงานในภาควิชาพืชสวน ซึ่งเงินเดือนช่วงนั้นประมาณเดือนละ ๓,๕๐๐ บาทเห็นจะได้

วันหนึ่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรของเราเอง ซึ่งจริงๆ แล้วก็เคยเป็นครูผมมาก่อน ได้แวะมาหาที่ภาควิชาและปรารภว่า ทางฟิลิปปินส์เขาติดต่อมาอยากได้เธอไปทำงานด้านกล้วยไม้ให้ที่นั่น โดยมีอัตราค่าจ้างเดือนละ ๒๐,๐๐๐ บาท จะสนใจไปไหม?

ผมฟังแล้วก็นิ่งเฉย คงได้แต่ยิ้มๆ เพราะปกติจะเป็นคนไม่ชอบขัดใคร ถ้าไม่สนใจหรือไม่เห็นด้วยก็จะนิ่งเงียบ แล้วก็ปล่อยให้มันผ่านพ้นไปเอง ส่วนในใจจริงๆ ถ้ามันมีเสียงออกมาให้ได้ยินกัน ทุกคนคงได้ยินคำว่า “ไม่” ตั้งแต่แรกแล้ว แต่ก็ยังดีที่ผู้ใหญ่ไม่ใช้อำนาจบังคับ

ถ้าจะถามเหตุผลก็คงตอบได้ว่า ตนไม่เคยตกเป็นทาสใคร ยิ่งเป็นทาสเงินด้วย แม้การริเริ่มสร้างงานกล้วยไม้ ก็เริ่มจากพื้นฐานซึ่งอยู่นอกระบบราชการ หากการต่างหากที่มาขอให้ไปอยู่ในภายหลัง ผมรู้ดีว่าบนพื้นฐานสังคมลักษณะซึ่งเป็นอยู่นี้ หากไปก็คงไปรับใช้ผลประโยชน์ของคนระดับบนกลุ่มเดียว รวมทั้งระบบราชการไทย ถ้าเรายอมตกเป็นทาสปล่อยให้ผู้มีอำนาจเหนือเราสั่งได้ก็คงเป็นอย่าง

นั้นด้วย

ช่วงที่ผลงานจากผมได้รับการยอมรับกว้างขวางมากขึ้น ตนรู้ว่าผู้มีอำนาจเหนือเราเกิดความรู้สึกว่า ผมเป็นคนอวดดีบ้าง หัวแข็งบ้าง แต่ก็ไม่มีใครกล้ารังแกหรือบีบบังคับ เพราะความศรัทธาจากบุคคลภายนอก มีอิทธิพลเหนือกว่ามาก ผมรู้ว่าผู้มีตำแหน่งสูงๆ จากประเทศลักษณะเดียวกันนี้ ที่มีหน้าที่การทำงานอยู่ในต่างประเทศ มักใช้โอกาสหาประโยชน์ส่วนตัวทางธุรกิจบางคนมาปรึกษาอยากทำการค้าโดยชนกกล้วยไม้จากไทยกลับไปขายยังประเทศของตน

ซึ่งผมเป็นคนไม่ขัดแย้งกับใคร แต่ก็ไม่ยอมร่วมมือกับสิ่งซึ่งตนไม่ชอบ หากเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เพื่อใช้พิจารณาเรื่องต่างๆ อย่างรู้เท่าทันได้แทบทั้งหมด

เรื่องที่น่ามาเล่าให้ฟังยังไม่จบง่ายๆ หลังจากนั้นมาก็มีการมาถามถึงการตัดสินใจเป็นช่วงๆ ซึ่งตนก็ได้แต่ยิ้มๆ จนในที่สุดเรื่องก็ค่อยๆ เจียบหายไปเอง เป็นอันว่าผมไม่ยอมให้ใครเอาเงินมาซื้อวิธีชีวิตตัวเองได้ง่ายๆ

มาครั้งนี้ พอทราบว่าผมเดินทางกลับจากการไปเยือนปาปัวนิวกินี โดยผ่านกรุงมนิลา จึงได้มีการทาบทามเชิญให้แวะและจัดสัมมนา เพื่อใช้เป็นพื้นฐานการบรรยาย ซึ่งผมก็ตอบรับทันที โดยที่ในใจคิดว่า น่าจะถือเป็นโอกาสดีที่ได้เข้าไปสัมผัส และคงจะได้เห็นความจริงด้วยตนเอง

วันซึ่งเดินทางมาถึงวิทยาเขตเกษตรศาสตร์ที่ลอสบันยอส คุณกัลยา ซึ่งบินมารับผมที่นี่และผมซึ่งบินมาจากปาปัวนิวกินีก็ได้รับการจัดบ้านพักรับรองแขกพิเศษของมหาวิทยาลัยฯ ให้เป็นที่พัก บ้านหลังนี้อยู่บนเนินเขา ภายในบริเวณไม่ห่างจากกันมากนัก มีบ้านพักผู้บริหารและอาจารย์ระดับผู้ใหญ่ของมหาวิทยาลัยอยู่ด้วย

ไทยเราก็ได้รับมาจากฟิลิปปินส์ และเป็นที่ยี่รู้ๆ กันอยู่แล้วสำหรับผู้ซึ่งสนใจศึกษาประวัติศาสตร์ว่า ฟิลิปปินส์ตกไปอยู่ภายใต้การยึดครองของอเมริกันมานานแค่ไหน ก่อนที่จะได้รับการปล่อยให้เป็นเอกราช จิตใจและความคิดคนท้องถิ่นก็ตกเป็นทาสเขาไปแทบไม่เหลือแล้ว

ดังนั้นแม้ภาพบ้านพักที่เห็น ก็ยังสามารถบอกได้ว่า ความคิดและพฤติกรรมของผู้บริหารตลอดจนครูบาอาจารย์ ในกลุ่มอิทธิพลก็หลุดลอยขึ้นมา พ้นจากพื้นดินถิ่นฐานของตัวเอง จนเป็นสัจธรรมไปหมดแล้ว ผมคงไม่พูดอะไร มากไปกว่านี้อีก

คำวันนั้น มีการจัดงานเลี้ยงรับรอง ให้แก่เราที่บ้านผู้บริหารหลังหนึ่ง ทำให้สังเกตได้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมันถูกกลืนด้วยอิทธิพลต่างชาติไปจนแทบไม่มีอะไรให้สังเกตเห็นได้ว่าเป็นของตัวเองเลย จึงรู้สึกสงสารคนท้องถิ่น มากกว่าที่จะคิดตำหนิติเตียน

เรากลับมาพักผ่อนที่บ้านพักรับรองดังกล่าว ส่วนโด้ก็แยกไปพักยังบ้านอีกหลังหนึ่ง ซึ่งอยู่ระดับต่ำลงไปเล็กน้อย สภาพอากาศที่นี่คงไม่ต่างไปจากเมืองไทยมากนัก

วันเสาร์ที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เช้าวันนี้ ไม่เหมือนเช้าวันก่อน แทนที่จะตื่นนอนขึ้นมารับประทานเนื้อ
ย่างเก่าๆ จิ้มเกลือเม็ดโน๊วเล็กๆ กลับมีคนแต่งตัวแบบมีพิธีการนำอาหารเข้า
ค่อนข้างครบครันมาตั้งโต๊ะ และคอยยื่นบริการ ไม่ว่าจะกระดิกตัวไปทางไหน

แต่ในใจผมมองเห็นสัจธรรมมานานแล้วว่า เราจะให้แต่ละที่มันเหมือนกัน ย่อมเป็นไปไม่ได้เพราะฉะนั้นตนไปที่ไหนจึงเข้าใจ และยอมรับความจริงได้ทุกเรื่อง โดยไม่ทุกข์และไม่หลงอยู่กับอะไรทั้งนั้น เปิดโอกาสให้สามารถเรียนรู้ ทุกสิ่งทุกอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นเรื่อยๆ

อนึ่ง ใครขออนุญาตแนะนำสุภาพสตรีชาวฟิลิปปินส์คนหนึ่ง ซึ่งระหว่าง
นั้นใครๆ อาจมองเธอว่าเป็นนักวิชาการกล้วยไม้หมายเลขหนึ่งของฟิลิปปินส์ก็ได้

• ดร. เฮเลน วัลมายอร์ คุณกัลยา สาคริก และ ศ. ระพี สาคริก หน้าอาคาร
สนามบินที่กรุงมนิลา ประเทศฟิลิปปินส์

เธอคือ ดร.เฮเลน วัลมายอร์ (Dr.Helen Valmayor) ชีวิตเธอจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องกล้วยไม้ ดังต่อไปนี้

หลังจากจบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ลอสแอนเจลิสแล้ว เธอก็ถูกส่งไปเรียนปริญญาโทและเอกที่มหาวิทยาลัยฟลอริดา ที่เมืองเกนส์วิลล์ (University of Florida at Gainesville) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า สภาพแวดล้อมในมลรัฐนี้อยู่ในเขตร้อน จึงเหมาะแก่การปลูกกล้วยไม้อากาศร้อน ประกอบกับคนอเมริกันที่อาศัยอยู่ในถิ่นนี้นิยมปลูกกล้วยไม้กันอย่างกว้างขวาง เราจึงพบว่า ตามเมืองต่างๆ ส่วนใหญ่จะมีสมาคมกล้วยไม้ และมีกิจกรรมที่สานสัมพันธ์ถึงซึ่งกันและกัน ฟลอริดาจึงเป็นมลรัฐหนึ่งของสหรัฐอเมริกาที่เป็นตลาดกล้วยไม้ของประเทศซึ่งผลิตกล้วยไม้ส่งออกจำหน่าย เช่น ฮาวาย และช่วงหลังๆ ก็มีประเทศไทยเข้าไปร่วมด้วย

ช่วงนั้นมีอาจารย์สัญชาติอเมริกันแต่มีเชื้อสายญี่ปุ่น ชื่อ ศาสตราจารย์ โยนิโอะ ซากาวา (Professor Yoneo Sagawa) ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ เป็นผู้ที่มีความถนัดในด้านสรีรวิทยาของกล้วยไม้ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ อาจารย์คนนี้ยังมีบทบาทเป็นที่ยอมรับกันในบรรดาสมาคมกล้วยไม้ที่นั่นอย่างสำคัญ เฮเลนได้เข้าไปเรียนต่อและเป็นลูกศิษย์ของดร.ซากาวา

หลังจากจบปริญญาเอกแล้ว จึงกลับมาทำงานเป็นอาจารย์อยู่ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ลอสแอนเจลิส เป็นเพราะผลงานกล้วยไม้จากเมืองไทย ซึ่งก้าวขึ้นมาโดดเด่นในเอเชียเขตร้อน และฟิลิปปินส์ได้พยายามดึงตัวผมไปทำงานที่นั่น แม้จะให้เงินค่าจ้างสูงมาก แต่ตนก็ไม่ยอมรับ ดังนั้นเฮเลนจึงกลายเป็นนักวิชาการกล้วยไม้ที่โดดเด่นขึ้นมา แต่เธอก็ให้ความเคารพและศรัทธาในตัวผม และเชื่อมโยงถึงไต่ด้วย เนื่องจากคนทั่วไปทราบดีว่าในช่วงที่ผ่านมาไต้เป็น

ลูกศิษย์ซึ่งใกล้ชิดผมมาก แต่ตนก็ไม่ใช่ว่าใจแคบ หากให้ความร่วมมือและให้ความรู้แก่ทุกคนที่เข้ามาหาอย่างกว้างขวาง

ดังนั้น เมื่อผมกับโต้งเดินทางมาแะฟิลิปปินส์ครั้งนี้จึงได้ เฮเลน วัลมายอร์ เป็นผู้พาชมที่ต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกล้วยไม้

ไหนๆ พูดเรื่องนี้แล้ว และเวลาก็ก็นานมานานมากพอสมควรแล้วด้วย จึงใคร่ขออนุญาตกล่าวเลยมาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเฮเลนกับผมในช่วงถัดมา หลังจากนั้นมาไม่กี่ปี ผมทราบว่าเธอได้รวบรวมข้อมูลและเรียบเรียงหนังสือเกี่ยวกับกล้วยไม้ของฟิลิปปินส์จนกระทั่งเป็นเล่มขนาดใหญ่ มีความหนามากถึง ๒ เล่ม ติดต่อกัน และขอร้องให้ผมช่วยเขียนคำนำ เพื่อเป็นเกียรติประวัติของเธอ ซึ่งผมก็ทำให้อย่างดีที่สุด

หนังสือ ๒ เล่มนี้จำหน่ายในราคาสูงมาก แต่เธอก็ได้ส่งมาเป็น อภินันทนาการให้ผม ๑ ชุด ซึ่งได้นำไปเก็บไว้ที่ห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริก ณ หอสมุดแห่งชาติ และผมขอโอกาสนี้นำมาเล่าไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ทราบว่า อดีตของสิ่งเหล่านี้ มีจุดเริ่มต้นและมีความเป็นมาอย่างไร

หวนกลับไปเล่าถึงเหตุการณ์เช้าวันเสาร์ที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๗ ที่ ลอสบันยอสต่อจากที่กล่าวทิ้งไว้ เช้าวันนั้นประมาณ ๙.๐๐ น. เฮเลน วัลมายอร์ ได้ ขับรถของเธอมารับเรายังที่พักเพื่อนำไปห้องจัดสัมมนา ซึ่งกำหนดว่าจะเริ่มต้นเวลา ๑๐.๐๐ น. ณ อาคารหลังหนึ่งของมหาวิทยาลัยฯ

หลังจากพบว่ายังพอจะมีเวลาเหลืออยู่บ้าง จึงพาไปแะชมสวนกล้วยไม้ ส่วนตัวของอาจารย์คนหนึ่ง ในภาควิชากีฏวิทยา ผมจึงพบว่า อาจารย์คนนี้สนใจปลูกกล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพิษไว้จำนวนมากพอสมควร จากการคุยกันไม่นาน นึกก็พอจะรู้ว่า ผู้ปลูกมีจุดมุ่งหมายที่จะปลูกไว้ขายหารายได้พิเศษ

พอได้เวลาเฮเลนจึงพาเราไปยังห้องสัมมนาเนื่องจากเป้าหมายการจัดครั้งนี้มุ่งที่ผมเป็นหลัก ดังนั้นพอเปิดรายการ ๑๐.๐๐ น. เขาก็ให้ผมเป็นคนพูดตามที่พิจารณาเห็นว่าเหมาะสม และปล่อยให้พูดเรื่อยไปจนถึงเที่ยงวัน ซึ่งผมไม่ได้ให้ความสำคัญที่เทคโนโลยีมากนัก หากพูดเน้นที่การจัดการเรื่องคน โดยเฉพาะในด้านคุณธรรมของผู้นำการพัฒนา

หลังจากนำเอารายการผู้พูดในช่วงบ่ายมาพิจารณาจึงรู้ว่า แต่ละคนล้วน
มุ่งหาโอกาสที่จะทำการค้าหารายได้ส่วนตัวจากการปลูกกล้วยไม้ รวมทั้งรายที่ตน
ไปเยี่ยมสวนมาแล้วเมื่อเช้านี้ด้วย

เสร็จรายการภาคเช้าแล้ว ผมออกมาปรารภกับโด้ว่า คิดถูกแล้วที่ไม่ได้มาทำงานที่นี่ แม้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยแทนที่จะเป็นที่พึงให้กับประชาชนกลับใช้โอกาสนำเอางานกล้วยไม้เพื่อประโยชน์ของตัวเองเข้ามาแฝงไว้ ถ้าเป็นเช่นนี้การคิดจะพัฒนาให้เกิดผลจริงจังก็คงไปได้ยาก

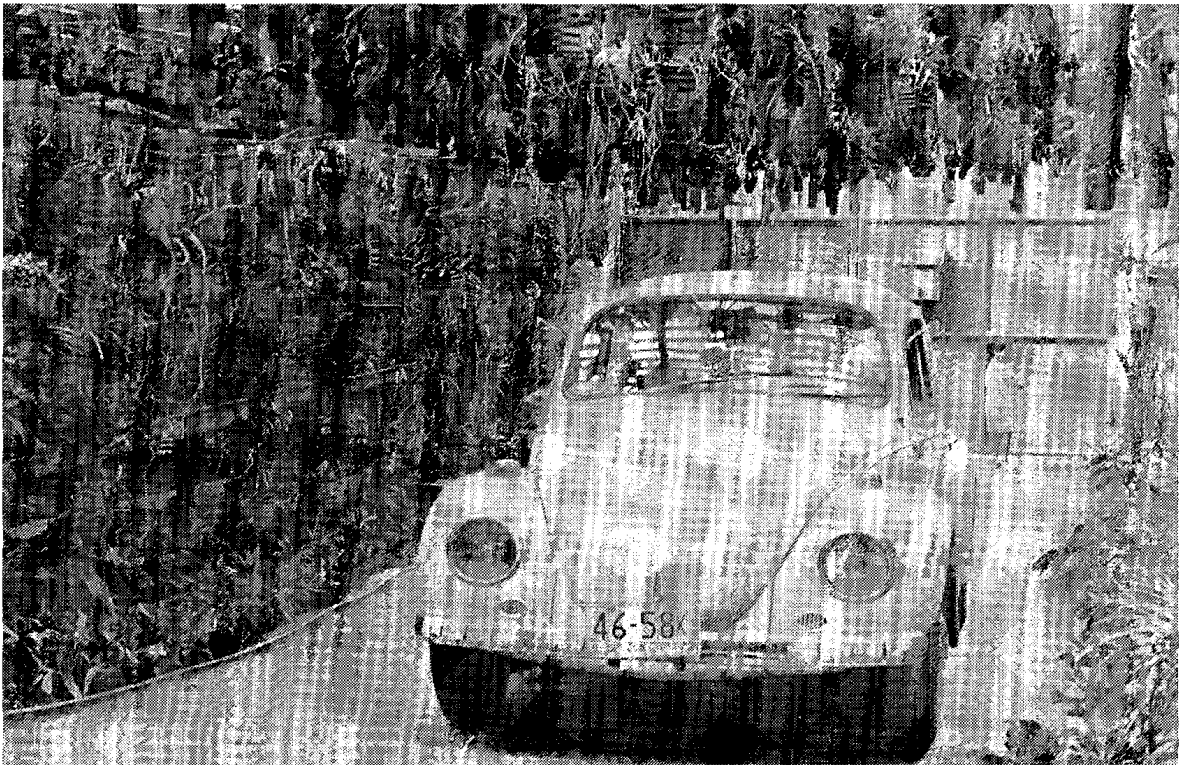
ดังนั้น ในช่วงบ่ายผมจึงไม่หวนกลับเข้าไปอีก หากขอให้เฮเลนขับรถพาไปชมตามสวนกล้วยไม้ที่ยังมีอีก เฮเลนใช้รถโฟล์คสวาเกนรุ่นเต๋าทองคันเล็กๆ มีเครื่องยนต์อยู่ช่วงท้ายซึ่งระหว่างนั้นในเมืองไทยก็มีคนนิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง เนื่องจากสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากพอสมควรสำหรับคนที่ยังเบี้ยน้อยหอยน้อย

ผมกับคุณกัลยาและโต้ง เดินทางไปด้วยกันโดยมีเฮเลนเป็นคนขับ ส่วนหนึ่งแวะไปชมหลังจากเข้าไปสัมผัสแล้วชวนให้นึกถึง สวนชายกล้วยไม้ในเมืองไทย ระหว่างช่วงหลังเสร็จสงครามโลกครั้งที่ ๒ ใหม่ๆ

ถ้าเรียกว่าเป็นสวนขายกล้วยไม้ก็คงไม่น่าจะผิด แต่ถ้าเรียกว่าสวนปลูกกล้วยไม้ขาย ผมคงไม่เห็นภาพชัดเจนเลย เนื่องจากมีการจ้างคนไปเก็บกล้วยไม้ป่า

- ดร. อุทัย จารณศรี กับ ดร. เฮเลน วัลมายอร์ ในสวนรวบรวมกล้วยไม้ พันธุ์ธรรมชาติที่กรุงมนิลา

- สภาพกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ ซึ่งมีผู้นำมาปลูกในกรุงมนิลา ทำให้รู้สึกลัวว่า ไม่ใช่ นำมาปลูกด้วยใจรัก หากกักตุนไว้ขายเอาเงินมากกว่า

แม้ช่วงหลังๆ ลูกผสมจากกล้วยไม้ชนิดนี้ก็ยังมียุทธศาสตร์สำคัญอยู่ในแวดวงของผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นการค้าเช่นลูกผสมระหว่าง กล้วยไม้ช้างกับเรแนนเธอร่า สะตอริโอ เป็นต้น

แต่ปัจจุบันเรลือความสำคัญของพันธุ์ซึ่งใช้เป็นพ่อแม่ไปกันแทบจะหมด จึงหาต้นพันธุ์ได้ยากมาก

ช่วงที่ผมและคณะไปแะฟิลิปปินส์ครั้งนั้นเฮเลนพาไปดูสวนที่เก็บกล้วยไม้พื้นบ้านมารอขาย จึงได้พบความจริงว่า นำเอาเรแนนเธอร่า สะตอริโอ ซึ่งเพิ่งเก็บมาใหม่ๆ ตัดยอดยาวประมาณ 70 เซนติเมตร มาปักเรียงเป็นกลุ่มไว้กับพื้นดินจนแน่นไปหมด ส่วนด้านบนที่ทำหลังคาระแนงกันแดดไว้ชั่วคราว ถ้ามีคนสั่งซื้อก็จะถอนมาขาย

นอกจากนั้นก็มียูธกล้วยไม้พื้นบ้าน แวนด็อพซิส ลิสโซซิลอยเดซ (*Vandopsis lissochiloides*) ซึ่งคนไทยเรียกกันว่า “เขาพระวิหาร” เนื่องจากพบขึ้นตามธรรมชาติอยู่บนเขาหินปูนแถบนั้น เป็นสกุลที่ใกล้เคียงกับแวนดาเช่นกัน ทรงต้นสูงใหญ่ ช่อดอกตั้งแข็ง ยาวกว่า ๑ เมตร ดอกสีเหลืองแต่ไม่สดนัก พันธุ์ที่พบในเมืองไทยและเขมรมีด้านหลังกลีบสีขาว ส่วนพันธุ์ซึ่งพบในฟิลิปปินส์ด้านหลังกลีบสีม่วง กล้วยไม้ชนิดนี้จะถูกนำมาปลูกรวมๆ กันจนแน่น เพื่อรอการสั่งซื้อเช่นกัน

มีพันธุ์กล้วยไม้ธรรมชาติของที่นี่ที่นำมาปลูกรอการขายอีกหลายชนิด เช่นในสกุลฟาแลนนอพซิส และแวนดา ระหว่างอยู่ในมหาวิทยาลัยก็ถูกพาไปเยี่ยมชมตามภาควิชาต่างๆ เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหัวหน้าภาค ผมสังเกตเห็นมีชาวบ้านนำเอาแวนดาซึ่งเก็บจากป่าใหม่ๆ มากองไว้ตามชั้นบันไดของอาคารเพื่อรอให้คนเดินผ่านไปมาซื้อ ที่พบมากที่สุดเห็นจะเป็นแวนดา บ็อกซาลิโอ

อาจเป็นเพราะช่วงนั้น อาจารย์ในมหาวิทยาลัยกำลังฮือฮาเรื่องกล้วยไม้
กันมาก และอาจมีการโฆษณาว่าผมจะมาเยี่ยมและบรรยายที่นี่ด้วยก็เป็นได้

เราคงจะจบเรื่องราวการเยือนฟิลิปปินส์ไว้เพียงเท่านั้นก่อน เพราะเขียน
มาแค่นี้ก็คงจะทำให้คนที่มองปัญหาได้ลืกลั๊กหน่อย มีโอกาสเห็นอะไรๆ มากพอ
สมควรแล้ว พรุ่งนี้เราก็จะบินจากกรุงมนิลากลับกรุงเทพฯ ตามกำหนดซึ่งได้วางไว้
แล้วแต่แรก

- *Renanthera storei* พันธุ์กล้วยไม้ป่าที่ขึ้นหน้าชั้นตาของฟิลิปปินส์

เรื่องสืบเนื่องมาจากปาปัวนิวกินี

หลายคนติดตามอ่านเรื่องราวของ “การไปสูตินแดนมนุษย์กินคน” จนกระทั่งเดินทางกลับมาแวะแถมท้ายที่ฟิลิปปินส์ คงจะคิดว่า เรื่อง “สู่แดนมนุษย์กินคน” คงจะจบไปแล้ว

ยังก่อนครับ ผมไม่ใช่คนประเภทที่มีนิสัย “ทำอะไรแล้วทิ้ง” หรือ “ทำแล้วขาดความรับผิดชอบ” ซึ่งบางคนอาจกล่าวว่า “ทำอย่างขาดความผูกพันทางใจ” แม้ตอนขาทั้งสองข้างพ้นออกมาจากแผ่นดินผืนนั้นแล้วก็หมดเรื่อง

แต่ไม่ว่าผมมีโอกาสสัมผัสที่ไหน ยิ่งเกิดจากมีคนศรัทธาเข้ามาหาก็ยิ่งจะทำให้ตนเกิดความผูกพันขึ้นภายในรากฐาน ซึ่งนับวันยิ่งหยั่งลงลึกซึ้ง ยิ่งเป็นเยาวชนคนรุ่นหลังหรือเป็นคนในชุมชนซึ่งยังตกอยู่ในสภาพที่ด้อยกว่าด้วย

หลังจากนั้นมาไม่กี่เดือน เราก็รับเอา “แฟรงค์” ซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมือง ผิวดำ และทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยอำนวยการฝึกงานในประเทศไทยเป็นเวลาประมาณ ๓ เดือน โดยผมเป็นคนวางแผนเองทั้งหมด โดยใช้พื้นฐานที่เปิดกว้าง รวมทั้งสาน

ถึงกันหมด

ภายในแผนงาน นอกจากพบผมนั่นแล้ว หลังจากพูดคุยแนะนำกันอย่างกว้างๆ แล้ว ก็ส่งไปฝึกงานตามสวนจนถึงโรงงานบรรจุต้นและดอกกล้วยไม้ลงกล่องส่งขาย และให้มีโอกาสสัมผัสกับห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ ตลอดจนบรรยากาศทั่วไป ของการจัดงานกล้วยไม้ตามจังหวัดต่างๆ จนกระทั่งไปถึงเชียงใหม่ เพราะบารมีที่เราสั่งสมไว้จึงทำให้โครงการนี้แทบไม่ต้องใช้เงิน และผมรับปากกับเขาแต่แรกก็รู้ว่าเราไม่มีเงินด้วย

แต่มีจุดอ่อนที่ค่อนข้างหนักแน่นอยู่ในรากฐานลึกลง เนื่องจากชนเผ่าพื้นเมืองถูกฝรั่งปกครองมาแล้ว ในลักษณะมอมเมาไม่ให้รวมกันติดพอมายังเมืองไทยสิ่งซึ่งคุมกันแทบไม่ได้ก็คือเรื่องการดื่มสุราและเที่ยวกลางคืนอย่างหามรุ่งหามค่ำ ทำให้การฝึกอบรมแทบจะไม่ได้ผลอะไรนัก

เมื่อประเทศไทยได้รับมอบหมายจากทั่วโลกให้เป็นเจ้าภาพจัดงานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ ๙ ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งผมเป็นประธานการจัดงาน ก็กล่าวได้เต็มปากว่า ไม่ได้ใช้เงินงบประมาณโดยตรงจากรัฐบาลไทยแม้แต่สตางค์แดงเดียว ทั้งๆ ที่ชาวต่างประเทศกว่า ๕๐ ประเทศร่วม ๓,๐๐๐ คน จากคนหลายอาชีพ เดินทางมาร่วมประชุมในประเทศไทย

อังเดรได้รับเชิญมาเป็นวิทยากรบรรยาย เกี่ยวกับปัญหาการอนุรักษ์ธรรมชาติและกล้วยไม้ป่าของปาปัวนิวกินี จึงนำเอาชนเผ่าพื้นบ้านผู้ร่วมงานเดินทางมาด้วยอีก ๓-๔ คน แต่เนื่องจากเครื่องบินซึ่งเดินทางมามีอาทิติย์ละเที่ยวเดียว จึงมาถึงก่อนกำหนดที่ระบบการต้อนรับซึ่งได้วางแผนไว้จะครอบคลุมถึงหลายวัน และไม่มีเครื่องแจ่งล่วงหน้า

อังเดรมาถึงไม่พบใครต้อนรับ ทำให้เขาโกรธจัด โทรมาถึงผมที่โต๊ะ

ทำงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เราจึงรีบส่งคนไปรับ เท่านั้นยังไม่พอ เขาตรงมายังห้องทำงาน เปิดประตูเข้ามาพูดเล่นงานผม ซึ่งถ้าผู้ฟังไม่ใช่ผมก็คงกล่าวว่า เสียหายรุนแรงมาก แต่ตนก็ยังยิ้มและขอโทษลูกเดียว โดยไม่พูดกลับให้ เกิดภาพไม่ดีแก่เขาแม้แต่น้อย ในที่สุดทุกอย่างก็ผ่านพ้นไปด้วยดี จนกระทั่งเสร็จงานแล้ว อังเดรกับคณะหายหน้าไปเฉยๆ โดยไม่มาร่ำลา ทำให้เราเป็นห่วงมาก

หลังจากนั้นโต้งจึงมาเล่าให้ฟังว่า อังเดรปรารภกับโต้งว่า เขาไม่กล้าไปพบ โพรเฟสเซอร์ระพี เพราะรู้สึกขายหน้าตัวเองมากๆ ที่แสดงอาการไม่ดีออกมา โต้งจึงบอกไปว่า ระพีไม่เคยถือสาใคร ขอให้สบายใจได้เลย

ถัดจากนั้นมาอีกปีหนึ่ง สิงคโปร์จัดงานแสดงกล้วยไม้ครั้งใหญ่ เชิญผม กับคุณกัลยาไปเป็นกรรมการตัดสิน อังเดรพาคณะชนเผ่าพื้นเมือง ๖ คนมาร่วมด้วย เขาเข้ามานัดเอาเวลาว่างของเรา เชิญไปเลี้ยงอาหาร ๑ มื้อที่โรงแรมใหญ่แห่งหนึ่ง มีการพูดคุยกันตามปกติวิสัยของมิตรที่ดีต่อกันมากๆ

เรามานึกได้ในภายหลังว่า อาจเป็นเพราะอังเดรยังมีอะไรติดค้างอยู่ในใจ หากได้ตอบแทนบุญคุณสักครั้งคงสบายใจมากขึ้น ผมมองเห็นตรงนี้ก็ทำให้รู้สึกสบายใจมาก เพราะตนมีคติประจำใจและถือปฏิบัติอย่างมีความสุขมาช้านานแล้ว ไม่ว่าจะเป็นลูกศิษย์หรือใครก็ตาม คือมีการให้อภัย มีเมตตาธรรม มีความเข้าใจทุกคน และยอมตนเป็นคนลำบาก ไม่ว่าแค่ไหน เพื่อให้ทุกคนมีความสุขเท่านั้นพอแล้ว แม้อาจจำต้องสละชีวิตตัวเองเพื่อเหตุและผล เมื่อถึงเวลาย่อมกล้าที่จะทำได้เสมอ

ถัดจากนั้นมาอีกช่วงหนึ่ง เมื่อผมเกิดความคิดริเริ่มจัดงานประชุม กล้วยไม้ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกขึ้นเป็นครั้งแรก โดยที่ญี่ปุ่นอาสาเป็นเจ้าภาพจัดงาน ครั้งที่ ๑ ที่กรุงโตเกียว เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๒๓ ผมได้แนะนำคณะกรรมการจัดงานของญี่ปุ่นให้เชิญอังเดรมาเป็นวิทยากรและเชิญปาปัวนิวกินีให้นำ

พันธุกล้วยไม้ธรรมชาตินานาชาติมาจัดแสดงด้วย

ซึ่งทางอังเดรก็รู้สึกภูมิใจ และให้ความร่วมมือเต็มที่ อีกทั้งมีผู้ช่วยงานซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมืองคนหนึ่งมาร่วมประชุมด้วย แต่ไม่ประสงค์ที่จะนำพันธุ์ไม้ที่นำมาแสดงกลับ นายคนนั้นไม่ได้เข้าประชุม แต่นำเงินซึ่งได้รับจากการขายกล้วยไม้ชื่อสุราและเปียร์มาเลี้ยงกันในห้องรมจนแทบจะหมดตัว

อนึ่ง หลังจากที่ผมและโด้ง เดินทางกลับจากปาปัวนิวกินี ครั้งนั้นมาได้ไม่นาน ประเทศก็ประกาศอิสรภาพ หลังจากนั้นก็เกิดปัญหามากขึ้น จนในที่สุดอังเดร มิลล่า เพื่อนเราต้องสละถิ่นฐานที่นั่น มาใช้ชีวิตอยู่ในออสเตรเลีย ซึ่งผมคิดว่าตนรู้จักอังเดรดีว่า เขาใช้ชีวิตต่อสู้เพื่อประโยชน์สุขของชนเผ่าพื้นเมือง ซึ่งเป็นเจ้าของถิ่นฐานดั้งเดิมมาโดยตลอด ทำให้อ่านใจได้ว่าเธอคงได้รับความเจ็บช้ำน้ำใจไม่น้อย

วันหนึ่ง เมื่อประมาณ ๗-๘ ปีที่ผ่านมา ผมได้รับเชิญให้เดินทางไปเป็นวิทยากรบรรยาย ในการประชุมกล้วยไม้ในภาคใต้ของออสเตรเลีย ซึ่งมีครอบครัวหนึ่งอาสาต้อนรับ หลังจากคุยกันระหว่างทางจากสนามบินที่ซิดนีย์ จึงทราบว่าเจ้าภาพผู้ให้การรับรองมีอาชีพเป็นคนขับแท็กซี่ เขานำผมไปนอนในห้องเก็บของเล็กๆ ห้องหนึ่งในบ้านของเขา ทำให้มองเห็นสัจธรรมว่า “ชีวิตคนเรานั้นถ้ามีเมตตาและมีศรัทธาต่อกันแล้ว ก็เปรียบเสมือนโลกนี้ไร้พรมแดนอย่างแท้จริง”

คำวันรุ่งขึ้น เขาต่อโทรศัพท์ที่ผมพูดกับอังเดร ผมยังจำเสียงนั้นได้จนถึงบัดนี้ ประโยคแรกที่อังเดรพูดกับผมคือ “ระพีที่รัก ฉันกำลังแย่” ผมรู้สึกว่เสียงของเขาอ่อนแรงมากๆ จนทำให้ตนพูดอะไรแทบไม่ออก

แต่แล้วในที่สุดก็เริ่มตั้งสติได้ จึงตอบไปว่า “อังเดรที่รัก ผมเพียงได้ยินเสียงคุณแม้ทางโทรศัพท์แต่ก็ทำให้รู้สึกเหมือนเมื่อวันนั้น วันซึ่งขาสองข้างของ

ผมสัมผัสอยู่กับพื้นดินของปาปัวนิวกินี และยังคงอยู่เสมอว่า ถ้าคุณยังอยู่ วันหนึ่งข้างหน้ายังอยากกลับมาอีก” แล้วในที่สุดเราก็วางหูโทรศัพท์ไปพร้อมๆ กับเสียงซึ่งขาดหายไปจากทั้งสองด้าน

เมื่อประมาณ ๒ ปีที่ผ่านมา (ประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐) ผมทราบจากเพื่อนชาวออสเตรเลียคนหนึ่งว่า “อังเดรได้จากโลกนี้ไปเสียแล้ว” ผมยังนึกถึงเธออยู่เสมอไม่เคยลืม จากอุดมการณ์ของผู้หญิงผิวขาวคนหนึ่ง ซึ่งยืนอย่างมั่นคงอยู่บนขาสองข้างของตนเอง และต่อสู้เพื่อชนพื้นบ้านอย่างเด็ดเดี่ยว แม้อาจโดดเดี่ยวแต่อย่างน้อยก็มีคนหนึ่งซึ่งเห็นใจ และไม่ลืมเธอแน่

และข่าวล่าสุดเมื่อประมาณปีกว่าๆ ที่ผ่านมานี้เอง ก็ได้ทราบว่า แทนที่ “แฟรงค์ กิเนท” ชนเผ่าพื้นเมืองซึ่งเคยทำหน้าที่ผู้ช่วยของอังเดรจะได้ทำหน้าที่สืบทอดอุดมการณ์จากเธอ เขาได้เสียชีวิตไปแล้วเพราะพิษสุราเรื้อรัง

หลังจากอ่านเรื่องนี้แล้ว หลายคนอาจตั้งคำถามว่า ถ้าเช่นนั้นเราตั้งใจประกอบคุณงามความดีไปเพื่ออะไรกัน ในเมื่อทำยังไงมันก็ประสบกับความล้มเหลวไปเสียหมด ผมขออนุญาตชี้แนะให้ลองหวนกลับมาพิจารณาตนเองเถิดครับ เพราะคำตอบที่เป็นความจริงนั้น ค้นหาได้จากด้านนี้ทั้งหมด

ไม่ว่าภาพที่ปรากฏเห็นได้จากภายนอกจะเป็นอย่างไรก็ตาม ไม่ว่าใครจะคิดว่าสำเร็จหรือล้มเหลว ไร้ใช้เป็นของจริงไม่ ดังนั้นผู้ที่คิดว่าตนประสบผลสำเร็จทำให้หลงตนลืมหอง ในที่สุดก็คงต้องพบกับความเจ็บปวด ส่วนผู้ซึ่งคิดว่าตนประสบกับความล้มเหลว ทำให้ท้อถอย ก็คงจะต้องพบกับการสูญเสียหนักมากยิ่งขึ้นเช่นกัน

ถ้าสามารถหวนกลับมามองด้านหลัง ซึ่งมีรากฐานตนเองปรากฏชัดมากขึ้นย่อมพบคำตอบได้ว่า การมุ่งสร้างสรรค์คุณงามความดีมอบให้เพื่อนมนุษย์ ผลดีย่อมปรากฏจากรากฐานตนเองให้บังเกิดความสุขอย่างแท้จริง

ผมกลับมาเหยียบพื้นแผ่นดินไทยอีกครั้งหนึ่ง แม้จะเป็นเวลานานผ่านพ้น ๒๕ ปีแล้ว แต่ทุกสิ่งยังคงฝังรากลงในหัวใจเป็นหนึ่งเดียวกันอย่างไม่มีวันลืมลงได้ ขอให้เพื่อนมนุษย์ทุกคนไม่ว่าที่ยังคงอยู่หรือจากไปแล้วจงลดความรู้สึกเห็นแก่ตัวลงไปด้วยเถิด เพื่อจะได้ช่วยให้ชีวิตมุ่งไปสู่ความสุขโดยทั่วถึงกันได้

ກາດຝນວກ

ประวัติชีวิตและงาน

• พระพี่ สาคริก กับเรือที่ระอิกจากเกาะบาปอนิก

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก เกิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๖๕ ณ ตำบลวรจักร อำเภอป้อมปราบ กรุงเทพฯ เป็นบุตรคนโตของ ขุนตำรวจเอก พระมหาเทพกษัตริสมุท(เนื่อง สาคริก) ข้าราชการในราชสำนักของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองปี ๒๔๗๕ ดำรงตำแหน่งเจ้ากรมพระตำรวจหลวง ในราชสำนักพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กับ คุณแม่สนิท ภมรสุต

สมรสกับ นางสาวกัลยา มนตรีวัต บุตร พลตำรวจตรีขุนพิชัยมนตรี อดีตหัวหน้าเสรีไทยค่ายกาญจนบุรี และรองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายปราบปราม

• *Dendrobium austrinoglossum*

การศึกษา

พ.ศ.๒๔๖๙ เริ่มการศึกษาประถมศึกษาที่โรงเรียนสามเสนวิทยาคาร แล้วย้ายโรงเรียนเรื่อยมาอย่างหลากหลายไม่ต่ำกว่า ๘ แห่ง ทั้งโรงเรียนใหญ่และโรงเรียนเล็ก

พ.ศ.๒๔๘๐ ระหว่างที่เรียนอยู่ชั้นมัธยม ๗ กระทรวงศึกษาธิการปรับหลักสูตรมัธยมบริบูรณ์จาก ม.๘ มาเป็น ม.๖ โดยตัดเอา ม.๗ และ ๘ ไปไว้เป็นโรงเรียนเตรียมมหาวิทยาลัย แต่ก็อนุญาตให้ผู้ที่เรียน ม.๗ และ ๘ อยู่เดิม ผ่านไปสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้เลย กลับตัดสินใจย้อนกลับมาเรียน ม.๖ อีกครั้ง ทั้งๆที่ผลการเรียนวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับสูงมาก แต่ก็ไม่สนใจคิดจะเรียนให้ได้ที่หนึ่งในชั้น เพราะไม่ต้องการเอาดีเหนือคนอื่น หากรู้และเข้าใจวิชาไหนจะนำมาสอนเพื่อนๆ อย่างไม่ปิดบัง

- เรียนซ้ำชั้นมัธยมบริบูรณ์อีก ๒ ปี และได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการ ๒ ใบ โดยแบ่งเวลาไปสนใจงานด้านศิลปะ เช่นดนตรี เขียนภาพ ปูกลดต้นไม้ และคิดประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ด้วย

พ.ศ.๒๔๘๓ เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนเตรียมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ โดยเข้าไปเองอย่างเป็นธรรมชาติ และผ่านการสอบคัดเลือกหลังจากเข้าเรียนแล้วระยะหนึ่ง

พ.ศ.๒๔๘๕ เข้าศึกษาต่อในคณะเกษตร วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมาถึงปี พ.ศ.๒๔๘๖ ซึ่งเรียนอยู่ชั้นปีที่ ๒ ก็มีประกาศสถาปนาวิทยาลัยขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย (หลักสูตร ๕ ปี) พ.ศ.๒๔๙๐ จบปริญญาตรี กสิกรรมและสัตวบาลบัณฑิต สาขาปฐพีวิทยา จากการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบวิธีวิเคราะห์ดินภาคกลางของประเทศไทยทางเคมีและทางฟิสิกส์ ๕ วิธี”

ชีวิตการทำงาน

พ.ศ.๒๔๙๐ หลังจบการศึกษา ได้สะท้อนพฤติกรรมให้เห็นถึงความเป็นตัวของตัวเองอย่างชัดเจน โดยผู้บริหารได้เสนอตำแหน่งบรรจุเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้อยู่ในกรุงเทพฯ แต่กลับตัดสินใจออกไปทำงานค้นคว้าวิจัยที่สถานีทดลองกลีกรรรมที่แม่โจ้โดยมีฐานะเป็นลูกจ้างชั่วคราวเช่นคนงานระดับล่าง ซึ่งในช่วงนั้นที่นั่นยังไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปาหากมีสภาพเป็นชนบทมาก

- ได้ถูกมอบหมายให้ทำงานวิจัยเรื่อง พันธุ์ข้าว ผัก และยาสูบ และให้ความสนใจใช้ชีวิตร่วมทำงานกับงานที่พื้นดินอย่างสม่ำเสมอ และเป็นผู้ริเริ่มนำความรู้เกี่ยวกับงานวางแผนวิจัยและสถิติวิเคราะห์ผลทางชีววิทยามาใช้กับงานค้นคว้าวิจัยการเกษตรเป็นครั้งแรก ที่นั่น

- ช่วงเดียวกัน ได้ใช้เวลาว่างและทุนส่วนตัวเริ่มต้นจับงานค้นคว้า หาความรู้เรื่องกล้วยไม้ให้แก่ประเทศไทยอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก จากแรงดลใจที่เห็นคนเก็บกล้วยไม้ป่ามาขายส่งให้คนกรุงเทพฯ เพื่อส่งไปขายต่อให้ต่างชาติ กับอีกด้านหนึ่ง ก็มีการส่งกล้วยไม้ลูกผสมจากต่างประเทศมาขายให้กลุ่มคนมีเงินนำมาเล่นและประกวดกันเอง โดยที่พบว่าส่วนหนึ่งของกล้วยไม้ลูกผสมซึ่งนำเข้ามา มีพ่อแม่พันธุ์ซึ่งเก็บจากป่าในประเทศไทย ส่งไปขาย ดังเช่น ฟ้ามุ่ย เป็นต้น

พ.ศ.๒๔๙๒ ได้รับการบรรจุเข้าเป็นข้าราชการในกรมกลีกรรรมที่กรุงเทพฯ แต่ตัวยังคงทำงานอยู่ที่เดิม และมีข้อสังเกตว่า “เป็นผู้ซึ่งมีความเป็นตัวของตัวเองสูงมาก”

พ.ศ.๒๔๙๓ ถูกส่งย้ายครอบครัวเข้ากรุงเทพฯ ด้วยเหตุผลว่า ต้องการนักวิจัย
มือดีมาช่วยทำงานปูพื้นฐานการวิจัยปรับปรุงพันธุ์ข้าวของไทย
เนื่องจากรัฐบาลรับนโยบายมาจากองค์การอาหารและเกษตรแห่ง
สหประชาชาติให้เป็นแหล่งผลิตข้าวเลี้ยงชาวโลก

- และเป็นอาจารย์สอนวิชา “ข้าว” และสอนวิชา “การ
วางแผนวิจัยและสถิติวิเคราะห์ทางชีววิทยา” ในมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ (อาจารย์พิเศษประจำวิชา)

พ.ศ.๒๔๙๕ เป็นผู้ริเริ่มโครงการพัฒนางานการกล้วยไม้ของไทย โดยมีการ
ค้นคว้าวิจัยการให้บริการฝึกอบรมเผยแพร่ความรู้ และถัดมา มีการ
เผยแพร่ทางโทรทัศน์หลังจากสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ (ช่องแรกของ
ประเทศเปิดดำเนินงาน) และจัดรายการวิทยุกระจายเสียง รวมทั้ง
ออกสิ่งพิมพ์เผยแพร่ โดยมุ่งที่ประชาชนและใช้ทุนซึ่งหาได้เองอีก
ทั้งใช้เวลาว่างจากงานประจำ

พ.ศ.๒๔๙๖ ได้รับทุน เอ.ไอ.ดี. ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาไปศึกษาดูงานการวิจัย
และการผลิตข้าวในมลรัฐภาคใต้ของประเทศ หลังจากมาแล้วได้ไม่
นาน ทางกรมก็ส่งไปรับการฝึกอบรมเรื่องการวางแผนวิจัยและสถิติ
วิเคราะห์ทางการเกษตร ณ ศูนย์ฝึกอบรมขององค์การอาหารและ
เกษตรแห่งสหประชาชาติที่ประเทศอินเดีย และกลับมาเข้ารับการ
ฝึกอบรมวิชา “การคัดตรวจคุณภาพข้าว” ที่ศูนย์ฝึกอบรม ซึ่ง
องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติร่วมกับกระทรวงพาณิชย์
จัดขึ้นในกรุงเทพฯ

- ในช่วงนี้มีการจัดตั้ง “กรมการข้าว” จึงถูกย้ายมาสังกัดกรม
การข้าวและรับตำแหน่ง “หัวหน้าแผนกการโรงสี” ซึ่งมีโรงสีข้าว
ทดลอง อยู่ในบริเวณซึ่งปัจจุบันคือพื้นที่สระน้ำหน้าอาคารหอสมุด
กลางของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และได้จัดตั้ง

ห้องปฏิบัติการตรวจคุณภาพข้าวขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งนอกจากงานค้นคว้ายังได้ใช้สถานที่นี้ เป็นที่ฝึกสอนและให้นิสิตทำวิทยานิพนธ์ด้วย

- ระหว่างนั้น ได้ใช้พื้นที่ด้านหลังโรงสีทดลองปลูกเรือนต้นไม้ให้นิสิตที่รักกล้วยไม้และมาขอรับการฝึกอบรมได้ใช้เป็นที่พักกล้วยไม้ในยามว่างด้วย จนมาถึงช่วงชี้แนวทางและสนับสนุนให้คนทั่วไปสามารถใช้กล้วยไม้ทำประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งให้มีการรวมกลุ่มกิจกรรมกันเองอย่างอิสระโดยมุ่งทำงาน “ทวนกระแสค่านิยมเก่า” ซึ่งมีความเชื่อเน้นความสำคัญอยู่ภายในกรอบของอาหารที่กินได้ด้านเดียวมานาน

พ.ศ.๒๕๐๐ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้เริ่มความคิดจัดตั้ง “ภาควิชาพืชกรรม” (พืชสวนปัจจุบัน) จึงได้ขอตัวจากกรมการข้าวมาสังกัดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อเปิดสอนวิชากล้วยไม้ในหลักสูตรจากพื้นฐานทั่วไป และช่วงถัดมาแยกออกไปเป็น วิชาการผสมและปรับปรุงพันธุ์ จนถึงวิชาการจัดการและการค้ากล้วยไม้ และใช้วิธีการนำนิสิตลงทำงานให้บริการประชาชนร่วมกับอาจารย์ด้วย

- ผลงานได้กระจายไปสู่มุมกว้างจนเป็นที่ทราบกันทั่วโลก และจากปี พ.ศ.๒๕๐๖ เป็นต้นมา ก็ถูกเชิญเป็นผู้บรรยายทางวิชาการในที่ประชุมกล้วยไม้โลก ซึ่งจัดขึ้นทุก ๓ ปี โดยหมุนเวียนไปตามประเทศต่างๆ ทุกครั้ง จนถึงปี พ.ศ.๒๕๒๑ ประเทศไทยก็ได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพรับรองการประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ ๙ นับเป็นครั้งแรกที่มีการจัดประชุมและมีกิจกรรมการแสดงทางวิชาการระดับโลกขึ้นในประเทศไทย

พ.ศ.๒๕๑๑ ได้รับพระราชทาน “เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา” ซึ่งเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงสุดในด้านวิชาการ

พ.ศ.๒๕๑๒ จากปัญหาความสับสนรุนแรงในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงได้รับการขอร้องให้เข้าดำรงตำแหน่ง “เลขาธิการมหาวิทยาลัย” ซึ่งในช่วงนั้นมีหน้าที่บริหารทั่วไป ถัดมาจึงมีการปรับระบบการบริหารใหม่โดยยุบตำแหน่งเดิมและเปลี่ยนมามีรองอธิการบดีแยกกันรับผิดชอบเป็นสายงาน จึงดำรงตำแหน่ง “รองอธิการบดีฝ่ายธุรการ”

- จากอุดมการณ์ในการทำงานให้กับสังคมโดยเน้นที่คนในระดับล่าง ซึ่งชัดเจนมาโดยตลอด มาถึงช่วงนี้จึงมีการลงร่วมทำงานพัฒนาชนบทกับกลุ่มนิสิตทุกกลุ่ม และทำตนอย่างเสมอต้นเสมอปลายกับทุกคน รวมทั้งให้ความสนใจงานทุกลักษณะจากรากฐานที่อิสระ

พ.ศ.๒๕๑๓ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่ง “ศาสตราจารย์” โดยไม่ต้องผ่านผู้ช่วยและรองศาสตราจารย์มาก่อน

พ.ศ.๒๕๒๐ ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

พ.ศ.๒๕๒๑ เป็นประธานกรรมการจัดงานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ ๙ ซึ่งมีการจัดแสดงพันธุ์กล้วยไม้จากทั่วโลกพร้อมด้วย มีผู้เดินทางมาร่วมงานกว่า ๓,๐๐๐ คน จาก ๕๐ ประเทศ โดยใช้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นศูนย์ประสานงานจากการอนุมัติของรัฐบาล แต่ไม่ได้ขอเงินงบประมาณสนับสนุนจากรัฐแม้แต่หน่วยเดียว แต่ผลจากการจัดงานได้ทำให้มีเสียงจากประเทศต่างๆ กล่าวขวัญถึงและมักหยิบยกมาเป็นแบบอย่างจนถึงปัจจุบัน

พ.ศ.๒๕๒๒ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในสมัยที่พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ด้วย

พ.ศ.๒๕๒๓ พ้นจากตำแหน่งอธิการบดี และรัฐมนตรี สมัครใช้ชีวิตทำงานอยู่ที่

ภาควิชาชีพสวนอย่างเรียบง่าย และมีผู้ทาบตามให้รับตำแหน่ง
ประธานสภาข้าราชการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และระหว่างนั้น
ได้มีส่วนร่วมริเริ่มจัดตั้ง “ที่ประชุมประธานสภาอาจารย์
มหาวิทยาลัยทั่วประเทศ”

- ตัดสินใจลาออกจากประธานสภาข้าราชการ และลาออกจาก
ราชการก่อนเกษียณอายุ และตั้งสัจจะไว้ว่าจะไม่ขอรับตำแหน่งใดๆ
ที่มีอาณัติและอำนาจอีกต่อไป ยกเว้นองค์กรการศึกษาและสาธารณ
กุศล

- ได้รับการทาบตามให้เข้ารับตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ของทบวงมหาวิทยาลัย และมีการต่อวาระ วาระละ ๒ ปี เรื่อยมาจนถึง
พ.ศ.๒๕๓๑ รวม ๔ วาระ และในช่วงนี้ได้รับพิจารณาให้เข้าดำรง
ตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของสภามหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ และเป็นกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยที่มีการต่อวาระให้เรื่อยมา จนถึงปี
พ.ศ.๒๕๓๓ จึงได้ประกาศลาออกหมด

- หลังจากนั้นมา จะมีงานรับเชิญร่วมกิจกรรมสัมมนา ประชุม
วิชาการ เป็นผู้บรรยายพิเศษในที่ต่างๆ ทั้งจากสถาบันการศึกษา
ราชการ เอกชน และองค์กรอาสาสมัคร รวมทั้งเป็นที่ปรึกษา
โครงการพัฒนาซึ่งเน้นชนบทและเยาวชน และเน้นที่คุณธรรมและ
จริยธรรมรวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาบนพื้นฐานการพึ่งตนเองซึ่ง
ถือปฏิบัติอย่างมั่นคงมาตลอดชีวิต นอกจากนั้นการได้รับเชิญไป
ร่วมกิจกรรมในต่างประเทศเท่าที่เป็นมาแล้วก็ยังดำเนินต่อมาและ
นำเอาข้อมูลซึ่งไปพบเห็นกลับมาผสมผสานกับรากฐานความคิด
ตนเองนำออกเผยแพร่สู่ประชาชนทุกรูปลักษณะ รวมทั้งใช้ใน
โครงการซึ่งมีส่วนร่วม อีกทั้งให้ความสนใจใช้ชีวิตสัมผัสกับระดับ
พื้นดินอย่างต่อเนื่องด้วย

